Biblioteca Jud. Mureș
SALA DE LECTURA

ANUL XXVI
17
(1 095)
Sîmbătă
30 aprilie
1983
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

ÎNTÎI DE MAI

Sărbătoare a muncii, a solidarității internaționale a celor ce muncesc, Întîi Mai pe plaiuri românești, cu toată încărcătura sa de semnificații, simbol al primăverii inseși și primăvară dorită în noi, în tot ce ne înconjoară și trăim, la altitudinea marilor prefaceri istorice pe care le-au cunoscut o întreagă țară și un întreg popor. Ca o carte de inimă și conștiință în care s-au scris rînd pe rînd aspirații și drepturi ale existenței, fundamentale, bătălii și încordări mari de spirit pentru înfăptuirea și consacrarea acestora ca realități și norme firești ale vieții, jertfe și sacrificii, convingeri, idei, zbateri și experiențe prin care lupta tuturor celor ce constituie de fapt piramide ale întregii evoluții omenești, creatorii de bunuri materiale și spirituale, și-au aliat toate energiile, toate nădejdile, întreaga speranță de muncă și viață într-un flux viu, neîntrerupt, al istoriei și au făcut din munca pentru țară și pentru popor, din munca pentru egalitate și prosperitate împreună o coloană vertebrală a întregii opere de progres și civilizație. Însuși acest detaliu distinct al istoriei, atît de cuprinzător și explicit în esența sa — împlinirea în această primăvară a nouăzeci de ani de la crearea P.S.D.M.R. spune mult despre ceea ce înseamnă tradiția muncitorească în România, spiritul revoluționar, organizarea și conducerea luptei într-un sens larg, profund major, pentru apărarea drepturilor și libertății muncii, pentru așezarea lor în matca unui destin înnoitor. Acel moment istoric de acum nouă decenii ne mai relevă însă, pe firul tradiției, și un alt aspect cît se poate de elocvent și dinamic în dialectica sa și anume faptul consemnat cu atîta mîndrie că ideile revoluționare, tezele și concepțiile socialismului științific erau atît de vii în rîndurile mișcării muncitorești din România încît ele s-au putut constitui într-o experiență proprie, într-un lung și esențial proces revoluționar prin care să se făurească și să se întrevadă clar liniile de dezvoltare modernă a țării.

Tradițiile Întîiului de Mai românesc au atingere cu starea și spiritul revoluționar al lumii și este o realitate mai mult decît evidentă că, pe parcursul istoriei, principalele momente ale mișcării noastre muncitorești au avut o deschidere amplă, trezind ecouri în lumea internațională, iar adesea au fost chiar impulsuri și dovezi indiscutabile ale acesteia. Nu mai departe, bunăoară, decît acea amplă manifestație de la 1 Mai 1939 în organizarea și desfășurarea căreia, se știe, un rol esențial l-a avut pe atunci tînărul revoluționar Nicolae Ceaușescu, omul căruia partidul și poporul aveau să-i încredințeze în anii noștri prerogativele conducerii supreme iar națiunea întreagă să dețină prin aceasta una dintre cele mai ferme și mai exacte garanții ale dezvoltării și afirmării sale în contemporaneitate. Sărbătoarea Întîiului de Mai depune o vie mărturie în acest sens și are, cum vedem, un sprijin moral, politic și social în realitatea însăși a istoriei ca și în biografia celui care de cincizeci de ani de luptă și activitate profund patriotică, revoluționară, s-a identificat și se identifică în cel mai înalt grad cu înfăptuirea idealurilor de libertate și dreptate națională și socială ale poporului, cu opera de dezvoltare socialistă și comunistă a patriei. Prin aceasta, și nu numai atît, România este solidară cu construcția unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră și își aduce o binecunoscută și recunoscută contribuție în această direcție. Sărbătoarea muncii din acest an consacră în consecvență și amplitudine întreagă această operă și face din ea un argument hotărîtor. Ea ne așează față în față cu propria noastră identitate și, ca de fiecare dată, înseamnă și un bilanț și o perspectivă în raport de propriile noastre cerințe și posibilități, de obiectivele economice și sociale ale dezvoltării noastre pe mai departe.

Pe plan extern continuă politica românească de pace și înțelegere între popoare, de restabilire a climatului de încredere, pentru respectarea principiilor independenței și suveranității, pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, în primul rînd la dezarmare nucleară. Trebuie să se facă totul, a spus, nu o dată, președintele României, pentru salvgardarea umanității, acum cînd nu este prea tîrziu, pînă nu au căzut primele bombe, trebuie să se facă totul pentru înfăptuirea păcii care este un drept sacru al oamenilor la viață, la muncă și creație în libertate, în independență și suveranitate. De aceste principii este pătrunsă întreaga politică externă românească și demersurile noastre în această direcție continuă și cîștigă o adeziune tot mai largă pe toate meridianele. Apelul la rațiune se adresează tuturor oamenilor politici, și președintele Nicolae Ceaușescu nu ezită să facă aceasta și să spună lucrurilor pe nume, înfățișînd lumii propria ei realitate și adevărurile pe care trebuie să le apere și să le susțină mereu.

Luceafărul

„Sărbătoare" – grafică de Geta Brătescu.

Simbol al unității de luptă al clasei muncitoare din România

I

În urmă cu nouă decenii, în 1889, Congresul socialist internațional desfășurat la Paris, la care au luat parte și o delegație a socialiștilor români, a hotărît ca — în amintirea evenimentelor de la Chicago din mai 1886 [1]) — ziua de 1 Mai să fie declarată ca o solidarității internaționale a celor ce muncesc. În rezoluția care consemna această hotărîre se preciza : „Muncitorii diferitelor națiuni vor organiza această manifestație consacrată zilei de 1 Mai după felul cum li se va părea mai potrivit cu împrejurările din țările lor". Precizarea avea o semnificație politică deosebită, atît pentru munca fiecărui detașament politic al mișcării muncitorimii, cît și pentru mișcarea muncitorească internațională. O astfel de orientare facilita dezvoltarea și afirmarea fiecărui partid socialist, reliefa capacitatea sa de orientare și soluționare a problemelor majore ce-i stăteau în față, corespunzător intereselor specifice ale clasei muncitoare, ale poporului respectiv ; ea evidenția contribuția mișcării revoluționare din fiecare țară la îmbogățirea ideologiei și practicii revoluționare internaționale, la soluționarea marilor probleme ale luptei de eliberare socială și națională, pentru cauza socialismului și comunismului.

În România, prima manifestație de 1 Mai s-a desfășurat în anul imediat următor — 1890. Ea a avut un caracter impunător ; mii de muncitori au ieșit pe străzile Capitalei, formulîndu-și revendicările lor economice, sociale și politice, demonstrînd tuturora — cum scria gazeta **Munca** — că „o nouă forță politică s-a ridicat în țară, o altă clasă de oameni cere dreptul la o viață politică și socială".

1 Mai 1891 — Mii de muncitori din Capitală și din alte orașe ale țării, între care Galați, Brașov, Ploiești, Reșița, Cluj, Baia Mare, Timișoara, au dat prin întruniri, manifestații de stradă, serbări cimpenești hotărîrii lor : „Tot muncitorul să lase lucrul în această zi și să sărbătorească frățește întîia mișcare uriașă a muncitorilor din toate țările... 1 Mai însemnează măsurarea pe cale pașnică și legitimă a două puteri : poporul și bogații, munca și capitalul", se scria într-un manifest apărut în acea zi istorică.

Caracterul zilei de 1 mai a evoluat în raport direct cu dezvoltarea mișcării muncitorești, cu sarcinile imediate și de perspectivă ale luptei de eliberare socială și națională. „După hotărîrea Congresului de la Paris — scria Constantin Dobrogeanu-Gherea — serbarea de 1 Mai trebuie să fie o manifestație internațională a muncitorilor pentru reglementarea zilei de lucru de 8 ore... Dar nu s-a oprit numai aici însemnătatea marii serbări a lucrătorilor și în fiecare an se desemnează mai clar ceea ce a ajuns deja și va ajunge tot mai mult și mai mult această serbare, adică o manifestare a solidarității și frației tuturor lucrătorilor conștienți în lupta lor pentru transformarea societății de azi în societatea socialistă".

După constituirea acum nouă decenii — la 31 martie — 2 aprilie 1893 — a partidului politic al

conf. univ. dr. Mircea Mușat

Continuare în pag. 7-a

Permanența poeziei

Din timpuri imemoriale, poporul nostru și-a înfrățit existența cu cîntecul și poezia. În clipele de mare bucurie, în cele de durere, în vremuri de tihnă ori de restrîște, oamenii acestui pămînt și-au exprimat preaplinul inimii prin intermediul melodiei și al versului, făcînd din manifestarea lirică o caracteristică a vieții, a felului lor de a fi. Pe acest altoi de trăire și simțire s-a dezvoltat folclorul nostru, unul dintre cele mai bogate din lume, între piesele căruia strălucesc, alături de așa-zisele „cîntece bătrînești" și de doine, acele inegalabile nestemate ale creației artistice populare — baladele „Miorița" și „Meșterul Manole".

„Românul e născut poet !" — exclama Vasile Alecsandri în prefața ce însoțea culegerea sa de „flori alese" din poezia populară românească. „Înzestrat de la natură cu o închipuire strălucită și cu o inimă simțitoare — continuă poetul —. el își revarsă tainele sufletului în melodii armonioase și în poezii improvizate. De-l munceşte dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă măreață, el își cîntă durerile și mulțămirile, își cîntă eroii, își cîntă istoria, și astfel sufletul său e un izvor nesfîrșit de frumoasă poezie". Constatarea autorului se cuvine corelată neapărat cu șirurile lungi de poeți care, adăpîndu-se din „izvorul pururea reintineritor" al folclorului, identificîndu-și simțămintele și aspirațiile cu cele ale poporului, și-au înscris numele în patrimoniul literaturii și culturii naționale. „Sînt suflet în sufletul neamului meu / Și-i cînt bucuria și-amarul" — își mărturisea George Coșbuc tulburătoarea-i profesiune de credință. Și aceasta este, de fapt, o trăsătură emblematică a poeților noștri din toate generațiile, care au vibrat adînc la marile evenimente ale istoriei patriei, la truda, lupta și năzuințele semenilor. Să ne amintim, de pildă, alături de „bardul de la Mircești" și „poetul țărănimii", de Eminescu, Goga, Arghezi, Blaga Bacovia...

Străbătînd secole de zbucium și frămîntări, cîntecul și poezia au ajuns viguroase pînă la noi, cu seva lor mereu reînnoită, mereu sporită de fluxul nestăvilit al vieții, de patosul și inteligența atîtor minuitori de condei. Ele s-au încărcat de tonalitățile grave ale unui timp cu deschidere largă spre împlinirea cutezătoarelor visuri de libertate, dreptate și progres. Trăind la ritmul viu al marilor mutații, poeții se pătrund tot mai mult de suflul prezentului, dovedind acea însușire denumită de Stihuitorul

Ion Segărceanu

Continuare în pag. 7-a

În pagina a 3-a

Remember ● L-am cunoscut pe G. Călinescu
«AM FOST DE FAȚĂ»
de Al. Piru

REMEMORĂRI

Jurilovca, mon amour...

Se dedică inginerului DUMITRU AFANASIE

Mă scol în zori să prind răsăritul soarelui pe Razlem dar pierd clipa. Se răsfața strălucitor, ireal de aproape, tremurînd roșu ca un bujor nedesfoliat, greu, amenințător și rece. O trenă lungă de purpură tîrîie în urma lui pe apele metalice bolborosind în valuri mărunte.

Satul a rămas în urmă pustiu, sau aproape pustiu, pescarii s-au sculat cu luna-n tîmple, s-au urcat în bărcile loc lungi și misterioase și-au plecat undeva în larg.

Aici, la Capul Dolosman, pe canalele laterale trasate parcă cu rigla, o familie de lebede baletează melancolice, încîrligate grațios deasupra apei.

Nu știu ce e cu ele !... Or fi venit printre primele, cu instinctul debusolat de cine știe ce prevestiri primăvăratice ? Or fi iernat aici în culcușul ocrotitor al stufului cu străluciri de lut ars... ?

În imediata mea apropiere, sub burta unui dcal crescut anapoda spre lac, se află vestigiile unei cetăți străvechi. Un șantier arheologic început și părăsit, sau poate doar întrerupt temporar. Într-o jumătate de oră adun cu cei doi prieteni însoțitori, pictorii Benone Șuvăilă și Adrian Necula, jumătăți de vase, toarte de amforă, bucăți de ceramică filigranată, bine arsă, o parte din ea smălțuită. Relicve risipite pe malul lacului, venind din milenii, nebănuit de reale și adevărate, frumoase ca niște bijuterii.

Dincolo, peste apele de culoarea fierului, o fîșie ciudată de pămînt cu cîțiva arbori solitari, ieșind miraculos de sub buza zării ca spinarea unui submarin în derivă. Se aud schelălăituri bizare, strigăte ciudate, amestec de disperare și lătrături răgușite. Sînt **enoții**, ciini semi-sălbatici, mici și părăsiți de cei-de-sus, rătăcitori iernatici peste punți de gheață, cu blana lor fină și pufoasă, pîndind vietăți de baltă pe țărmul lipsit de vegetație.

Insula se numește „La bisericuță", nimeni nu știe exact de ce, nu e nici o bisericuță acolo, doar siluetele sărace ale cîtorva arbuști și țipetele acelea ireale și tainice.

În pătratul ocrotitor al stufului tremurînd fără rost, familia de lebede baletează regal, cu un calm desăvîrșit. Bărbatul, (lebădoiul adică, nu ?), e arogant și tandru în același timp, prevenitor și agresiv.

Aruncă priviri laterale spre trupul meu pitit în iarbă, simte pericolul, ceva, o snagă de aer străin îl alarmează, și-l face atent. E prins, se pare, într-un dans nupțial, lunecă în rotocale ademenitoare în jurul miresei trufașe și stînghere, albă ca o minune și el alb în smokingul său de milionar ruinat. Mă retrag tiriș în timp ce el strînge cercul înfoindu-se de-acum de-a binelea, scoțînd strigăte de trompetă răgușită.

A doua zi, traversăm spre Portița, fîșia aceea miraculoasă dintre ape, purtînd în coastă marea nepăsătoare și adormită de „capriciosul april".

Trecem cu un cuter botezat bizar stînd pe punte sub bătaia vîntului rece și amăgitor. Purtăm după noi o barcă neagră și prelungă pe care o lăsăm la un moment dat între ape, ancorată. Vor veni alții s-o ia, ni se explică.

Peisajul e monoton la prima vedere. Întinderi de ape sclipind vrăjmaș, peril de stuf melancolice, petale de pescăruși răsuciți în vînt țipînd isteric.

Apoi, soarele prinde putere și lumina cade

Mircea Micu

Continuare în pag. a 6-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Muncesc pentru a fi fericit

Cunoștință a mea, scriitorul Sorin Holban, îmi spunea nu demult că, dacă doresc să realizez un reportaj inspirat despre unul dintre cei mai buni strungari din țară, trebuie neapărat să merg la Întreprinderea de pompe „Aversa", să-l caut pe fruntașul numărul unu.

Și m-am dus. La marea întreprindere am întrebat pe primul tînăr întîlnit care este fruntașul în muncă numărul unu. M-a privit surprins : de ce mă-ntrebați tocmai pe mine ? Nu lucrați aici ? Ba da. Și nu știți ? Cum să nu, fruntașul numărul unu este Marin Ioniță. Cineva a intervenit : să fiți sigur, fruntași avem mulți, chiar așa cum ziceți numărul unu, dar declarat, cu document în regulă, este deocamdată Eroul Muncii Socialiste Marin Ioniță.

Vorbim cu tovarășul Ilie Ștefan, secretarul cu propaganda al comitetului de partid : de ce Marin Ioniță este Erou al Muncii Socialiste ? Cum de ce, pentru că în permanență depășește planul. Numai pentru atît ? Nu, pentru că din meseria de strungar a făcut o adevărată artă, o pasiune fără margini, stăpînește strungul așa de bine că nu a greșit vreodată o piesă. Îl cunosc bine și nu cred că sînt mulți strungari ca el. Acolo unde nu răzbește nimeni se face luntre și punte

Pavel Pereș

Continuare în pag. 7-a

Viața, cum este ea...

Mai bine de-un an de zile, dimineață de dimineață, cu regularitatea unui funcționar grăbit să nu scape condica, îmi luam caietul voluminos și pixul și alergam spre locul de muncă al acelor oameni, intrînd citeodată pe poartă împreună cu ei, atît de familiarizat cu portarii, că nici nu-mi mai cereau legitimația. Cu specialiștii ne salutam și pe coridoarele Trustului, dar și pe stradă, caietul meu se umplea, și speranța finalizării „documentării" mele creștea, devenisem unul „de-al lor", integrat parcă în colectiv, și nimic nu-mi dădea mai mult aripi ca recomandarea vreunui inginer (erau cîteva sute !) — „dumnealui e scriitorul care face despre noi un roman" și răspunsul celuilalt — „da, am auzit, știu...".

Îmi luasem misiunea foarte în serios, cartea nu se scria ușor, și tocmai de aceea credeam că voi face „gaură-n cer" cu ea ! Pentru asta, luam interviuri, vizionam filme documentare, dădeam buzna peste oameni necunoscuți, acasă la ei, citeam dosare cu sute de pagini, învățam noțiuni complicate, conspectam liste de prețuri — de lucrări și de materiale —, participam la „dispecerate", vedeam și încercam să memorez tot iureșul (uneori, cu aspect de balamuc pentru un neinițiat) care face viața, cum este ea, unui mare trust de construcții, cu faimă internațională, una din mîndriile românești, replică modernă a talentului și geniului de constructori ai ctitoriilor noastre din vremuri imemoriale...

Cunoșteam atîtea, că aveam capul „calendar" — de la categoriile de fier-beton pînă la subtilitățile operațiunilor portuare, de la condițiile specifice de muncă în climat tropical pînă la dedesubturile concurenței, de la dificultățile de proiectare pînă la felul de-a fi al directorului adjunct, inginerul Iunian D. Z., cu care, de atîția ani, deși cartea n-a apărut, am rămas buni prieteni...

Încă un an după aceea, am scris. Mai păstram contactul cu specialiștii trustului și, întîlnindu-ne, la întrebarea — „cum merge ? cînd apare romanul ?", răspundeam foarte sigur — „curînd !".

Pe urmă am dus manuscrisul la editură, însoțit de-o hîrtie nemalvăzută, o comandă fermă a Trustului, cu număr de cont și tot ce trebuie, prin care constructorii solicitau cîteva mii de exemplare, pentru oamenii

Alex. Rudeanu

Continuare în pag. 7-a.

1 Mai

privirea le este senină
drumul drept
prin ochiul istoriei
în miez de comori
ei rămîn ceea ce sînt
muncitori-nemuritori !

se-ndreaptă încrezători
spre țărmul zilei

au trecut prin gloanțe
au suferit —
nimic nu i-a înfrînt
au rămas ceea ce sînt :
neînvinși !

e zi de flori pe întregul pămînt.

Gheorghe Daragiu

ÎN ACEST NUMĂR ● Cronici literare semnate de ● M. Ungheanu ● Artur Silvestri ● Valentin F. Mihăescu ● «Întîmplări adevărate sub streașina Dunării» de Ion Andreiță ● «Bijuterii chineze» de Ion Nicolescu ● Poeme de ● George Țărnea și ● Remus Anghel ● Numele poetului de Cezar Ivănescu ● «Ion Agârbiceanu» de Nicolae Ciobanu ●

DOSAR AL GÎNDIRII SOCIAL-POLITICE EMINESCIENE (III)

«Avocat» al țărănimii nu al marilor proprietari

Cineva ar putea spune că cele arătate în articolul anterior sînt adevărate pentru relațiile lui Eminescu cu partidul conservator (și, în general, cu toate partidele politice guvernante), ceea ce nu exclude faptul ca, în adîncul concepțiilor sale, el să fi fost un conservator, poate chiar mai conservator ca însuși conservatorii. N-a fost decretat poetul drept „reacționar", afirmîndu-se că dorea să întoarcă istoria țării la anii 1400, pe vremea pîrcălabilor și a voievozilor ? O opinie destul de rezistentă din moment ce G. Călinescu o amintea în intervențiile sale din **Națiunea**, în 1946, începîndu-și astfel articolul : **Eminescu și clasele pozitive** : „Foarte bine o să ziceți, însă Eminescu era un conservator, și ce mai încoace, în colo, un advocat al feudalilor", adăugînd ironic : „parcă nu e chiar așa !".

Este curioasă siguranța nesovăitoare cu care unii continuă să creadă că în această etichetă lipită gîndirii politice eminesciene, cu toate că poetul, ori de cîte ori a avut prilejul, a respins-o, în termenii cei mai categorici. Spicuim din articolele sale, fără a avea pretenția unui tablou exhaustiv : „Nu e vorba de boieri și de reacție, vrăjmașii noștri de la **Românul** dau în sec, cînd vor să sperie lumea cu momeli de felul acesta" (18 mai 1879). Urma o demonstrație a falsului ce se comite, pornindu-se de la analogia cu epoca Restaurației, din istoria Franței : „În țara noastră nu există Legitimiști, nici Orleaniști, sau Imperialiști sau Clericali, nu avem noblețe, nici privilegiuri de reconstituit", (20 dec. 1878). Întoarcerea la alte timpuri ? „A ne întoarce îndărăt adevărat că nu mai putem..."

După Eminescu statul și societatea sînt „rezultatele dezvoltării organice a condițiilor de existență ale unui popor", dezvoltare ce se supune „unor legi fizice îndărătnice, neabătute în cruda lor consecință". De aici concluzia firească : procesele acestei dezvoltări nu pot fi oprite în loc dar nici grăbite, forțîndu-se mersul lor natural. Eroarea de al doilea tip au comis-o liberalii, introducînd arbitrar în țara noastră „formele

Al. Oprea

Continuare în pag. a 7-a

CRONICA LITERARĂ

TEODOR BULZA: «Casa șerpilor»

Proza românească trăiește de mai mulți ani fluxul unei reacții față de experiențe epice anterioare, de care ține declarat să se delimiteze. Cu puține excepții, cele mai importante cărți de proză, din ultimii cincisprezece ani, cele care dau tonul prozei, se inscriu în acest val cuprinzător care tinde să fixeze configurația prozei contemporane la antipodul fostei literaturi de rețete a anilor mai vechi. Foarte puține inițiative epice ale prozei actuale s-au emancipat de inevitabila polemică, declarată sau tacită, în care scopul principal este de a arăta că se scrie altfel decît atunci. Exhibiția modalității noi sau a scriiturii căutate, ca și a prozei de „dezvăluiri" privitoare la anii cincizeci, nasc în egală măsură din nevoia de distanțare față de o orientare literară a cărei caducitate se subliniază astfel. Justificată în punctul de plecare, această reacție și literatura pe care a produs-o și o produce se prelungește peste hotarul ei firesc de manifestare. Senzația de repetiție pe care o oferă proza românească a ultimului deceniu nu poate fi evitată. Sinteza întîrzie să se producă, iar noua mișcare a creației epice românești nu s-a configurat convingător. Interesant este faptul că în această replică față de o literatură ale cărei modele sînt părăsite ostentativ, descoperim laolaltă pe reprezentanții mai multor generații de prozatori : pe autorii care au propus chiar modelele regretabile, pe cei care au încercat prima formulă de ripostă la ele, ca și pe noii veniți, fără legătură directă cu literatura de care ține totuși să se delimiteze. De unde concluzia unui deficit de personalitate, vizibil în modul contagios al propagării unei atitudini și a unui program literar minimal. Remarcabile talente și dexterități prozastice oficiază încă în trena unui moment literar a cărui oră a expirat.

Casa șerpilor de Teodor Bulza este un roman care rescrie dintr-o perspectivă epică inedită o felie de viață, databilă cronologic în primii ani de după al doilea război mondial, tratată și pînă acum, dar dintr-un unghi de vedere sociologizant și politizant, cum se întîmplă în densele romane ale lui Titus Popovici, pionier al acestei defrișări epice postbelice. Dacă în literatura anterioară inspirată de aceiași ani situarea în spațiu și timp era precisă, bine definită încă din primele capitole, mai bine zis din primele pagini, romanul **Casa șerpilor** degajă pe toată durata lui un aer atemporal. Oamenii se inscriu mai puțin în sfera socialului și a politicului, fixați într-un alt univers unde arhaitatea și relația cu cosmosul sînt mult mai importante. Faptele care sînt lăsate să invadeze paginile cărții în prima ei parte și apoi pe toată întinderea ei aparțin unui repertoriu care refuză inregimentarea în real. Cu o expresie din Sadoveanu, foarte potrivită aici, „morții poruncesc celor vii" în satul Semlac, unde eresul, superstiția, credința în mister și miracole sînt manifestări curente. Reprezentările acestei lumi, în care satul este după formula lui Lucian Blaga centru al universului, sînt de o mare ingenuitate alcătuind un desen naiv de o indiscutabilă puritate și acuratețe.

Personajele care ocupă, la rîndu-le, în primul rînd orizontul romanului sînt cele care comunică cu o asemenea privire ingenuă, oamenii satului, cu nume și ele de aspect arhaic sau regional : Băbău, Solovăstru, Cema, Florea, Ceampaș, Țuper, Putric, Lăpușcă, etc. Tîrziu este introdus în scenă Mihai Trifu, activistul care reprezintă vremurile noi postbelice, noua orientare politică, deși el este în sat o prezență și o permanență a lor. Mihai Trifu este o apariție discretă, fără velcități revoluționare ori cel puțin reformatoare. Prezența lui marginală, insinuarea lui lentă și nezgomotoasă în obiceiurile comunei a cărei viață o trăiește, fără a încerca să-i schimbe prin șocuri exterioare condiția și codul, este limpede antipodică față de alte imagini ale activiștilor postbelici care au plecat la sate ca emisari dirji ai marilor transformări politice postbelice. În această distribuire a materiei și a intrărilor în scenă stă ascuns sensul polemic al cărții scrise de Teodor Bulza, **Casa șerpilor**, care inchipuie și înfățișează convingător altă evoluție a lumii rurale românești după cel de al doilea război mondial. **Casa șerpilor** explorează un univers uman inedit fixindu-i în scris imaginea particulară.

Casa șerpilor este romanul unei enigme. Țăranii lui Teodor Bulza nu descind din marea familie literară postbelică a Moromeților. Moromețiada nu e posibilă la Semlac unde o Poiană a lui Iocan nu există pentru că nu pot exista nici Ilie Moromete, nici Cocoșilă. Psihologiile și mentalitățile sînt altele, remarcabilă fiind izbînda autorului în direcția autenticității personajelor și a conduitelor lor particulare. Un orb n-a rezolvat un litigiu vechi cu un om din sat, și pentru că acesta a murit litigiul devine o povară. Orbul Ceampaș găsește o soluție care ne plasează în plină gîndire magică. El fură din cimitir crucea mortului și o chinuie cu cuțitul după care o aruncă într-o fîntînă. Litigiul a fost astfel încheiat și vinovatul pedepsit postum. Conștiința orbului Ceampaș este de acum împăcată. Ca deschidere a romanului, această istorie, stranie la început, are rostul de a da o cheie pentru universul particular al Semlacului. Ceea ce urmează este pregătit și într-un fel explicat de această experiență individuală care definește mentalitatea locului. Este o lume pentru care realul trece ușor în mister și în fantastic iar intuiția activistului Mihai Trifu constă în a nu violenta credințele acestor oameni ai locului ci de a se însera pe nesimțite lumii lor modificînd-o dinlăuntru.

Satul este terorizat de mistere. Cîteva întîmplări cu aură neagră și misterioasă stăruie în amintirea comunei. Chintesența acestor mistere locale poartă numele de Maroji. O ființă și o casă cu numele Maroji preocupă întregul sat, ca și ispita de a risipi misterul. Personajul Maroji, recreat de poveștile locului, casa lui Maroji sînt prezentate într-o lumină fabuloasă. Satul stă sub o vrajă, vraja Maroji, și dacă vraja se risipește fața Semlacului poate fi și ea schimbată. **Casa șerpilor** are o latură deschisă către fantastic și autorul știe să acumuleze treptat elementele unei atmosfere românești misterioase. Semlacul stă sub presiunea antecedentelor nelămurite. A ars un saivan de oi, a murit Țupăr, dar toate aceste întîmplări, care revin în memoria diverselor personaje, își reiterează chipul tocmai pentru că ele nu-s clare. A fost Țupăr adevăratul vinovat de incendiu, n-a fost ? Nu cumva vinovatul e altul ? Dar Maroji cu trăsura lui la oră fixă n-a avut nici un rol ? Plutim în nebuloasa princiosă a misterului. Figuri dispărute ca Țupăr și Rozalia prezidează de dincolo întregul roman. Antecedentele sînt la origina faptelor din carte, dar, dovadă de tact, autorul nu le-a oferit locul și dimensiunea realistă în curgerea povestirii, ci de aspecte rememorate obsedant și imprecis. Și mai interesant este că Țupăr, figură neagră în amintirile lui Ceampaș, capătă dimensiuni eroice, legendare în reconstituirea globală, indecizie calculată a prozatorului în scopul unor efecte de ansamblu : Teodor Bulza nu simpatizează soluțiile manicheice, chiar dacă lucrează cu culori tari, iar lumea de care se ocupă este frustă și decisă. Cartea se încheie cu o expediție, care este expediția Maroji, adică de clarificarea misterului. O echipă alcătuită din Mihai Trifu, din Teodor Băbău, boactărul șef, din Văzoc, fostul jandarm, acum milițian, se îndreaptă către tainica și amenințătoarea casă a lui Maroji, păzită de cîini, păzită cu pușca, de oameni nevăzuți. Tensiunea cărții devine aici maximă. Ca temperatură aduce aminte de caravana insetaților din povestirea **Dincolo de nisipuri** a lui Fănuș Neagu, un model mai general pentru Teodor Bulza, care se îndreaptă către neștiut și halucinați spre o deziluzie. Fapt e că acolo unde se credea că există o casă și un proprietar ascuns nu era, sau nu mai era nimic : cîteva urme de căruță într-un pămînt nisipos. Prozatorul nu alege deci un final raționalist, după scheme binecunoscute. Misterul nu se clarifică, ci se adîncește. **Casa șerpilor** este prin acumularea dozată de fapte inexplicabile, pe muchia de cuțit care desparte realul de fantastic o izbîndită proză de atmosferă. Polemica ei subsidiară cu imaginea simplificată a lumii rurale în fața șocului social și politic postbelic este deci cu atît mai avantajoasă.

Teodor Bulza face dovada unui înzestrat prozator de observație, de indiscutabilă autenticitate a notației și a viziunii. Deschiderea către supranatural a cărții este cu atît mai captivantă cu cît densitatea realului este mai mare. **Casa șerpilor** conține mai multe portrete remarcabile între care acela al învățătorului Coșa, care se refugiază incognito din lumea satului în cea a orașului pentru a trăi o altă dimensiune a vieții sale prozaice de învățător rural, este cu totul memorabil, mic roman în cuprinsul celuilalt.

Ceea ce lipsește acestei cărți, în care trăsăturile personale sînt numeroase, în care universul românesc are amprentă proprie, este o lacună mai generală a prozei noastre din ultimul deceniu : o problematică proprie, o problematică nouă. Cu alte cuvinte nu este suficient să se scrie mai bine decît înainte, dacă această superioritate nu capătă și un sens nou și o capacitate problematizantă innoitoare. Cum Teodor Bulza este la primele sale cărți, putem avea încredere în evoluția unui prozator atît de preocupat de densitatea și semnificația realului.

M. Ungheanu

N. GRIGORE MĂRĂȘANU: «Distanța dintre mine și un iepure»

Considerabil modificată, prin raport la intîiele ei manifestări publice, din „Insula" (1973), poezia de azi a lui N. Grigore Mărășanu începuse dealtfel să prindă o altă înfățișare încă o dată cu „Enisala" (1980). Brăilean și ca atare un om de bălți și de Dunăre, cu sînge fierbinte ca Istratianul Codin, poetul rămăsese și el un pasionat al locului natal pe care încerca să-l mitizeze, sub bizarul nume Alcabar. Sînt emoții stilizate, unde mai colcăie cîte ceva din vitalismul „mediteranean", acvatic, însă mult reprimat într-un fel de prețiozitate plebee, în gustul Tudor George, însemnînd a cultiva în fond o lirică de formă fixă, cu lexic cîteodată mai „crud" ori „rar". Mediile portuare, pestrițe, și lumile cu amestecuri etnice pronunțate stimulează precum se știe un soi curios de rafinament baroc pe care N. Grigore Mărășanu îl exprima, în „Enisala", aproape involuntar. Era acolo un energetism de matroz care visează minulescianizînd, poetul fiind acum nu descriptiv și imagistic, ci erotic, desigur cu un procent de stîngăcie de ins neinvățat cu declarații subtile însă dorind să le facă. Adăugînd la aceasta mica lui mitologie neobișnuită, constînd în „corăbia de fosfor", în „mindra țară Hesperia", în „Enisala" și într-o misterioasă „Ana Suz", obținem o imagine de lirism „dunărean" unde s-a depus cîte ceva din simbolism, mai ales în latura să zic așa „cultivată". Poetul însuși, cu pielea arsă de un soare fluvial, care pripește, purtînd un barbișon anacronic, potrivit mai degrabă pentru țîlindru și redingotă decît pentru moderna vestimentație de reporter, e o apariție pitorească și simpatică, nimerită mai degrabă într-un vetust poștalion ori în automobilul Bentley, model 1920.

Însă chiar în „Enisala", unde se distilase vitalismul turbure din „Insula" și din „Corăbii de fosfor", ceva se mișcase imprevizibil : un ciclu întreg, „Vîntul pe patru roți", promova o mitologie modernă, citadină și „automobilistică", năucită de mecanisme, de esența teribilului. Multe din aceste producții s-ar fi potrivit, mai degrabă, în „Distanța dintre mine și un iepure" (ed. Eminescu, 1983) care dezvoltă integral acea linie abia schițată acolo. E, în total, o poezie „modernă" aparent fără lirism melodios și sentimental care s-ar fi presimțit cu greu dacă n-am avea în literatură exemple numeroase care să explice biograficește o asemenea evoluție. Adeseori, omul natural picat în oraș se acomodează frenetic și superstițios, conservînd cu toate acestea terorile lui cu ecouri străvechi : un sioux într-o metropolă nu reacționează prin rezistență directă ci prin exorcisme. Cu „Distanța dintre mine și un iepure" avem a face cu un lirism reprimat, înfocuit de un epic care s-a umflat, ca aluatul, ascunzînd bine tot ceea ce e vulnerabil în om, sentimentul. Nu materia propriu-zisă ci viziunea s-a „americanizat". Acum, în poezia lui N. Grigore Mărășanu au năvălit morarul, conducînd mașina și prăbușindu-se de pe dig, „fermierul cît plopul / cel întors de la bal cu tractorul" și ucis sub șenile, poștașul pe bicicletă omorît de tren, iepurele prins în lumina farului de mașină („ca un duh al strămoșilor mei") și strivit în viteză. Pretutindeni s-a instaurat în cel mai curios chip cu putință o seninătate a faptelor criminale, dezumanizată prin instrumentele ucigașe, mecanice și care îl ajută pe om să nu greșească. Mașinismul buimăcitor pentru spirit, dar în fond precis, e pentru poet o condiție obligatorie a citadinismului. „Orașele tentaculare" nu apăreau fără mașini și Verhaeren, care le-a văzut întîia dată în Belgia industrială, e între primii „citadini" terorizați de orașul care nu mai poate fi părăsit. Oriunde detectăm „mașinism" apare și „orașul" ca și fobia de citadin.

Dealtfel în poezia de acum a lui N. Grigore Mărășanu haosul urban și viața „modernă" sînt la tot pasul, generînd, e adevărat, reacții estetice imprevizibile. Poetul cîntă, ironic, „farmecul vieții în comun" (cultivînd aci un baladesc à rebours), vede orașul ca pe un furnicar grozav, agent al unei teribile poezii, de speța pamfletului, în contra „oamenilor electronici" și, în general, cam tot ceea ce a cîștigat civilizația mai util însă, prin excese, mai antinatural : „robotul" (denumit Pix), mașinile, autostrada, televizorul cu ecranul lui „scincind ca un lup", străzile mari, neliniștitoare, cu bordura ca un „mal", „pietonul mecanic", expozițiile canine, tipografiile etc. Interesant e că în această lirică, citadină prin materie, percepția rămîne cu toate acestea profund naturistă și pretutindeni poetul vede, aude și pipăie ca un om de „bălți", artist de o iremediabilă nostalgie provenită din presimțirea ireversibilului. Singurătatea automobilistului, „rulînd" pe șosele pustii, însoțit numai de un cîntec trist, despre cai și călăreți, orașul, ca un „chit sur venit din mare" sau cu „văile fumeginde", sînt hieroglife ale unui suflet rousseauist picat sub imperiul necesității istorici care înaintează fără să țină seama de individ.

Prin ceea ce are original în acest moment, lirica lui N. Grigore Mărășanu e de factură propriu-zis ecologică, reprezentînd atît civilizația cu dezechilibrele pe care le produce, cît și întoarcerea la natură, nu prin iluzia utopiei rurale ci printr-o prezentare a simțămîntului mitic : ecologism, ca să zicem așa eminamente moral. Cîte un fragment, ca de manifest ecologic liricizat, probează de altfel observația. Poetul vede peștii sufocați de gudroane și lacurile pustiite, oceanele cu fundul lor deșertat de viață, un flamingo murind.

În pur spirit ecologist, lirica lui N. Grigore Mărășanu cultivă, în scopul de a se iluziona, micile plăceri inocente : pescuitul, amorul ferin, după soroc, inefabil, ocupațiile voit umile (precum a fi tăietor de lemne la vecini) și cam tot ceea ce îl extrage pe om din infernul vieții moderne. Nu în acestea stă însă reacția cea mai bună căci orice plezirism e, în fața agresiunilor permanente, un simplu opiaceu. Pe măsură ce umanul dă semne de tulburare, în el crește un simț arhaic și un procent adînc de teamă inefabilă, luînd forma superstițiilor, a credinței în preziceri, în clipe faste și nefaste, în păsări magice. În substanța ireductibilă a poeziei s-a trezit simțul primitivului și, în ultimă analiză, nu avem în „Distanța dintre mine și un iepure" o lirică a dezintegrării căci N. Grigore Mărășanu a știut să creeze o mică mitologie postarioară demistificației „moderne". Umanitatea a triumfat asupra dezumanizării, absorbind, cu miturile ei, civilizația galopantă care părea, o clipă, că o amenință. „Pan", Enisala, cu lumea fabuloasă, cu pescăriile de miracol, cu oierii de la Manasia, „Olarul", oamenii din Halmyris, toate acestea indică liricului vitalitatea speței pentru care anxietățile indivizilor nu însemnează nimic.

În total, „Distanța dintre mine și un iepure" e un document al evoluției unui poet : nu doar substanța sufletească a înaintat ci și tehnica. Din cantabile „romanțe" mai vechi ori din despletita poezie „dunăreană" vitalistă și cu accese imagiste (așa cum începuse și Radu Boureanu) nu a mai rămas prea mult, fără, totuși, să fie inlocuite cu forme de tot noi. Poetul a adoptat „balada" ironică ori grotescă, poemul cu versuri lungi și rime care nu sar în ochi, de regulă narativ, întrerupt cîteodată de cîte un „lamento", de un „croquis" liric pur de un accent strident. Eliberarea lui față de forme a sporit considerabil și ar fi interesant de văzut cum se va consolida o astfel de lirică, prin natura ei cu greu de prevăzut. „Distanța dintre mine și un iepure" e, în tot cazul, cea mai însemnată producție a lui N. Grigore Mărășanu un poet care, la al cincilea volum, e în deplinătatea mijloacelor sale literare.

Artur Silvestri

II

MIRCEA IORGULESCU: «Ceara și sigiliul»

Volumul „contribuțiilor" istoricului literar sporește considerabil în capitolul următor din **Ceara și sigiliul**, intitulat elocvent **Vocile istoriei literare.** Nu este însă vorba, cum ne-am fi putut aștepta, la un discurs polifonic produs de Mircea Iorgulescu, ci, în general, de elogioase glose la lucrarea unor autentici cercetători ai istoriei literaturii române : reeditarea, la editura „Minerva" a revistei „Propășirea", sub îngrijirea Marianel Costinescu și a lui Petre Costinescu, autorul notelor, comentariilor și al studiului introductiv fiind Paul Cornea ; volumul întîi din **Opere** de Dimitrie Bolintineanu (tot la „Minerva") îngrijit de Teodor Vârgolici și prefațat de același Paul Cornea, volumul cinci al **Operelor** lui Duiliu Zamfirescu, editat de Ioan Adam ; volumul **La lumina lămpii**, conținînd corespondența lui Liviu Rebreanu, editat de Puia Florica Rebreanu și Niculae Gheran ; retipărirea, sub îngrijirea lui Adrian Anghelescu, a **Istoriei românilor prin călători** de Nicolae Iorga. Aceste apariții editoriale prilejuiesc receptivului critic nu doar originalele formule de apreciere („Un autentic fapt de cultură și de patriotism" ; „un adevărat eveniment", „un dar de neprețuit") ci și, inspirate de importanța momentului, tentative de analiză proprie a operelor reeditate. Astfel, exemplar este comentariul intitulat **Bolintineanu sau bucuria de a scrie.** Iată cîteva formulări memorabile : „Voioasa nerăbdare a faptei, atît de caracteristică în **legende istorice,** nu este decît reflexul acestei năvalnice porniri a poetului însuși, care își mină eroii în lupte cîștigate în doi timpi și trei mișcări" ; „o secretă tendință spre calm și așezare există, de altfel, chiar în legendele istorice : eroii lor stau de obicei la masă, la un sfat ori la un banchet" ; „Din întîmplare (...) sau cînd e mai puțin nerăbdător, Bolintineanu nimerește frînturi de mare poezie" ; „Trecerea la acțiune se face de regulă printr-un lung discurs (o formă de aminare, dar și una de mobilizare), lupta propriu-zisă avînd în fond sensul unei restabiliri a ordinii inițiale". Dar, aceste pertinente observații, semnate de Mircea Iorgulescu în 1982, sînt prezente, în spiritul dacă nu și în litera lor, în 1941, în **Istoria...** lui G. Călinescu : „După sfîrșirea discursului vine încheierea epică, tipică prin viteza ei : (urmează un citat, același cu care și M. Iorgulescu își susține ideea luptelor „cîștigate" în doi timpi și trei mișcări) ; „...legendele lui se compun dintr-un număr mic de situațiuni, dintre care cea mai invederată este „banchetul", imprejurare în care se pot ține cuvîntări" (așadar, „tendința spre calm și așezare" nu este atît de „secretă" cum crede criticul contemporan !) ; „Totuși Bolintineanu e un poet fragmentar remarcabil și o bună operă de izolare dă o colecție surprinzătoare de instantanee poetice" (G. Călinescu face această operă și se întîlnește din nou cu M. Iorgulescu în selecția unor citate) ; „Pe dată apoi eroul ține o cuvîntare", (să fie această „cuvîntare" altceva decît „discursul" mobilizator de care vorbește Iorgulescu ?) **Nimic nou sub soare** sau **Marile spirite se întîlnesc întotdeauna ?** Aceasta este dilema către care ne poartă comentariul lui Mircea Iorgulescu. Mărturisim că, din solidaritate confraternă, înclinăm către a doua ipoteză.

Cînd nu medităză pe marginea edițiilor, autorul celebrează, în capitolul amintit al cărții sale, aniversări : centenarul Goga, centenarul „Contemporanului", centenarul Lovinescu, centenarul Bacovia, centenarul **Scrisorii a treia,** publicată de Caragiale în „Convorbiri literare", cincizeci de ani de la apariția **Vieții lui Mihai Eminescu** de G. Călinescu. Este remarcabilă capacitatea criticului de a se sincroniza cu marile aniversări culturale și intenția sa, nedeclarată, ci doar bănuită, de a produce noi puncte de vedere sau de a le nuanța pe cele vechi, contribuind astfel la aprofundarea operei sau a personalității celebrate. Din nou, însă, criticul provoacă, subtil, așteptarea frustrantă. Contribuțiile sale sînt în fond doar oneste rememorări ale unor cunoștințe. Astfel, criticul citează sau parafrazează ultimele zece rînduri din studiul lui Maiorescu, **O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867,** pentru a demonstra că, în acțiunea sa, mentorul „Junimii" s-a condus după preceptele măsurii și adevărului, iar „Convorbiri literare" „înseamnă (...) revista din epoca lui Eminescu, Caragiale, Creangă, Slavici. Și a lui Maiorescu : în primul rînd !" Așa este ! În alt loc, aflăm că **„Viața lui Mihai Eminescu** aparține deopotrivă unui mare critic și unui mare scriitor, capabil să imprime cu forța personalității sale creatoare sigiliul unui inconfundabil stil propriu în exprimarea artistică a unei lungi perioade" și că „această extraordinară capacitate de a intui notele proprii unei personalități creatoare este dimensiunea esențială a criticii lui G. Călinescu". Sigiliu, stil propriu (dar și inconfundabil), mare critic, mare scriitor, capacitatea de a intui notele proprii dar nu și înconfundabile, de această dată)... sigur că da, așa este ! Aceeași capacitate de „a intui notele proprii" o are Mircea Iorgulescu și atunci cînd exclamă, cu invidiabilă satisfacție de a se autoconfirma : **„Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** constituie, am spus-o și altădată, una dintre cele mai înalte expresii ale spiritului creator național și totodată ale libertății sale, fiind în același timp operă de creație și operă critică". Este adevărat, în aceeași covîrșitoare măsură în care este adevărat că a fi este a fi.

Nu mai este însă deloc așa, atunci cînd, în articolul **Octavian Goga — astăzi,** după ce repetă o serie de lucruri arhicunoscute despre poezia lui Goga, criticul, excedat probabil de propria-i monotonie („Departe de a fi simplă și liniară, lirica lui Goga are o adîncime nebănuită") încearcă să se depărteze de locul comun, luîndu-și un aliat prestigios : «Devenise (Goga — n.n.) cum spune elegant Călinescu, „un demagog academic" și se lăsa manipulat de cei care foloseau prestigiul vechii activități în scopuri nedemne". Trecînd peste faptul că un demagog mai degrabă manipulează el decît se lasă manipulat, sîntem însă obligați să constatăm că Mircea Iorgulescu greșește grav. Iată citatul integral din Călinescu : „În schimb Goga era un foarte bun orator de mase, știind să stîrnească toate instinctele populare, fără a deveni comun, un adevărat demagog academic". Pentru cine poate s-o facă, se înțelege limpede că G. Călinescu a folosit cuvîntul demagog **(nota bene,** „un **adevărat** demagog") cu sensul său etimologic (gr. dēmagogos = care conduce poporul) numind astfel o calitate și nicidecum un defect, cum crede Mircea Iorgulescu. Criticul revine însă la tonul și tonus-ul obișnuite în celelalte capitole „Poeți contemporani" și „Prozatori contemporani". El practică, în general, (excepție fac doar articolele despre poezia lui Ioan Alexandru și despre romanul **Săptămîna nebunilor** de Eugen Barbu) o critică de adeziune, adesea entuziastă, substituind argumentele cu afirmațiile. Comentariile de poezie vizează mai curînd figura creatorului (sau ceea ce crede criticul că ar defini-o) decît circumscrierea realității estetice a operei, fiind, din acest punct de vedere, exterioare obiectului analizat. Astfel, la Eugen Jebeleanu se vorbește despre „demnitatea poeziei", iar autorul **Surîsului Hiroșimei** este definit drept un „poet al rezistenței". Cînd se referă la poezia propriu-zisă, criticul produce o formulă impenetrabilă, „radicalizarea lirismului". Ce va să fie aceasta, nu se știe, dar comentatorul lasă să se înțeleagă că este vorba de ceva foarte important, cu consecințe asemenea. Limbajul este grandilocvent și adjectivizat peste poate : „Și dacă există o evoluție în poezia lui Eugen Jebeleanu, nu atît în latura formală (unde trecerea de la versurile sticloase, în manieră ermetizantă, ale începuturilor la expresia dură și directă, încărcată de teribila forță a preciziei austere reprezintă o consecință a radicalizării lirismului) aceasta e de la revoltă la rezistență, de la contestare la împotrivire, de la vehemență la sarcasm, de la indignare la dezgust". Iau **Dicționarul explicativ** și citesc : „REZISTA, rezist, vb. I. intranzit. A se împotrivi, a ține piept, a opune rezistență... ; REVOLTĂ, revolt, vb. I Refl. a fi cuprins de revoltă, de indignare..." Deci, a rezista este a se împotrivi, iar a se revolta este a fi cuprins de indignare. Despre ce evoluție vorbește M. Iorgulescu ? Sau acel **dacă,** de la începutul citatului, are în vedere tocmai suprapunerea sensurilor ? O altă ipostază deosebit de interesantă a criticului este aceea de descoperitor involuntar al unor „inrudiri" poetice nepresupuse pînă la el. Nu se fac trimiteri directe în acest sens și nici comparații explicite, dar cum altfel, dacă nu ca o inrudire am putea înțelege faptul că una dintre marile teme ale poeziei lui Eugen Jebeleanu este „ a sfida necuprinsul sfîrșitului în numele cunoașterii **limitei",** că, în poezia Ninei Cassian, a existat dintotdeauna o tentație a înfruntării **limitei"** și, în fine, că „poetul (Adrian Păunescu — n.n.) are percepția dureroasă și în aceeași măsură excitantă a **limitelor** și a limitărilor" ?

Mai în largul său e Mircea Iorgulescu în spațiul polemicii (articolul **Compoziție și stil,** despre **Săptămîna nebunilor).** Criticul este aici cînd ironic, cînd fals onctuos, cînd insinuant, cînd perfid, dozîndu-și minuțios demonstrația și calculîndu-și atent efectele. Din păcate, această risipă de inteligență, apreciabilă în sine, este cu totul exterioară romanului avut în vedere, căci îi refuză aproape dogmatic dreptul de a fi operă de **ficțiune. Lucru explicabil,** căci odată recunoscut acest statut, toate obiecțiile criticului ar deveni cu totul superflue. Cu cîteva excepții, semnalate mai înainte, **Ceara și sigiliul** dă impresia de superficialitate și improvizație, provocate din voința criticului de a fi omniprezent cu orice preț. Cum se vede, însă, prețul este prea mare.

Valentin F. Mihăescu

CARTEA DE DEBUT

Poezie și limbaj

Cu un debut dramatic *) își începe drumul literar maramureșanul Ion Zubașcu, pentru care scrisul pare a fi o formă de eliberare, cu prețul unei neascunse suferințe, de o tensiune interioară cumplită, dînd astfel criticului, care ar utiliza cu obiectivitate criteriul „literaturității discursului", sentimentul de a opera pe viu asupra sufletului poetului. Dar, parafrazîndu-l pe Nichita Stănescu, criticul ca și chirurgul, nu are viață personală. Iar poezia înainte de durere este limbaj, de aceea ea poate fi privită și ca o trădare a realității. Trebuie deci să spunem fără menajamente și în folosul evoluției sale ulterioare, că în proporție hotărîtoare Ion Zubașcu rămîne cu acest volum în afara poeziei din cauza unei neînțelegeri esențiale a modului de a fi propriu artei. E o eroare tragică aceasta pentru un tînăr poet cu o autentică vocație a suferinței unde realitatea se confundă cu scrierea ei.

Ion Zubașcu, la care e terorizantă intenția de a suprapune eul empiric și „concret" celui liric și „fictiv", încearcă să scrie o poezie dincolo de poem, al cărei limbaj se vrea eliberat de orice convenționalism literar, mizînd în expresia sa „conversațională" pe o sinceritate totală, sfîșietoare a trăirilor poetului : „Am știut dinainte că va veni ziua cînd / va trebui să plătesc totul în scrum și cenușă. / fiecare dram de cuvînt. În valuta forte a morții. / Dar greu mai trag moartea și nebunia la kilogram ! / Le poți măsura direct pe cîntarele vitelor. / acolo unde se cîntăresc remorcile încărcate cu mari baloturi de fîn. / Am început să plătesc cu viața și cu mari bucățele de nervi / fiecare cuvînt irational rostit în beatitudine. / M-a ajuns și pe mine nemărginirea din urmă. Îmi anulează / legitimațiile ontogenetice și rîndurile din cortex / cu care n-am reușit nici pînă azi să fac și eu / măcar o primăvară ca lumea. // Multe cuvinte ne vor ucide cu timpul. / Exact în același timp care le revoltă pe toate. Deși nu din / prea mare toxicitate. Deloc. Dimpotrivă !" etc.

Pretenția de a depăși condiția imaginară a artei, vorbind din însăși situația reală și folosind limbajul real — prezentă decisiv în poezia „momentului '80" a tinerilor hiperrealiști — este radicalizată la Ion Zubașcu dintr-o ignorare a funcției specifice limbajului poetic, producătoare a unei **trans-formări** a limbii. A trece din expresia conceptuală și comună în expresivitatea literară este condiția necesară, desigur nu suficientă, a existenței poemului ca obiect estetic. Banalitatea — cu sau fără emotivitate și senzorialitate — este în psihologia artei inexpresivă. Poeziile cele mai „directe" ascund de fapt o subtilă știință a **iluziei realității** și o abilă mascare a gradului de elaborare lingvistică.

Ce spun aceste poeme ample, de două-trei pagini fără nici o vibrație a tăcerii spațiului alb, umplut pînă la marginea foii cu o scriitură densă, incrincenată și lipsită de fluiditate, din care răsar uneori imagini șocante și formulări de o sinceritate brutală și lirică totodată, repede înăbușită în hățișul proliferînd fără încetare al versurilor, transformate de lungimea lor într-un fel de proză dramatică. Ele vorbesc despre condiția omului în veacul XX, despre durere, moarte, nebunie, scrierea poemului, despre realitate și coșmar. Nu lipsesc nici temele poluării, tehnicizării și dezumanizării civilizației industriale, ale agresivității publicitare și a obiectelor de consum, ca în poezia hippy de acum un deceniu și ceva sau în cinematograful demistificator mai actual. Lucrurile sînt cînd grotești cînd tandre, în genere poetul avînd o viziune sarcastică. Ca o pictură pe sticlă, elementară fără a fi primitivă, sînt imaginile din **Omul munților,** adevărat poem al luminii maramureșene. În felul lor pietros și cam sălbatic, pieslele volumului au o grandoare care lipsește celorlalți congeneri, și o austeritate a chinului lăuntric consumat la o intensitate insuportabilă, vecină cu ruperea barierelor minții, invocațiile răsunînd ca un strigăt în pustiul planetar. Și totuși ele nu devin decît fragmentar poezie. Încărcătura emoțională a scrisului lui Ion Zubașcu are dreptul și-l obligă pe poet la cunoașterea în profunzime a funcției specifice limbajului poetic.

Alexandru Condeescu

*) **Ion Zubașcu : „Gesturi și personaje", Editura „Albatros", 1982.**

BREVIAR

■ **„SCRIITORII TRIBUNIȘTI ÎN PERIOADA ARADEANĂ",** se intitulează studiul elaborat de Iulian Negrilă, apărut la Editura „Facla" din Timișoara. Riguroasă cercetare de istorie literară implicată într-un amplu și efervescent context socio-cultural, lucrarea aduce în actualitate aspecte și probleme de cea mai mare importanță prea puțin sau deloc cunoscute pînă la ora de față. În atenție se află publicația „Tribuna poporului", apărută în 1892 la Arad, publicație ce constituie în chip semnificativ opera unor vechi tribuniști de la Sibiu, cărora, firește, li se adaugă prestigioși reprezentanți ai noilor generații. Punînd accent pe mișcarea literară de la „Tribuna poporului", Iulian Negrilă propune atenției o valoroasă suită de „fișe" analitico-informative consacrate prezenței în respectiva publicație a lui Alecsandri, Coșbuc, Delavrancea, Iosif, Vlahuță, Anghel, Goga, Sadoveanu, Agârbiceanu și a unui însemnat număr de scriitori străini. Studiul se încheie cu o foarte utilă bibliografie a publicației și cu o Addenda, unde sînt reproduse o seamă de texte — din păcate prea puține — concludente pentru profilul „Tribunei poporului".

■ **CENTENARUL LUCEAFĂRUL — OMAGIU CONSTANȚEAN.** La Constanța, în ziua de 24 aprilie, a.c., a avut loc o amplă manifestare literar-artistică prilejuită de împlinirea unui veac de la tipărirea „Luceafărului" eminescian, în organizarea cenaclului „Poesis" de la Casa corpului didactic Constanța și sub egida Inspectoratului școlar județean, manifestarea s-a înscris în seria de acțiuni „Zilele școlii dobrogene". Au prezentat comunicări omagiale criticii Valentin F. Mihăescu și Nicolae Ciobanu și poetul Florin Pietreanu, președintele cenaclului „Poesis". Bogatul și frumosul program artistic (recitări, interpretări muzicale, poeme omagiale inedite) a fost susținut de artiști ai filarmonicii constănțene și de formații artistice ale unora din liceele din orașul de pe malul mării. Au fost prezente tovarășele Elena Borodi, secretar al comitetului județean de partid, Olga Duțu, inspector general școlar al județului și Cornelia Manoliu, secretar al comitetului municipal de partid Constanța.

■ **SOCIOLOGIA — DE LA CUNOAȘTERE LA IMPLICARE SOCIALĂ,** este tema de stringentă actualitate căreia îi sînt consacrate dezbaterile revistei „Contemporanul" în numărul din 22 aprilie a.c. Menită — cum se arată în nota introductivă — a contribui la „formarea unui solid fundament cultural al personalității umane", dezbaterea, în prima ei manifestare, beneficiază (în afara articolului **Bilanț și perspectivă** de Ilie Bădescu și Nicolae Radu) de contribuțiile intitulate : **Conexiuni sociale sistemului educativ** (Aculin Cazacu), **Psihologia propagandei și comunicațiile de masă** (Mihai Milca), **În cîmpul de forțe ale literaturii** (Constantin Crișan), **Urbanistică și societate** (Dorel Abraham) Sînt contribuții de reală forță stimulativă în ceea ce privește desfășurarea viitoare a dezbaterii, așteptată, fără îndoială, cu legitim interes.

● **PE MARGINEA UNEI ANCHETE TV.** Fără alte comentarii, subscriem întru-totul la cele spuse de Florin Costinescu în nota intitulată, cu perfectă îndreptățire, **O jignire la adresa corpului didactic** („Contemporanul", 29 aprilie a.c.).

Cronicar

Desen de Gheorghe Gh. Ionescu

L-AM CUNOSCUT PE G. CĂLINESCU

AL. PIRU:

«Am fost de față»

Nu lubesc amintirile, cred că dimpotrivă, și am publicat foarte rar lucruri de acest fel, de obicei invitat și atunci cu rețineri. De regulă autorii de amintiri înfrumusețează faptele și adeseori, cum am avut prilejul să constat, mint. Probabil fiindcă vor să facă literatură al cărei domeniu e, într-adevăr, ficțiunea. Însă literatura e creație, creea ce inseamnă invenție și pentru asta e nevoie de talent. Rîndurile care urmează nu vor deci să fie niște amintiri, ci, pentru a mă servi de un termen al lui G. Călinescu care nici el nu era amator de amintiri, rememorări, pe cît posibil fără adaosuri imaginare. Mă voi referi deocamdată la cîțiva ani, cînd am fost foarte aproape de el.

După cum se știe, G. Călinescu, a fost împiedicat să fie profesor la Facultatea de litere și filozofie din Iași unde consiliul îl chemase, conform procedurii de atunci, la 17 martie 1944, decretul de numire fiind emis abia la 30 noiembrie 1944. Cum de la 15 septembrie 1944 conducea **Tribuna poporului,** nu s-a prezentat la post, iar la 1 aprilie 1945, după ce **Tribuna poporului** incetase la 11 februarie, un nou decret îl transfera profesor titular la catedra de Istoria literaturii române moderne de la Facultatea de litere și filozofie din București. Transferul a devenit realitate abia la 1 octombrie 1945. La 25 septembrie se instalase director al săptămînalului **Lumea** care a durat pînă la 13 iunie 1946. Lecția de deschidere a cursului său de Istoria literaturii române moderne a avut loc abia la 16 ianuarie 1946 în amfiteatrul Odobescu și a avut drept temă **Sensul clasicismului.** Prelegerea a fost publicată în **Revista Fundațiilor Regale** (februarie 1946) și a fost difuzată sub formă de extras (tipărit înainte) întregului auditor. Fusesem numit asistent la catedra de literatură română modernă împreună cu Dinu Pillat la 1 ianuarie 1946 și am participat la expunere care a fost magistrală. Mai erau de față asistenții moșteniți de G. Călinescu de la D. Caracostea, Ovidiu Papadima și Valeriu Ciobanu, precum și Adrian Marino, proaspăt licențiat. Deși eram cu toții entuziasmați, G. Călinescu ne-a cerut tuturor în scris o opinie diferită de a lui. „În dorința de a da extensiune problemei, scrie el într-un post-scriptum la **Sensul clasicismului** publicat în ediția postumă **Principii de estetică** din 1968, am rugat pe tinerii mei prieteni literari și colaboratori să accepte a juca cu mine o reprezentație de contradicție, spre a incita la discuție pe studenți". Și adaugă : „Amicii m-au luat, literal, în serios și m-au combătut cu o inocentă vehemență". De fapt nu cred că l-a combătut realmente cineva, dar unii, printre care și eu, ne-am exprimat îndoiala că imitația în sensul cel mai bun al cuvîntului și supunerea la reguli, îngrădirea spontaneității mai pot fi productive, că ne mai putem înscrie astăzi sub steagul unui stil de creație părăsit de aproape trei secole. Învingîndu-și în cele din urmă iritația care, vorba sa, „a produs mirare prin persistența ei", G. Călinescu a convenit după un timp că „trebuie să ne perfecționăm spontaneitatea cu o nouă economie a forțelor". Surpriza lui a fost să constate în ce mă privește, că publicasem în același timp asupra lecției o recenzie de partea sa în revista **Tinerețea.** Trebuie spus că mai ales în grup G. Călinescu nu era un om comod. „O luptă estetică, zice el în același postscriptum, se dă cu o unitate de comandament și personalitatea nu e stînjenită dacă acceptă propozițiile axiomatice". Noi nu eram, oricît de devotați, de această părere și uneori i-o spuneam. Rămîneam puțin după curs în cancelaria mică de lîngă amfiteatrul Odobescu și dacă nimeni nu venea cu vreo impresie, G. Călinescu începea să se justifice : „Eminescu nu e un poet ușor, nu, nu. Și apoi mulți au capul stricat de Caracostea..." Atunci cineva se ridica, pretextînd că trebuie să se ducă undeva. „Cutare, zicea Călinescu numindu-l, nu pricepe nimic. E inutil să insistăm". Cursul a fost în 1946 despre Eminescu, abia din cînd în cînd întrerupt de cîte o prelegere precum **Sufletul serafic,** parțial publicat în **Lumea** (28 aprilie 1946), despre **I. Fioreti di San Francesco** și **Le laude** de Jacopone de Todi. – Ce legătură are asta cu literatura română modernă ? – întreba cîte un nedumerit. – Are dacă citești – **Istoria literaturii de la origini române pînă în prezent** – îi explica cineva. Călinescu, imperturbabil : „Cutare nu pricepe nimic, e inutil să-ți pierzi vremea cu el". Încerca să lărgească orizontul teoretic al studenților din 1946, interpretînd la seminar cărți de Oskar Walzel **(Gehalt und Gestalt im Kunstwerk des Dichters),** Emil Utitz **(Charakterologie),** Jules de Gaultier **(Le bovarysme),** Paul Valéry **(Monsieur Teste),** W. Vorringer **(Abstraktion und Einfühlung),** Hegel **(Estetica).** Convins și aici că nimeni nu pricepe nimic, G. Călinescu nu punea întrebări studenților, se interoga doar pe el însuși, și-și răspundea singur după cîteva însemnări pe care le avea în față. Seminarul se ținea numai în bibliotecă unde nu încăpeau decît cîțiva studenți din cei cîteva sute care frecventau cursul. Dacă cineva nimerea un răspuns, nu era lăsat să continue, profesorul avea impresia că e derutat, și-și dezvolta expunerea lui. „Cutare, zicea el la sfîrșit, pîndea demult să mă abată. În realitate nu pricepe nimic".

La 20 martie 1946 a apărut sub direcția sa ziarul **Națiunea** și mi-a încredințat, mie și lui Adrian Marino, pagina a doua care apărea duminica, el scriind aproape zilnic editoriale aici și săptămînal la **Lumea.** Articolele neliterare din **Națiunea** nu-l mulțumeau, în special pe Dinu Pillat care avea curajul să i-o spună în mica noastră cancelarie, după curs. Călinescu se prefăcea că nu-l deranjează dar după ce Pillat își lua pălăria și pleca salutînd distant, izbucnea sub aparențe calme : „Eu am o politică, iar Pillat ăsta nu pricepe nimic !" Cu toate acestea, îl prețuia mult și după o prelegere experimentală, pe care i-o comandase, l-a lăudat superlativ.

Cursul din anul universitar 1946–1947 a început cu eseul **Istoria literară ca știință inefabilă și sinteză epică,** o reluare a cursului de la Iași, **Tehnica criticii și a istoriei literare,** publicat în **Principii de estetică** (1939). Era o justificare teoretică a **Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent** cu o oarecare paradă de erudiție (Monod, Xenopol, Spengler, Rickert, Max Weber, Cysarz, Tröltsch, Dilthey, Croce, Gentile, Thyssen, Rothacker, Ortega y Gasset). Cursul părînd arid, a fost completat tot cu un eseu, despre posibilele avataruri ale eroilor lui Caragiale, sub titlul **Domina bona,** acesta din urmă mult mai bine prizat de studenți. Cursul ocupă aproape în întregime cele două numere din **Jurnalul literar,** serie nouă, apărute în 1947, primul în martie și al doilea în iunie, sub supravegherea mea. Temele de seminar au fost în număr de zece și au apărut sub semnătura lui G. Călinescu în pagina literară a ziarului **Națiunea,** după cum urmează : **Lessing și sugestia** (despre **Laokoon),** 27 ianuarie ; **Abatele Batteux** (despre **Principes de la littérature,** 1746), 3 februarie ; **Abatele Dubos** (despre **Réflexions critiques sur la poésie et sur la peinture,** 1770), 10 februarie ; **Al. Manzoni și romanul istoric (Del romanzo storico e, in genere, de componimenti misti di storia e d'invenzione)** 17 februarie ; **Herder și publicul (Haben wir noch das Publikum und Vaterland der Alten ?),** 24 februarie ; **Criticul ca humorist** (despre **Humor als Lebensgefühl** de H. Höffding), 10 martie ; **Fatalitatea vocației** (despre **Examen de ingenios para sciencias,** 1575 de Huarte de San Juan și **Lettera semiseria di Crisostomo al suo figliuolo,** 1816, de Giovanni Berchet), 17 martie ; **Ironia romantică** (despre **Vorschule der Aesthetik,** 1804, de Jean Paul), 24 martie ; **Genul epistolar** (despre Prosper Mérimée), 31 martie ; **Problema generației** (despre **Das Problem der Generation in der Kunstgeschichte Europas,** 1926, de Wilhelm Pinder), 19 mai.

La examen Călinescu n-a ascultat nimic din ceea ce predase la curs, nici ce făcuse la seminar. Cerea aplicații la zece autori însemnați din literatura română, îndeosebi la Negruzzi, Odobescu, Alecsandri, Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Macedonski. Examenul consta într-o probă scrisă și una orală, cea din urmă fiind decisivă. Profesorul stătea la o masă din mica noastră cancelarie flancat de o parte de mine, de alta de Marino, devenit și el între timp asistent. În față, pe scaune, erau cinci studenți, de cele mai multe ori studente.

– Zii ceva, întreba G. Călinescu pe cel dintîi.

– Vă rog să mă întrebați dumneavoastră.

– Ai citit autorii indicați ?

– Nu i-am citit pe toți.

– Despre unul pe care l-ai citit.

– Întrebați-mă dumneavoastră.

– Nu ne pierde vremea, că mai avem și pe alții de examinat. Pe Odobescu l-ai citit ?

– Mă scuzați, tocmai pe el nu l-am citit.

– Atunci zii despre unul pe care l-ai citit.

– Aș dori să vorbesc despre Vlahuță.

– Nu-mi aduc aminte să fi indicat eu pe Vlahuță. Nu știi că mie nu-mi place Vlahuță ? Dar în sfîrșit... Papadima, examinează-o dumneata ! (Papadima era chemat din bibliotecă și se executa prompt, apoi propunea nota).

– A știut ceva ? Cît îi dai ?

– Domnule profesor, între 6 și 7.

– Bine, dă carnetul încoace. Zece și pleacă de aici ! Să citești pe Odobescu.

Și către altă candidată.

– Ei, zii ceva ! Ce scriitor ți-a plăcut mai mult ? I-ai citit pe toți ?

– Domnule profesor, vă rog să mă întrebați dumneavoastră.

– De Negruzzi ce zici ?

– Mi-a plăcut scrisoarea intitulată **Fiziologia provincialului.**

Călinescu către noi : – Asta e mai fină, are gust. Și către ea : – Justifică !

– Negruzzi ne redă figura unui boier de țară venit la oraș.

– „Redă" și mai ales „ne redă" nu merge. Ce face Negruzzi în realitate ?

Suflu și eu și Marino : Creează. Călinescu :

– Compune o fiziologie, descrie figura boierului de țară, vanitos, cu aere de parvenit, face un portret labruyerian, o fișă caracterologică, caricată în maniera Hogarth... Dă-mi numele unui alt autor celebru de fiziologii.

– Kogălniceanu, Alecu Russo...

– La noi. Și în literatura franceză ?

– Balzac.

– Foarte bine. (către noi) : – Ce vă spuneam ? Dă-mi carnetul. Zece. Dar să nu mai zici „a reda". (Către ultimele două candidate) : – Cum vă cheamă ?

– Ploaie Luminița și Smîntînă Mioara.

Călinescu : – Suspendăm examenul cinci minute. Și către noi : – Ha, ha,ha. Auziți ce nume : Ploaie și Smîntînă ! Îl chemăm pe Ciobanu să le examineze.

Examenul ținea astfel de la 9 dimineața, cu o scurtă pauză la prînz, pînă la 8 seara. Profesorul avea o energie inepuizabilă. Dacă nu termina, venea și a doua și a treia zi. Îl însoțeam adesea de la curs pînă acasă pe jos.

– Știi ? zicea. Nu-mi place să mă urc în tramvai.

Motivul l-am aflat mai tîrziu de la cineva. Fusese descoperit de o controloare fără bilet în tramvaiul 5. Cumpărase desigur bilet, dar distrat, i se rătăcise prin buzunare sau îl pierduse pur și simplu. La somația controloarei de a plăti amenda, întrebase : Cum, nu mă crezi că am cumpărat bilet, îți închipui că vreau să te escrochez ?

– Nu știu, zise controloarea, n-ai bilet, plătește amenda ! – Am greșit, se apără contravenientul fără voie, dar sînt un om onest, nu știi să distingi între o eroare și fraudă ? Sînt profesor universitar. – Asta știi dumneata. Eu știu numai că n-ai bilet. – Ești o nesimțită ! – Domnule, buletinul dumneavoastră ! – Dar e profesorul Călinescu, interveniră două persoane. – O fi, dar m-a insultat. Și eu nu-s profesoară, dar am copii la școală... În fine, profesorul a scos niște bani și aruncîndu-i, a coborît la prima stație într-o criză de furie.

Desen de Ștefan Dumitrescu

Săptămînal treceam pe la anticarul Mișu Pach. Călinescu arunca o privire prin rafturi, oprindu-se numai la seriile de opere frumos legate în mai multe volume.

– Domnule profesor, zicea anticarul, îmi pare rău, azi n-am noutăți pentru dumneavoastră.

– Uite ai aici pe Jouy, **L'Hermite de la Chaussée d'Antin,** ia să vedem cîte volume, numai cinci, de toate sînt zece, unde sînt celelalte ?

– Le-am avut pe toate, așa să am bine, mai sînt încă cinci, uitați-le aici.

– Astea sînt altceva, **L'Hermite en province : Observations sur les moeurs et les usages français au commencement du XIX-ème siècle,** mie să-mi dai continuarea la **L'Hermite de la Chaussée d'Antin,** încă cinci volume.

– Astea ce sînt ?

– Sînt seria în continuare, **L'Hermite de la Guiane,** văd că le ai pe toate. Cum le dai ?

– Știam eu că le am, sînt cu legătură originală, toate la fel, dar mi le-a răscolit cineva. Așa fac unii. Răscolesc, dar nu iau. Nici nu trebuie. Ce să facă un nepriceput cu așa niște cărți scumpe ?

– Dacă sînt scumpe, nu le iau nici eu.

– Sînt scumpe pentru unul care nu citește și nu știe nimic, nu pentru dumneavoastră care cunoașteți deja tot.

– În scurt, cum le dai ?

– Dacă n-ar avea legătura asta, vi le-aș da și gratis. Pe cînd așa, stau frumos și la mine, mai vine cineva ca dumneavoastră, le vede... Acuma banii n-au nici o valoare.

– O să rămîi cu ele...

– Mai bine să rămîn.

N-a rămas, fiindcă, după o lungă tocmeală, Călinescu le a cumpărat și amîndoi le-am dus acasă, pe jos. Altădată am cumpărat tot de la Pach, **Histoire philosophique et politique des établissements et du commerce des Europeens dans les deux Indes** în zece volume de abatele Raynal. Am crezut întîi că tot pentru că volumele aveau legătura originală în piele, dar, cum m-am convins mai tîrziu, motivul era altul. În prima ediție din **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent,** Raynal apare citat o singură dată în capitolul Maiorescu, în polemica lui cu V.A. Urechia, în ediția a doua și în capitolul Bolintineanu, unde prima dată apăruse prefăcut (în text și la indice) în Reyneval, autor inexistent. Bolintineanu se referea însă la Raynal și **Istoria** sa contra despotismului, scrisă în colaborare cu d'Holbach și Diderot. În articolul **Răspunsurile Revistei contemporane,** Maiorescu punea la punct pe V.A. Urechia care ocolea eroarea de a fi spus că istoria de caracter filozofic s-a născut cu Voltaire în secolul al XVII-lea : „Și oare nu este adevărat că numai în secolul XVIII, cu Voltaire, istoria luă definitiv caracterul ce-l avu sub pana lui Millot, Raynal etc." Maiorescu : „Aceasta poate să fie adevărat, dar nu e în chestie..." Urechia : „Ce-i pasă d-lui T. Maiorescu că Zarate (Manuel de littérature, edit. 7, 1856, 170) a zis : în secolii XVII și XVIII luă istoria caracterul filozofic propriu al său ; Voltaire fu primul care în Francia îi dete această direcțiune." Maiorescu : „În adevăr, ce-mi pasă ? Istoria a putut să ia caracter filozofic în secolii XVII și XVIII, Voltaire a putut să fie cel dintîi care în Franța i-a dat această direcție : chestia nu e aici ! chestia este dacă istoria de caracter filozofic s-a născut cu Voltaire în secolul al XVII-lea."

– Urechia, ridea Călinescu, e un dobitoc, dar, vezi, poate-mi găsești pe Zarate, de care nu dau.

Am dat pînă la urmă de Antonio Gilly Zarate și al său **Manual de literatura** din 1842–1844 cu multe judecăți inacceptabile, nu fără ingeniozitate pe alocuri.

– Zarate e un dobitoc, a zis rîzînd autorul **Impresiilor asupra literaturii spaniole** (1946), înapoindu-mi-l.

Începuse să scrie din martie **Bietul Ioanide.** Dar perspective imediate de publicare nu avea, din moment ce nu apărea ediția a doua din **Opera lui Mihai Eminescu,** anunțată de un an sub tipar.

Cursul din anul universitar 1947–1948 a constat din prelegeri despre Marino și Gongora, Cavalerul de Florian, Salomon Gessner, Bernardin de Saint-Pierre **(Jurnalul literar,** nr. 3) **Poeți din secolul XVIII** (Delille, Parny, Léonard, Millevoye, Colardeau, Gentil-Bernard, J.B. Rousseau, Gilbert, Lebrun) și **Poezia „realelor" (Jurnalul literar,** nr. 4–5). Seminarul a început prin analiza unor volume recente de literatură română (Oscar Lemnaru, Demostene Botez, Vlaicu Bârna) publicate la cronica literară din **Națiunea** (decembrie 1947 – ianuarie 1948) și a sfîrșit cu reluarea mai vechiului dialog despre **Universul poeziei (Jurnalul literar,** nr. 4–5).

De data aceasta, examenul se făcea numai din cursul cu **Poezia „realelor"** (cum privesc poeții români de la Conachi pînă la Blaga, femeia și natura) și din seminariile cu **Universul poeziei.** Studenții înțelegeau mai greu ce sînt realele („qui dicebantur reales", cum zice Albert cel Mare care le opune nominalelor, „qui nominales vocabantur", idei, forme eterne ale lucrurilor după Schopenhauer din **Skizzem einer Geschichte der Lehre von Idealen und Realen)** și cum funcționează în poezie hieroglifele, simbolurile existenței semnificative. Profesorul nu punea întrebări, lăsa pe candidați să aleagă problema, iar aceștia se decideau greu.

– Domnule profesor, pot să vă vorbesc despre anatomia îngerilor ?

– Ei, nu mă lua așa, n-am vorbit niciodată despre asta.

– Cum nu ? E capitolul VII din **Universul poeziei.** Dacă facem o secțiune transversală printr-un înger...

– Mă gîndeam la reprezentările plastice...

– Vom da peste intestine vegetale, pur decorative.

– Poate îngerul mînca ?

– El face numai gestul simbolic al nutriției, nu are digestie animală.

– Văd că pricepi. În fond ce e îngerul ?

– O himeră, speță fără prototip terestru, o apariție imaginară, din vis.

– Dă carnetul. Nota zece, dar să nu mă mai înveți așa pe de rost.

– Domnule profesor, unii colegi ar vrea să le spuneți care e, după dumneavoastră, reala lui Vlahuță, s-a hazardat, poate glumind, o studentă.

– Dar știi că mie nu-mi place Vlahuță, n-am vorbit de el la curs.

– În compendiul de **Istoria literaturii române** îi recunoașteți un lirism intim, familiar și bonom, putința de a cînta fericirea, bucuria dragostei.

– Poetul realist, în înțelesul meu, e platonizant, stă pe o continuă raportare a contingentului la metafizic, Vlahuță, epigon al lui Eminescu, e relegat în fenomenal. Papadima, îți ofer o candidată.

Cu toate că foarte populate, cursurile lui G. Călinescu nu erau gustate de toată lumea la fel. Presa îl ataca și de la dreapta și de la stînga. **Dreptatea** și **Liberalul** luau în derîziune articolele sale din **Națiunea,** denominîndu-l Călinescu-portocală (fiindcă publicase un articol **Sensul portocalelor)** și ironizîndu-l că se joacă cu smeul (vezi articolul **Smeul** din Națiunea, 3 august 1947). Unul din nemulțumiți era poetul Constantin Tonegaru. Orientarea critică i-o puneau în discuție Vicu Mîndra la **Revista literară** și Ion. N. Bălănescu la **Contemporanul.** Articolul lui G. Călinescu din **Revista Fundațiilor Regale,** aprilie, 1947, **Un jurnalist al poporului C. Aricescu,** avusese un efect contrar decît cel scontat. Se combătea și viziunea asupra eroilor lui Caragiale din **Domina bona.** Un anume Ed. Oberst pretindea în **Revista literară** din 18 mai 1947 că **Jurnalul literar** e o revistă „cu totul absentă la ceea ce se petrece în jurul ei". Două articole din **Flacăra** (18 ianuarie și 8 februarie 1948), semnate V. Mîndra incriminau buletinul catedrei de istoria literaturii române, numindu-l **Un buletin de școală veche.** G. Călinescu dă **Un răspuns** în **Națiunea** din 26 ianuarie 1948 și se plînge decanatului Facultății de atacurile studentului V. Mîndra din anul III, cerînd să nu fie pus să-l examineze. Redactase și un memoriu de patru pagini către minister, protestînd atît împotriva limbajului inadmisibil al unor studenți împotriva profesorilor în presă, cît și împotriva pretenției de a da lecții, cînd datoria lor era să le ia. Nu l-am văzut niciodată mai indignat. Ne-a citit memoriul tremurînd, fiind încredințat că i se va da satisfacție. Nu a primit nici un răspuns nici din partea decanatului (profesor G. Oprescu), nici din partea ministerului. Cînd în iunie V. Mîndra s-a prezentat la examen, profesorul a sărit ca ars de pe scaun, cu un pumn a făcut să sară de pe masă stiloul, ceasul, tot ce mai era, s-a deschis fereastra, și, la strigătul său („O să-ți arăt cît de babalic sînt !"), scaunele ocupate de candidați au rămas goale. „Eu babalic? (așa fusese numit în presă), babalic eu ?" – repeta agitîndu-se printre noi. Împlinise abia 49 de ani și ținea foarte mult la tinerețea sa. Peste cîtăva vreme, a acceptat totuși să facă parte dintr-o comisie alături de Iorgu Iordan și Tudor Vianu și să examineze pe turbulentul student, ba chiar să-l treacă prefăcîndu-l într-un simpatizant al său. Adversarul său real era un medic, doctorul Ion Vitner, fost poet avangardist, devenit peste noapte critic. La 16 aprilie 1948, sub titlul **Confuzia valorilor în critica noastră literară,** susnumitul începe o campanie împotriva lui G. Călinescu, prelungită în șase numere din revista **Contemporanul** pînă la 4 iunie același an. Se relua atacul împotriva **Istoriei literaturii române** din 1941, carte care, după opinia neașteptatului exeget, „nu înfățișează legile de dezvoltare a literaturii noastre... de la inferior la superior", nu are în vedere „baza materială care a condiționat ivirea fenomenelor de conștiință", „nu oferă nici o perspectivă asupra viitorului", respinge cauzalitatea și promovează idealismul, estetismul și subiectivismul. Sînt socotite confuze îndeosebi capitolele despre Kogălniceanu, Alecsandri, Gherea, Ibrăileanu și Blaga. Se înțelege că și mai „greșit" este eseul **Istoria literară ca știință inefabilă și sinteză epică.** Nu plăcuse ideologului articolele prin care G. Călinescu aducea completări **Istoriei** sale din **Națiunea** despre Kogălniceanu (octombrie—noiembrie 1947), Alecsandri (noiembrie—decembrie 1947), G. A. Baronzi (24 noiembrie 1947), **Caracterurile** lui Mumuleanu (ianuarie 1948), nici **Universul poeziei** din **Jurnalul literar,** nimic. Academia nu a luat în seamă polemicile din presă și la 3 iunie 1948 (cu o zi înainte de sfîrșitul serialului lui Ion Vitner) l-a primit pe G. Călinescu printre membrii săi, în locul rămas vacant prin moartea lui Sextil Pușcariu.

Cu privire la cursurile sale din 1946—1948, G. Călinescu face cîteva considerații într-un articol care nu a fost publicat decît tîrziu, în **Cronicile optimistului din 1964.** Cerea o coincidență de gîndire între profesor și studenți, să fie capabili să înțeleagă în ce zonă a ficțiunii crește crinul sau trăiesc corbii, să nu rămînă contrariați că la istoria literaturii române li se vorbește de autori ca Baronzi, Aricescu, Pelimon, fiindcă un naturalist nu exclude din clasificația sa mușețelul, să nu se scandalizeze, dacă aud că Mihail Kogălniceanu era bun dansator și Bălcescu visa zestre ca să cumpere arme, căci „istoria în totalul ei ca punct de plecare e o mare anecdotă descifrată" : „Eu cînd intru în sala Odobescu îl văd pe Odobescu, acest Werther senil". Ascultătorul trebuie să fie în stare de exerciții asociative. Un exemplu : Bălcescu spunea că locotenenții săi nu fac „o ceapă", sînt adică fără valoare sau cu o valoare mică în ordinea practică. Poeții însă, Quevedo, Anton Pann și alții cîntă ceapa, îi atribuie valențe lirice. Socotim ceapa vulgară, fiindcă țăranul o mănîncă, strivind-o. Privind altfel lucrurile, asistăm la un moment dramatic, fiindcă se strivește bulbul, o condensare a substanței vitale, așadar vedem cum e ucis germenele și ne gîndim la posibilitatea de a ne salva, lucru pe care ceapa l-a rezolvat avînd sămînța. Dar bulbul nu e numai al cepei, ci și al crinului. S-ar zice că plantele sînt obsedate de stilul geometric. Ceapa are formă foliculară ca și varza. Anticii și Dante vedeau universul ca o suprapunere de ceruri acoperite de un cristalin, putem spune că plantele realizează adesea simetriile cerești. Acesta e planul de gîndire literar, celălalt ar fi al indienilor din America pentru care aurul nu avea o valoare mai mare decît ceapa și-l schimbau cu ornamentele de sticlă oferite de cuceritorii spanioli, socotite inestimabile. Și G. Călinescu trimite la Zarate și Prescott care scriu despre descoperirea Americii. Prescott e fără îndoială William Hickling Prescott, autorul lucrărilor **Conquest of Mexico** (1843) și **Conquest of Peru** (1847), dar cine e Zarate fiindcă Antonio Gil y Zarate n-a scris despre descoperirea Americii, i se mai cunosc, în afară de **Manualul de literatură** citat, două drame istorice, un **Wilhelm Tell** și **Rosamunda** (1839). Pot fi atît Augustin de Zarate (sec. XVI), autorul unei **Historia del descubrimeiento y conquista de la provincia del Perú,** cît și Julia Zorate (1844—1917), autorul unei **Historia mejicana.** Le va fi citit G. Călinescu ? Poate mai tîrziu. În lecția amintită, el mai previne asupra indignării absurde (părăsirea sălii de curs cînd cineva gîndind în alt plan, se consideră lezat : copiii la școală nu emigrează din clasă cînd li se face medicină infantilă) și asupra încruntării din sprincene (cînd se vorbește de pildă în același timp de anticlericalismul și deismul lui Voltaire). A rămas printre manuscrisele lui G. Călinescu unul intitulat **Ceva despre Voltaire,** publicat întîia oară abia în 1967 în culegerea **Scriitori străini.**

Cînd a avut loc ultima prelegere a lui G. Călinescu ? Nu în 5 aprilie 1949, de cînd e datată lecția din **Cronicile optimistului,** care n-a fost ținută niciodată, ci în 1948 înainte de vacanța de iarnă. Cu puțin înainte, ca efect al reformei învățămîntului, fusese numit șef al catedrei de literatură român, Ion Vitner, fiind pe aceeași dată, consemnată în **Monitorul Oficial,** desemnat adjunctul său. Cursurile s-au reluat după întoarcerea studenților din vacanță, în ianuarie 1949. Am fost de față cînd G. Călinescu a intrat în sala Odobescu, însoțit de Ion Vitner care urma să-și țină prima sa prelegere, spre a-l prezenta. Nu a spus decît aceste cuvinte : „Aveți în fața dumneavoastră pe Ion Vitner, profesor șef de catedră adjunct, vă rog să-l ascultați, așa cum m-ați ascultat și pe mine". Și îndreptîndu-se către ușă, a părăsit grăbit amfiteatrul. Am putut pleca împreună cu toți cei de față, abia după o oră. G. Călinescu n-a mai revenit în cursul anului 1949, luîndu-și concediu. La 4 noiembrie era detașat la Institutul de istorie literară și folclor, nou creat, din inițiativa sa, al cărui director va deveni abia la 1 ianuarie 1951.

george țărnea

TRIPTIC ROMÂNESC

Armindeni

Zi-ntîi de Mai, tărîm de sărbătoare
Spre lauda uneltelor de rînd
Cînd peste rodul palmei muncitoare
Se-așterne roua pașnicului gînd.
Zi-ntîi de Mai, fierbinte și curată
Ca o fîntînă cu adîncuri vii
Care hrănește zborul și ne-arată
Ce-nseamnă seva patriei de fii.
Zi-ntîi de Mai cu flamuri tricolore
Sub comunist luceafăr purpuriu
Vestind lumina caldei aurore
Trecută-n fruct din mugur timpuriu.
Zi-ntîi de Mai ca o dovadă vie
A marelui torent fără zăpor
Călătorit spre floarea străvezie
Prin trunchiul nostru veșnic de popor.
Zi-ntîi de Mai, privelește solară
Și prag de vîrstă pentru cîte-și trag
Din românească matcă tutelară
Nădejdea împlinirii altui prag.
Zi-ntîi de Mai ca un fuior de cîntec
Torcîndu-se duios sub temelii
Și pentru viața rodului din pîntec
Și pentru zborul drept din ciocîrlii.
Zi-ntîi de Mai, rotundă-nfățișare
A înfrățirii noastre fără semn
Pe vatra unde fiecare-și are
Un loc al său, și limpede și demn.
Zi-ntîi de Mai deschisă ca o poartă
Spre viitorul dreptului firesc
De-a fi prin muncă ziditori de soartă
La scara unui leagăn românesc.

Cinstire

Cinstire dreaptă brațelor și frunții
Care-mplinesc un vis prin fapta lor,
Cînd scriu legende-n griu și mută munții
Sub suveranul țării Tricolor.
Cinstire dreaptă celor care-ncheagă
Dăinuitoare porți de ctitorii
Purtînd un gînd curat spre lumea-ntreagă
Din vatra milenarei Românii.
Cinstire dreaptă vieții asudate
Și brațelor muncite care sînt
Măsură vie celor adunate
Pe temelia sevei din cuvînt.
Cinstire dreaptă fiecărui faur
Împovărat de floare ca un pom,
Modestei dălți și palmelor de aur
Care cioplesc iubirile din om.
Cinstire dreaptă frunții gînditoare,
Căruntei tîmple și cinstitei mîini
Care purced pe matca roditoare
Din rădăcina Dorului la pîini.
Cinstire dreaptă inimilor drepte
Și ochilor de veghe lîngă zări
Care-mplinesc sorocul altor trepte
Prin sîngele-nchinat acestei țări.
Cinstire dreaptă tuturor și-n parte
Pentru mîndria de-a purta prin ani,
Cu neodihna lor, spre mai departe
Dovezile de ctitori suverani.
Cinstire dreaptă celor ce-nălțară
Sub steaua păcii, ca soldați ai săi,
Prin demnitatea faptelor, o țară
La verticala comunistei căi.

Îndemn

Să urci spre rod cu seva de lumină
A rădăcinii tale românești
Și-mpresurat de flori, ca o grădină
Să știi mereu ce vrei și cine ești.
Să arzi de tot pe vatra-nrourată
A unui miez curat de cîntec viu
Și-n mîini să porți o stea adevărată
Pe drumul petrecut din tată-n fiu.
Să-ți oglindești adîncul firii tale
În limpezimea caldelor ninsori
Care-mpînzesc cireșii cu petale
Și dau măsură gîndului din zori.
S-aduni mereu din ierburi și din ape
Statornice dovezi pentru cuvînt
Și cît prilej de dor în tine-ncape
Să nu-și aplece lujerul sub vînt.
Să fii prin vreme ca un semn fierbinte
Pentru adîncul vieții dintre zări
Știind că-i scris, părinte cu părinte,
Destinul plămădit acestei țări.
Să duci pe umeri cerul fără pată
De peste rostul celor ce rămîn
Și cu sudoarea-n roade întrupată
Să dovedești cum știi să fii român.
Să-ți dăruiești nedrămuit iubirea
Și să-nțelegi cu fiecare vis
Că-n tot ce aperi și cuprinzi cu firea
Un adevăr al patriei stă scris.
Să urci, să lupți, să crezi în demnitate,
Să împlinești, să arzi și să lubești
Această țară, veșnicind cu toate
Cîte le simți prin limba ce-o vorbești.

Ceasornic la Moisei

Orele încremenite
cu chipuri de țărani
au amuțit sub bardă
în strigăte uitate.
Cîndva, mitraliere
cîntau dement la geam.
Trupuri cu brațe calde
se rătăceau în moarte.
Incendii reci de sînge
au delte în amintiri
și moartea întinerește
în ore ancestrale.
Copacii cresc. În codrii
topoare scînteind
vestesc statui tăcute,
încruntate și egale.

Zîmbet

Pe fața mea înflorește
o privire frumoasă,
ochii sînt ferestre,
gura e ușă,
ca la răspîntii,
pentru drumețul obosit, o casă.
Vino, soare !
În mine poți apune
și naște liniștit
ziua de mîine !

remus anghel

Cîntec

Tu, țara mea de pîine ostenită
Rîvnind spre cer prin suliți verzi de grîu
Așteaptă-mi fruntea în soare răzvrătită
Să-ncendieze pietrele de rîu

Și-n primăvară, sub blestemul pîinii
Să-mi singereze trupul dor de plug.
Sudoarea mea la rădăcina lumii
Va preschimba întoarcerea în rug.

Apoi, arunc în proaspete ogoare
Semințele scîntei ca pe-un descînt.
Pădurile, bătrîne ursitoare
Să-mi oblojească trupul cu pămînt.

Cîntec de întoarcere

M-a învins sărutul ploii
Cu moale braț de rîu
Cînd visele cu norii
Pe frunte-mi stînd povară
Aprinseră în creieri
Descîntece de grîu
Și cîntecul fanatic
Al pietrelor de moară.

Transfigurat vol arde
Pe altarele păgîne
Rotund ca o monedă
Sau ca un scut nomad,
Plătindu-mi darnic morții
Tributul greu de pîine,
Adăugînd sudorii
Un vis de ploaie cald.

Întîmplări adevărate sub

ion andreiță

O mișcare minerală este această înclinare a zilei spre apus — aici, în Balta Borcei. O percepi cu toate simțurile, o poți măsura dacă vrei. Și n-ai nevoie să apelezi la suliță ca să înțelegi cu cît a urcat soarele pe cer ; este de ajuns să ridici un deget în dreptul ochiului și să privești : nici cel mai teribil teodolit ori alte instrumente de specialitate nu-ți pot da o măsură mai exactă.

Și se mișcă, se mișcă ziua spre apus — și Balta începe să foșnească de mistere, ca o poveste de demult, arhaică, din ramuri păgîne și tremurătoare. Un gust de umezeală se strecoară în toate cele, trezind instincte străvechi, zăvorîte dincolo de amintiri lacustre. Dunărea suflă din ce în ce mai puternic, mai precipitat. Rar o pasăre vislește în aerul închegat miere, ca o limbă ruginită pe cadranul unui timp în amorțire.

Stau așa, sub streașina Dunării, cu tot timpul prăvălit în spate, încercînd să-i despletesc măsurile, în acest moment cînd nu știu cine mișcă ziua spre apus : legende vechi și întîmplări noi — toate adevărate, ca Balta cea adevărată, ca Dunărea cea nemuritoare.

UMBRA RÎULUI RĂU

Puțini știu că aici, în Borcea, șerpuiește un rîu între Dunăre și braț, pe care oamenii locului l-au numit, încă înainte de-a învăța să-l scrie, Rîul Rău. Crud și exact l-au numit oamenii. Nume de balaur din poveste, cînd, aidoma balaurului din poveste, Rîul Rău își lua tribut din oamenii locului, din cei mai tineri și mai puri oameni ai locului. Copii, fete frumoase ; pe fetele celor mai cinstiți și vrednici gospodari le fura balaurul Rîu Rău, în foamea lui neostoită. Veneau fetele la scaldă, și Rîul Rău se prefăcea pînză moale, dăurită și îmbietoare, pînă ce fetele puneau piciorul un pas mai departe de mal ; colac de apă dospită în spuză de venin dulce devenea atunci Rîul, furînd piciorul fetei și trăgîndu-l spre împărăția neștiute. Alteori, fete și băieți coborau snopi lunecători pe zăpada apei ; horbota de spumă ducea snopii la vale, oprind uneori în bulboane cîte un băiat, cîte o fată.

Trec astăzi de-a lungul Rîului Rău ; un rîu scurt, îndesat, fundărău de porc acvatic — și spuma de borangic topit ademenește privirea cu minarete înșelătoare.

Dincoace însă, în Insulă, cresc rodiile pămîntului — și se răspîndesc puzderie în țărîna fertilă. Lapte și miere se revarsă din fiecare crăpătură de cernoziom. Lanurile de porumb, cu știuleții la cingătoare, dau raport vîntului, în vreme ce somnul lunii este cutreierat de zvelte căprioare și pașnici mistreți. Se-aude uneori ronțăit de combină CARP-4, hîrciog domestic și modern, sabia lunii îi culcă lanurile în față, iar plugurile ce urmează scormonesc de prisos după mîndălaci.

Și astăzi însă, de-a lungul Rîului Rău se întinde o umbră deasă ca o pecingine, în dunga căreia cad ritmic picioare : de căprioară, de mistreț, de om grăbit sau predestinat. Picioare trăgînd trupuri duoă ele, vieți. Căci, vorba cîntecului, balaurul din poveste înainte mult mai este...

UN EROU DE ROMAN EVADEAZĂ ÎN ETERNITATE

Să fi fost printr-a V-a, ori a VI-a, primară. Mi-o amintesc ca azi pe profesoara de română Popa Eugenia cum intră în clasă și cu o voce gravă, care nu prea îi era în fel, de metronom sentimental, aș zice astăzi, ne dictează subiectul tezei din pătrarul acela : „Descrierea personajului Anton Filip din romanul **Bărăgan** de V. Em. Galan". Nu știu ce voi fi scris și cît, sunase însă de recreație, și eu nu pusesem tocul jos. Scriam și asudam, ca un trăgător la coasă. La aducerea tezelor corectate s-a făcut să fie și un insoector de la raion în școală. „Se poate, tovarășa ? — o certa el pe profesoară, congestionat la față ca niște plămîni bolnavi — și dumneata să nu anunți raionul ?" Greu m-am dumirit că era vorba despre teza mea. Scrisesem în ea, atît mai rețin din motivul scandalului, că Anton Filip era un fel de „dumnezeu al agriculturii socialiste", iar dacă există un asemenea om, cum ne spusese profesoara, el trebuie neapărat cunoscut, nu doar din carte. „Dumnezeu ! Auzi ? Dumnezeu !" — pufnea pe plămînii scoși sub nas omul raionului. Probabil că fac parte din acea categorie de oameni care se coc mai greu, din moment ce nu pricepeam deloc minierea inspectorului. Pînă în clasa a III-a îmi începeam fiecare caiet sub deviza „Cu Dumnezeu înainte !", scrisă cîteț de tata, cu peniță gotică. Tot pînă atunci, preotul satului venise săptămînal la școală să ne predea religia, din care nu înțelesesem mai nimic, în afară de faptul că există un om de bine care se numește dumnezeu și care se luptă pentru acest bine și-i ajută pe toți. De unde, atunci, atîta sămînță de gîlceavă, cînd eu îl asemuisem pe acel Anton Filip cu dumnezeu ? El nu se luptase să pună ordine în balta aia ? Nu-i ajutase pe toți săracii, și pe țărani, și pe tractoriști ? Ba, pe unii care îi vruseseră răul, îi chiar iertase !

De ce mi-am amintit de această veche întîmplare ? Pentru că nu bănuiam să ajung vreodată să-l cunosc pe Anton Filip, pe Dumitru Dumitru adică, prototipul eroului lui Galan, om în carne și oase, directorul I.A.S. Pietroiu din județul Călărași, în seama căruia se aflau pămînturile împînzite de grînduri și ape din Balta Borcei. M-am bucurat copilărește cînd am aflat că era de fel țăran din Armășeștii aceluiași Bărăgan dogoritor, că lucrase ca maistru la Uzina de apă din București, de unde fusese recrutat de partid și trimis aici, în Baltă, s-o facă roditoare și exemplu. Și a făcut-o, din moment ce truda lui a fost înnobilată cu titlul de Erou al Muncii Socialiste.

Dar n-aș vrea să insist asupra impresiei mele despre acest om, deoarece, sentimental și subiectiv, m-aș duce cu gîndul tot înapoi, în amintire, la cartea lui Galan și scandalul raional care era cît pe-aici să se soldeze cu o frumoasă exmatriculare. Acum, după plecarea sa, după acea **implacabilă plecare**, îi voi evoca prin intermediul cîtorva oameni apropiați lui, care au trăit mult în preajma sa, l-au iubit și i-au ascultat îndemnurile. Ion D. Nicolae este unul dintre ei. Om al bălții din naștere, muncește în Balta Borcei de vreo 40 de ani. Una reține el, frumoasă și rotundă, amintire, peste fîntîna sufletului : momentul îndiguirii Borcei. „Camioane ? — de unde ? Tractoare ? — de la cine ? se întreabă singur, întrebîndu-și gîndurile îndepărtate. Dar Dumitru Dumitru nu s-a lăsat. Prea ne dijmuiau apele recolta. Prea sugea oameni Rîul Rău. A adunat toate satele din jur cu căruțele, două mii de căruțe a adus în baltă. Zicea că tot așa și-au înălțat și egiptenii piramidele. Noi n-am înălțat piramide, că nu știam ce-s alea, am înălțat un dig lung de 42 de kilometri. Trei ani am trudit la înălțarea lui, dar a ieșit ca tras cu sfoarea. Așa am adăpostit cele nouă mii de hectare, ferind de ape și insula".

Tînărul Ștefan Poenaru, ultimul inginer șef al lui Dumitru Dumitru și actualul director al întreprinderii, două întîmplări vrea să le facă publice. Una s-a petrecut în anul 1980, cu douăsprezece luni înaintea **plecării** eroului. În loc de comentariu îmi arată o diplomă. Notez : „Diplomă. În cadrul concursului republican organizat de M.A.I.A. în colaborare cu BASF din R.F.G. se acordă premiul I ing. Poenaru Ștefan, I.A.S. Pietroiu-Călărași, pentru rezultatele obținute în anul 1980 la cultura de soia irigată, erbicidată cu Basagran". Premiul pentru locul I pe țară a constituit într-o cupă și o excursie în R.F.G. Cupa a dăruit-o lui **nea Mitică**, omul care l-a încurajat și format ca bun specialist. În excursia de documentare, pe Rîn, nescăpîndu-i din obiectiv nici Heidelbergul, a purces tînărul specialist. Cealaltă întîmplare s-o aflăm din cuvintele lui : „Trecuseră vreo două luni de la moartea lui nea Mitică. Mă aflam în Baltă, cu grijile toate pe umăr. Într-un loc întîlnesc niște băieți pe tractoare arînd o pășune. Vai, ce-o să ne certe nea Mitică, îmi zic, știind că nu voia să are pășunea aceea — și mă grăbesc spre băieți să-i opresc din nechibzuință. Și-n timp ce alergam spre ei, căutîndu-mi deja cuvintele cu care să-i mustruluiesc, îmi amintesc brusc că nea Mitică nu mai este printre noi. Ce-i, tovarășe director ? oprește unul tractorul lîngă mine, s-a întîmplat ceva ? Nimic ! zic eu, nerecunoscîndu-mi vocea, arați mai departe".

Cele mai grele și încărcate de nostalgie cuvinte le-am ascultat din partea doamnei Emilia, soția lui Dumitru Dumitru. Atît de îndurerate și de nostalgice, încît mi-e greu să reproduc o propozițiune întreagă, vorba îndureratei doamne fiind continuu fragmentată, întreruptă mereu de o privire agățată într-un perete pe care se afla o fotografie veche, cu un băiat și o fată fericiți la chip, ori de cîte o lacrimă rece, fugară în colțul unui crimpei de cer numit și ochi. Ceea ce rețin — și mă stăpînește și astăzi — este impresia cludată că doamna Emilia avea o vorbă caldă, umezită de emoție, ca despre cineva apropiat, drag, vorbă care deodată devenea sfioasă, respectuoasă, însoțită chiar de o teamă nelămurită, de parcă ar fi vorbit despre cineva de departe, aflat undeva sus, rece și intangibil. Să fie aceasta drama și măreția eroului ? apanajul firilor de excepție ? Rar, din cînd în cînd, doamna Emilia devenea terestră, iar eroul om. Atunci spunea : „Era în august, și Mitică s-a ferit totdeauna de luna asta. Nu prea se simțea bine, îl rugasem să meargă la spital, însă el s-a opus. Și totuși, de ce era să se întîmple n-a scăpat : a murit chiar în ziua de 23 August, ca mama lui și mama mea, ca tatăl lui, ca un alt unchi al lui". Apoi doamna Emilia redevine privire agățată de fotografia cu perechea aceea tînără și fericită. Povestind, în continuare, despre Dumitru Dumitru, nu mai folosește apelativul el (Mitică !) ci **dinsul** (Eroul !).

AVIOANELE LUI GHEORGHE PĂPUȘARU

Mă gîndesc că Gheorghe Păpușaru ar fi putut și el deveni erou de roman. Are o viață cu întîmplări ce-l recomandă oricînd capabil să ducă povara unui destin pe umeri. Și, totuși. Nimeni nu i-a închinat pînă acum nici măcar un rînd de gazetă. Pînă acum, la întîlnirea noastră de sub streașina Dunării, cînd ațîninîndu-mi calea, îmi zice : „Tovarășe ziarist, oți ști dumneavoastră destule, vor fi spus și ăștia din insulă, dar pe-asta n-o știți" — și începe să deruleze o poveste cu Borcea înghețată bocnă și turme de tractoare și animale trecînd gheața, dincolo, în sat. „Să fi văzut K.D.-urile pe șenile, ori pe-astelalte, pe-ale noastre, cu pinteni, cum se înfigeau în gheață, de-i trozneau subsuorile. Și nea Mitică, tot timpul printre noi, îndemnînd : Mai repede, băieți, dați-i zor, mai repede, că se rupe dracului și-o facem de oaie".

Povestea lui însă, de cînd merită să fie reținută, începe ceva mai devreme. Ea demarează avînd la timonă un băiețel scundac și pirpiriu, angajat bălat de prăvălie la o dugheană din Constanța. Nu-i plăcea însă nici prăvălia, nu-i plăceau vapoarele, nici marea. Lui îi plăceau avioanele. De mic fusese scris cu ochii pe cer. „N-am avut noroc — zice — și-a trebuit să-mi îmbolnăvesc ochii pe metru liniar și stamină decolorată". A fugit din prăvălie, la Pietroiu s-a oprit, dar a fost nevoit să revină în Dobrogea. „Tocmai la Kogălniceanu — zice — unde

Fărîma de eternitate

Armindeni

s-a înveșmîntat cerul a zee.... ori era pulberea
dintr-o aripă țîșnită să-și îmnuie tot mai înalt
risipa de zbor...
fă bine și bintuie-mi, primăvară, inima cu miresme
și dă-mi umbra-napoi cu un clocot și într-o
zvîcnire de bidiviu ajută-mă iar s-o înot, pentru
a birui silabele într-o osatură de viață și de
moarte, ca și cum nu le-aș trăi în toată simplitatea
lor curată și cutremurătoare : mi-e dor !!

Mircea Șoncuteanu

teatru

Agachi flutur

Însuși Alecsandri s-ar amuza — fără îndoială — dacă printr-o miraculoasă avansare în timp ar putea asista la spectacolul de la Studioul „I.A.T.C." Suspence-ul e abil pregătit, atmosfera se înfiripă treptat, la a treia bătaie de gong apare idilica lună nouă, bolta înstelată, iar undeva, la linia de orizont a scenei, se profilează minuscule siluetele caselor Bucureștilor anilor 1863. Cum acțiunea se petrece în carnaval, un clavir și două involte sfeșnice completează nimerit recuzita minimă, dar cu virtuți de ambient excelente. Schimbările de tablouri se succed rapid — saloanele unui hotel de lux, un bal particular, o locuință proaspăt renovată ; informațiile topografice parvin spectatorului indirect prin intermediul jocului actoricesc. Discreția scenografiei (Marina Drăghici, studentă la Institutul de arte plastice) a conlucrat cu inventivitatea regiei (prof. asoc. Grigore Gonța și lect. univ. Alexandru Lazăr). Studenții-actori s-au lăsat cu entuziasm antrenați în această temerară tentativă de vitalizare a unui gen uitat — vodevilul — pornind de la o localizare a lui Alecsandri după Labiche. De la bun început desuetudinea e convertită în nostalgic parfum de epocă, intriga neverosimil complicată capătă haz, dialogul abundent pare mai spiritual, amănuntul insignifiant devine revelator, caracterele schematice se impun prin vigoare tipologică. Trăsăturile individualizatoare sînt îngroșate parodic, se simulează aderența la personaj, ca apoi să se persifleze deopotrivă eroul și interpretul. Comicul facil capătă substanță prin chiar natura montării care exploatează în principal contrastul dintre caracterul personajelor și identitatea interpreților. Studenții realizează compozițiile fără grimă suplimentară, lucrînd „la vedere" ; transpunerea îi solicită la maximum dar îi și distrează. Își pozează cu încîntare vocea, performanțele mimice și pantomimice. Doar uneori, furați de comicul situației, uită să-și mai supravegheze ținuta. Cîntecelele, adevărate monologuri satirice, își exercită atributul și de divertisment, și de avertisment. Voluptatea rostirii în dialect arhaic și a evoluției grațios ridicolă în ritmurile muzicii lui Flechtenmacher (aranjamente muzicale Timuș Alexandrescu) dau aripi tinerilor actori. Claudiu Bleontz demonstrează o inepuizabilă forță, o capacitate de transfigurare ieșită din comun. Deși apelează la mijloacele filmului mut, tipul de avar creat de el e foarte modern : simulant iscusit, fanfaron meschin, cămătar lipsit de scrupule. Nicolae Petre, actor comic de factură grobiană, și fără să supraliciteze stirnește risul, de aceea e încă parcimonios cu sine însuși, fie că interpretează un chelner sobru sau un fanariot răcit. Folosind doar cîteva accesorii vestimentare, Cristian Șofron se metamorfozează într-un proverbial mijlocitor cu accentul și ticurile aferente. Florentin Dușe a ales pentru individualizarea feciorului de casă istețimea înceată și bonomia timpă. Radu Amzulescu, fără o partitură prea generoasă, nu izbutește decît un șters ofițer de cavalerie. Robert Linz schițează cu același umor rezervat „un fritz" chelner și pianist, ca și un negustor parvenit. Mirela Comnoiu, actriță de temperament în rol ca și în viață, joacă cu aplicație o curtezană (frivolă și interesată, agresivă și neînșăitoare) și o fiică (mironosită și impacientă. Din gesturi mici, afectat delicate, Margareta Avram a închipuit o copilă-păpușă obligată să-și înăbușe curiozitatea și senzualitatea într-un comportament rigid. Camelia Maxim, sfidînd barierele vîrstei, e o nostimă văduvă, aprigă dar și nurlie soacră, cu candori juvenile și vise tandre. Helmut Jakobi abordează rolul protagonistului, holtei la 50 de ani, cu dezinvoltură, fără complexe, oscilînd între senilitate și ambetare, dar îi lipsește rigoarea concentrării permanente, ceea ce periclitează într-o oarecare măsură echilibrul spectacolului.

Irina Coroiu

televiziune

Mai

Unora le place primăvara, altora nu. Sunt și oameni pe care succesiunea anotimpurilor îi lasă indiferenți. Ca și cerul, de altfel. Nu toți sînt însă telespectatori, așa că indiferența față de natură nu se poate pune exclusiv în seama televiziunii, a programului său. Oricît de atractive sînt unele emisiuni, sînt destui și aceia care preferă plimbările de primăvară, mai ales sîmbăta și duminica. Luna lui Florar este, de aceea, una din lunile cele mai „periculoase" pentru realizatorii de emisiuni, cerul său albastru, parfumul rozelor și clavecinul fiind elemente de decor cu impact puternic în inimile visătorilor și îndrăgostiților. Și totuși...

În concurența aceasta atît de inegală apar semne de imprimăvărare a programului, a unor emisiuni, ba chiar apar și emisiuni noi (fotograme, avanpremiera săptămînală ș.a), toate cu intenția mărturisită de a nu ceda în fața concediilor de odihnă care urmează. De aceea nu eu voi fi acela care să nu le recunoască, preferînd să nu am dreptate, decît să o am în mod consecvent, prin simplă repetiție a aceleiași observații. De exemplu, ca să fiu bine înțeles, continui să nu înțeleg „detașarea" față de cronicari și telespectatori, apariațiile și dispariațiile meteorice ale poștei tv sau inadvertența între programul tipărit și cel văzut. Sau continui să nu înțeleg rostul unor melodrame programate la ore de vîrf, „burgheze", în care amorurile sînt bîntuite de nenorociri care mai de care mai mari și mai nesărate, imaginate parcă de oligofreni geloși. În asemenea cazuri, repetăm, ne pare rău să avem dreptate, am prefera să nu avem.

Cum ne pare bine cînd vedem progresele reale ale unor emisiuni ce pînă nu demult erau declarat „îmbătrînite" sau erau puse la cheremul unor amatori de falsă publicitate, ceea ce nu era cazul în ceea ce-l privește pe Marin Traian, dar era în cazul lui Aristide Buhoiu. S-a înțeles ușor că este vorba de „Albumul duminical", pe care, iată, concurența emisiunii „La sfîrșit de săptămînă" nu l-a îngropat, ci l-a reînviat ca în zilele sale bune de la început. Paginile albumului sînt variate, cu surprize plăcute (Horațiu Mălăele) cu atenție, umor, cu natură (filmele lui Satmari sînt excelente) cu sport (Cristian Țopescu), cu dans și muzică, cu desene animate, cu Semnal (bună Liana Molnar) în general cu de toate, astfel încît să fie „citite" de cîți mai mulți profesioniști și amatori.

Sînt însă alte emisiuni care în loc să progreseze, regresează, îndepărtîndu-se de la țelul lor inițial, avînd efect contrar, confundînd reportajul-anchetă cu o anchetă propriu-zisă, în care anchetatorul, adică reporterul mai că nu le ia amprentele celor pe care îi întreabă de sănătate (a se vedea în acest sens ancheta Ancăi Arion la o școală), judecîndu-i ca pe niște infractori de drept comun. Sau invers, cînd blîndețea, cînd vocea moale, parcă neconvinsă nici ea de ce spune, crează dacă nu chiar un climat de toleranță de așa zisă înțelegere față de hoți, delapidatori, huligani, unul de umor superficial, de schimbare de registru din grav în comic. Deci nici așa, nici așa. Dar cum, ar întreba cineva ? Bine, iată singurul răspuns pe care îl așteptăm cu încredere de la colegii noștri pe micul ecran.

Iulian Neacșu

Streașina Dunării

este aeroportul. Unde este hotelul aviatorilor acum, aveam noi școala și internatul". Școala de tractoriști, acolo revenise Păpușaru, cu gînd că dacă n-a putut zbura prin aer, o zburda mai vesel pe pămînt, la volanul unui tractor. Era ceva, pe atunci, să fii tractorist. Și el este tractorist din 1942. Și-a fixat definitiv „pista de zbor" în Balta Borcei, pe pămînturile Epitropiei Așezămintelor Brâncovenești, pe care mai tîrziu s-a înjghebat I.A.S.-ul. De atunci ară și tot ară insula, ca pe o porțiune de cer, în lung și în lat. Între timp a ajuns și șofer, dar aripi tot n-a căpătat în umeri, deși le simte locul, taina.

Chiar și acum, cînd îl întreb, ce-l preocupă mai mult, răspunde fără să clipească : „Aeroportul Otopeni !" Are acolo un ginere, pilot pe cursele externe. „Dacă eu n-am avut noroc !" — zice eroul fără roman — și fără să vreau mă gîndesc la Antoine de Saint Exupery, la pilotul de linie și luptătorul neînfricat, la Africa misterioasă și misterioasa Atlantidă a visurilor sale — și mă cuprinde deodată frigul, brrr !...

„ÎMPĂRATUL BĂLȚII" SE DESTĂINUIE

era cît pe-aci ca aceste rînduri despre inginerul Ștefan Poenaru să nu mai apară. Nu din vreo cenzură exterioară, ci prin fireasca autocenzură. Era cît pe-aci ca Ștefan Poenaru să-mi fie coleg de breaslă, mai exact spus, era ca și cum ar fi fost redactotr la Televiziune. La terminarea Facultății de agricultură, în 1972, fusese, împreună cu alți 19 colegi, selectat pentru micul ecran. Din toți 20 de inși, numai el trecuse dificilul test de specialitate, primind, în consecință, repartiție pentru redacția economică a Televiziunii. „Mă ardea însă, ca ceva fals, bucata de carton la piept — își amintește — și m-am dus la Ministerul Agriculturii cerînd schimbarea repartiției cu un loc în producție. Am primit, împreună cu soția, posturi de ingineri agronomi la I.A.S. Grădiște, în baltă, lîngă Fetești. Faptul l-a înfuriat într-atît pe Sorin Panfil de la teve, încît m-a și apostrofat : „Vrei să ajungi împăratul bălții ?!"

„Împăratul bălții" nu putea face însă altfel, nu-și putea trăda **avioanele** lui, pentru el adevărata viață era acolo, în Baltă, în mediul acvatic al începutului de lume.

Dar ca să-l cunoaștem mai bine, se cuvine să rostogolim puțin timpul înapoi și să cunoaștem un adolescent, un licean de la Cehu Silvaniei, ademenit de briceagul de altoit al bunicului său, tehnician agronom bun la toate. Studența în agronomie a venit de la sine, ca tinerețea după adolescență. În ce măsură avea să se obișnuiască ardeleanul cu simfonia Bărăganului, nu-mi mai spune ; îmi întinde un petic de ziar ; se scrisese despre el la gazetă. De aceea, în loc de orice altă discuție cu Ștefan Poenaru, transcriu, la rugămintea sa, din acel ziar :

SEMNE

batem drumul Borcei, de la o margine de zare la altă margine de zare, călătorind un cer și o cîmpie străjuite de Dunăre. Peste Bărăgan, zăpada continuă să se lase așteptată. Fulgi mari, pufoși, instelați cad numai în închipuirea noastră, în dorința noastră. Omul de lîngă mine ridică ochii spre cer, căutînd semne numai lui cunoscute. Își aruncă apoi privirea spre pămînt, alte taine se deschid privirii sale. Cercetează. Cumpănește. În sfîrșit, zice : „Privește cîmpul. În curînd va ninge. Sînt semne de an bogat". Și nu i se termină bine vorba, că din înalt încep să plutească spre pămînt fulgi argintii. Pămîntul primește, cu firească uimire, această jertfă a cerului. Omul de lîngă mine tace, călcînd sfios pe marginea drumului, ca un spectator întîrziat, într-o sală de concert în care se cîntă o simfonie de Brahms. Îl privesc cu interes sporit. Nu știu ce gîndește el, inginerul Ștefan Poenaru ; căci el este omul alături de care călătoresc pămînturile din Balta Borcei ale Întreprinderii agricole de stat Pietroiu, județul Călărași. Eu însă așa îl văd : ca pe un mare dirijor de orchestră, sub bagheta cărula se ordonează lanuri, rîuri, anotimpuri. Și oameni. Și unelte. Mai ales, oameni și unelte.

Cine este, la urma urmei, acest dirijor ? Înainte de orice, trebuie să spun că el este un tînăr. Un tînăr frumos, emoționat, sentimental și inteligent. Că mă și întreb : ar putea fi altfel un tînăr truditor al pămîntului ? Coborîtor din platoul Ardealului, el a poposit în Bărăgan să învețe mersul sevei în tulpina fragilă a grîului ; să-i învețe apoi pe alții. Cele dintîi litere le-a deprins, după facultate, la I.A.S. Grădiștea de lîngă Fetești, unde mai aproape decît orașul îi era balta, în care își avea ferma și tovarășii de muncă.

Acolo a poposit, în urmă cu zece ani, însoțit de o colegă de grupă, inginera Adela Chișleanu, devenită colegă de muncă și viață — soție. Îmi și spune astăzi, zîmbind acelui timp : „Cîteva sute de hectare — eu ; alte sute — soția ; cui îi dă mîna să pornească în viață cu o zestre mai bogată ?"

Are dreptate ! Și pentru ca zestrea să nu se subțieze. Adela și Ștefan Poenaru i-au adăugat an de an valori noi — să le zicem chiar beneficii. Un an, doi, șapte. Devenise cunoscut, cel puțin în jumătate de Bărăgan, pentru mîna lui bună, pentru neodihna zilnică și inteligența creatoare.

După șapte ani, în 1979, a fost transferat aici, la I.A.S. Pietroiu. Mai exact spus, l-a solicitat acel om nemaipomenit care a fost dintotdeauna Dumitru Dumitru — Eroul, cum i se spune pe scurt — să-i fie inginer șef. Și cîțiva ani a fost și aici cel mai bun inginer șef din Bărăgan.

De un an și ceva — după implacabila plecare a lui nea Mitică *— este director. Timp în care simte mai apăsat cerul pe umeri și pămîntul pe glezne — răspundere și putere, greutate și împlinire. Nouă mii de hectare de pămînt — aflat în întregime în Balta Borcei — cinci mii de cornute mari și șaisprezece mii de oi — iată, lapidar, noua zestre a lui Ștefan Poenaru, zidită în două ferme zootehnice și zece ferme vegetale. Grîul din vară — „ultimul grîu al lui Dumitru Dumitru", cum se exprima un reporter — a fost bun. În toamnă, Ștefan Poenaru a semănat grîul lui — pentru asta am ieșit noi acum, în plină iarnă, în cîmp : să-i urmărim creșterea, să-i bănuim rodul.*

Bun a fost și porumbul. Foarte bun. A dat cea mai mare producție din istoria unității. Pentru aceasta, tînărul director a avut totdeauna alături colegi de nădejde, destoinici tovarăși de muncă, între care : Dobre Ivanciu, Constantin Mustață, Ion Chiru, Nicu Panait, Gută Sîrbu, Ion Ivan, Dumitru Floca, Alexandru Nițescu — mecanizatori, mecanici, ingineri. Dar mai ales simte alături umărul colegei aceleia blonde din facultate, competenta specialistă de astăzi, soția sa.

Au trecut, iată, zece ani de cînd trudesc împreună, împresurați de ape, smulgînd pămîntului dintre ape recolte tot mai bogate. Se probează prin ei valoarea unei generații ajunse în amiaza forței și creației, cînd prind contur aspirațiile cele mai înalte, visele cele mai îndrăznețe.

Una din aspirațiile lui Ștefan Poenaru este să culeagă în vara acestui an cea mai mare recoltă de grîu din istoria Bălții. Ar fi suprema confirmare a capacității sale, după izbînda obținută în toamnă la porumb. Să nu-l credem, atunci, cînd — privind cîmpul muncit de brațul și inteligența sa — spune, cu nedisimulată mîndrie: „Ninge ! Sînt semne de an bogat !" Avem toate motivele să-l credem.

Nu mă pot abține însă de a-i adresa totuși o întrebare, o singură întrebare :

— În practica de diplomă de la Kogălniceanu

Desene de Liliana Niculescu

ați văzut, desigur, avioanele aeroportului din localitate ; ce impresie v-au făcut ?

— Da, am văzut avioanele. Și ce-i cu asta ? Mie un avion nu-mi spune mai mult decît un tractor. Încă o dată vă întreb — eu, acum : ce-i cu asta ?

— Asta-i ! zic, privindu-l pe eroul ce-și așteaptă romanul. Ori poate, deocamdată, nuvela. O nuvelă care deja își țese substanța și care are semne sigure că nu se va termina repede, că va deveni, pînă la urmă, roman.

REÎNTOARCEREA LA LEGENDĂ

dacă eventual ne-am depărtat cumva de ea. Impresia autorului acestor rînduri este că ne-am păstrat tot timpul în cea mai curată și fascinantă legendă a adevărului.

E drept, Rîul Rău nu prea mai face astăzi atîtea ravagii, s-a mai supus întructîva voinței omului. Altfel se țes acum legendele, sub streașina Dunării, în Insula Borcei. Una ar putea să fie aceasta : în chiar ziua prezenței reporterului acolo, în Baltă, s-a petrecut un **eveniment** — un tînăr, pe numele lui Ion Bendea, fusese electrocutat. Era de meserie, subinginer, și totuși... Se grăbise să pună mai repede sub tensiune sistemul de irigații. Își luase toate măsurile de prevedere, și totuși... Noua istorie cerea jertfe noi. Legenda continua. Altfel însă. Pentru că tînărul nu fusese **trimis definitiv** în legendă, ca victimele Rîului Rău ; medici pricepuți îi salvaseră viața. El **a devenit** însă legendar.

Sub streașina Dunării, legendele noi, întîmplările adevărate ale Bălții nu fac, la urma urmei, decît să întrețină același înalt, adînc, greu de pătruns mister.

Primăvară

Trimbițele cocoșilor fac spărturi în cer

Să cadă ploile peste brazdele pămîntului.
Vin berzele și de pe aripile lor
Se răstoarnă căruțe întregi cu brîndușe.
Pe crengi pleznesc nasturii mugurilor,
Numai pe munții îndepărtați a mai rămas zăpada

Ca un foc sacru și etern,
Amintind de vechii daci.
Toți oamenii satelor sînt pe cîmpuri
Acolo, unde se hotărăște soarta viitoarei pîini.
Fiecare își face datoria muncii în această primăvară
Și oamenii și pomii și boabele de grîu.

Mara Nicoară

●

Întemeiere

Eu nu mă voi opri din rostire înainte de-a spune
tot ce știu despre Patrie – despre
tot ce e Așezare și Întemeiere. Cu mult mai bine decît
cele ce însumi le știu
despre risipă și pulberi vor spune
Acei care sapă sub veacuri sau Cei
ce cu mîini luminate de taină, nisipul și colbul,
pleoapa căzută a timpului greu
de pe urice vechi o ridică.
Eu spun doar despre cum se așează
lumina pe arborii Patriei. Iată : acum
cînd dau în floare merii și păsări de aur
rup primăvara în două – oprit
lîngă tîmplele patriei cum lîngă cea mai dreaptă minune
asemeni
acelui ce vede întîi, după lungi căutări,
Marea – deodată cît ochiul cuprinde,
Eu strig cu răsunchii nepămîntești :
– „Aici este Patria ! Această nesfîrșită întemeiere,
această tăcută așezare a luminii
veac peste veac, mileniu la mileniu."

Sărbătorile

Cu sîngele înhămat la pămînt truditorii
fac lumea mai tînără. Tot mai cred
că zorii vin pe lume aduși
de două palme arse de muncă, tot cred
că sărbătorile Patriei cresc
din ce-i așezare și întemeiere și rod, din ce
se înalță și crește : spic lîngă spic și piatră lîngă piatră,
ochi lîngă ochi și tîmplă lîngă tîmplă.
Să așezăm pietre în Patrie-semne,
semințe grele de viu vegetal în fragede cîmpuri să dăm
și apoi, la răstimp – la flacăra marilor
focuri de pace, privindu-ne
mîinile să întemeiem Sărbători.

Marius Stănilă

●

Venim

Venim din lacrimile doinei
în graiul munților rostind
cuvintele ce-adună-o țară
cu plaiuri limpezi, de colind.
Venim, și tot venim din doine,
pămînt și lacrimi înflorind,
strămoșii, în lumina pîinii,
se mai aud călătorind.
Ei vin pe luntrii de legendă
– oieri plecați de nu-știu-cînd –
din dorul-dorului de ape
rememorînd, rememorînd...
Venim din văi de la Rovine
și de la Argeș mai în jos,
din cer de Voroneț, venim
cîntînd din fluiere de os ;
Venim cu țara lui Zamolxis
din lutul Sarmisegetuzei
venim din limpezimea frunzei
Ar trebui să spunem iarăși
de-acele păsări din pridvor
de-acele pajiști izbucnite
în miliardele de flori.

Venim, venim, pe culmi de dor...

George Corobea

●

Poarta Soarelui

Venim în această zi
la poarta soarelui
împletind proaspete voci
în istoria unor mari zboruri.

Și găsim poarta deschisă
încrustată cu efigii
de arbori seculari
pe care nimic nu-i ajută
mai deplin să bucure cerul
decît privirea credinței noastre
colorind mai adînc
nerăbdarea primăverii.

Intrăm în această zi
sărbătorește, muncitorește
înveșmîntați în flamuri
pe poarta soarelui
numită simplu patrie !

Cristian Petre Malu

Desene de Sabin Ștefănuță

Carte de primăvară

Din fund de veacuri, aburind solemn,
cîmpiile-și deschid fîntîni ardente,
copacii bat înmuguriți la semn
spre-a-ne-aminti de vechile legende.

Ne-aflăm pe brazda udă, pe ulcior,
cum fila dintr-o carte slova-și țese ;
sîntem pădurea deasă, un popor
ce-și crește grîu-n rochii de mirese.

E sfîntă cartea în reprimenire.
Pe zarea smălțuită către munți,
pornim din raza lumii o zidire
cu diamantele sudori curgînd pe frunți.

Semințele se schimbă în minut
născîndu-ne cu suflete de pîine buni
peste livezile ce string un lung sărut
în zilele ce torc în săptămîni.

Al. Raicu

●

Timp incendiar

Picură peste vreme
Boabe de lumină
Într-o nesățioasă armonie,
Cînd răsăritul
Dezvăluie priviri
Mingiieri de culori,
Iar sufletul
Se ridică în muguri
De timp incendiar
Și fulgeră iubirea
În cîntece adînci
De primăvară și dor.

Dumitru Udrea

●

Armindeni

E iarăși primăvară din sud și pînă-n nord
Și pomii de zăpadă pe zare se rotesc,
Albinele prin aer strălucminînd miresme
Se-ntorc spre stupi cu miere din raiul pămîntesc.
Peste întinsul țării privighetori se-nalță
Sub clarul de mătase al cerului de rouă
Cîntare cristalină cîmpia o cuprinde
Și cu petale albe peste lumină plouă.
Ogorul aburind de brazde răsturnate
Sub gura sclipitoare a cerului se-nchină
E iarăși primăvară în sufletele noastre.
Și Patria biruinței e-o rodnică grădină.

Ion Popa Argeșanu

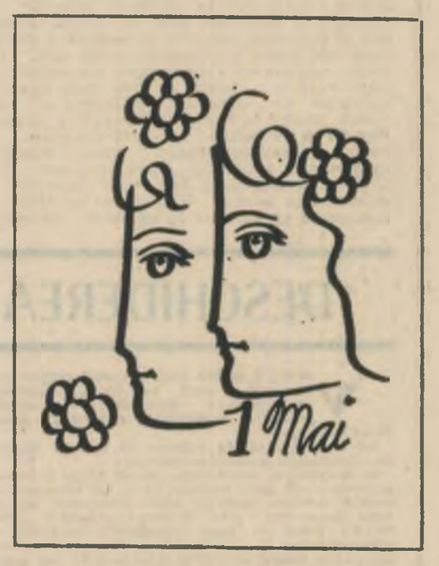

Ca florile din glie

E primăvara-n suflet, în vise și în foi
De fapt e anotimpul mereu prezent în noi

Ca florile din glie, ce farmecă privirea
Așa ne-a fost și este în permanență firea.

Ni-s zările de aur și frunțile senine
Comandamentul nostru ni-i lupta spre mai bine

Deschide astăzi satul orășenești petale
Și înfloresc din tîrguri metropole solare.

Ni-i orice zi o treaptă urcată spre zenit,
Suim spre alte țeluri cu visul împlinit.

E primăvară-n plaiuri, în ramuri și în foi
Precum ni-i anotimpul cel permanent din noi.

De ziua hărniciei

Se-aude în văzduhuri o cîntare.
De parcă munții toți sărbătoresc
Noianele de brațe muncitoare
Ce înfloresc pămîntul românesc.

Sub steaguri cîntă inimi bucuroase.
Ni-i Hărnicia cel mai scump odor,
Prin ea ne intră traiul bun în case
Cu ea urcăm mereu spre viitor.

Tot mai egali, mai demni în cugetare
Și mai uniți ; români, germani, maghiari
Vom înălța pe treptele solare
Orînduirea țelurilor mari.

Trăiască deci acele frunți ce-asudă
În subteran, pe schele și ogor,
Slăvită fie veșnic orice trudă
Ce-aduce fericire tuturor.

Constantin Atomii

●

Cîntec de Mai

Coloane de lumină pe trupul tău vibrează,
Mărețele poeme din bucuria muncii,
Pe fruntea ta înaltă și inima-ți vitează
Ce se rotesc prin soare bătrînii și cu puncii.

Pe schelele de aur, prin Libere Armindeni
Te sui cutezătoare în zările de glorii
Și-n ființa ta răsună pretutindeni
Liberul cînt al țării ce-l cîntă muncitorii.

Pe flamura eternă, spre al Comunei zbor
O poartă ți-e deschisă pe care stă făclia
Și năzuința sacră a unui brav popor –
Partidul, Ceaușescu, înseamnă România !

Constantin Răducanu

●

Dimineți de Mai

Solemne cuvinte :
Partid, Țară, Pace, Frăție –
Inlăstărind unele din altele
În diminețile senine de mai,
Ca într-o Coloană Infinită
A împlinirilor noastre comuniste !

Speranțele au înmugurit
În ochii neamului
Și cîmpul ne îmbrățișează cu spice –
Fiecare dimineață
E o nuntă de trandafiri,
Fiecare seară
Așează noi fapte de muncă
În piramida istorlei,
Pe care Partidul a înălțat-o
În diminețile de mai
Pe culmile Carpaților !
Cerul de azur,
Ca bolta unui templu zugrăvit
Cu chipurile de eroi ale străbunilor,
Cuprinde-n aripile sale largi
Gîndurile noastre de pace
Ca o înflorire de mai
Spre toate popoarele lumii !

Ion C. Ștefan

●

Parfum de mai

Să stai pe Bărăganu-ntins privind
Ca un bătrîn spre munți cu fulgerul pe creste
Și să ridici din zgură cuvîntul suferind
De setea înălțimilor celeste.

Să scrii în aer cu o nuia de jar
Sintagma inspirată să lumine,
Întreg pămîntul ca un far
Ce din căldura prometeică revine.

Și conștient, prin lanul de trifoi
Să umbli ne-ntrerupt în căutare,
De visuri ce se-ncheagă pentru noi,
Cei care știm că țara ne mai doare.

În jocul lor, copiilor să spui
Să poarte-n sine zorii și cu ei
Să duci ștafeta gîndului
De mai cu vechi parfum de tei

Gh. Cuzic

plastică

Realul ca pretext

Pictura lui **Teodor Moraru** (Galeria „Simeza") mi se pare a fi una dintre cele mai explicite demonstrații ale esteticii abstractului. O incursiune atentă și metodică în universul creației din ultimii ani a acestui artist ne dezvăluie o subtilă exersare a mijloacelor prin intermediul cărora realitatea, ca obiect al cercetării, se convertește treptat într-o proiecție a metarealității. Ceea ce presupune, în plan pur plastic, nu o operațiune de reflectare a elementelor și raporturilor strict obiective ale realului, cît o distilare a lor, urmată de intervenția artistului, care reinvestește cu alte funcții și alte semnificații fiecare componentă a segmentului de realitate supus analizei sale disecante. Ba, mai mult, ipostaza pregătitoare, de reinterpretare primară a datelor imediate ale realului, este dezvoltată în compoziții succesive, prin coerenta articulare a unui limbaj plastic adecvat sensibilității și orizontului spiritual al artistului, dobîndesc rînd pe rînd un fel de autonomie. Ele există și ne comunică deopotrivă prin culoare și printr-un cod logic de semne un posibil spațiu de manifestare a unei realități sublimate. Un univers creat, așadar, prin regîndirea structurilor și raporturilor formale ale unei realități elementare, asupra căreia artistul își concentrează întreaga putere de pătrundere și transfigurare. Efectul acestui demers creează iluzia conturării, în plan formativ, a unor abstracțiuni. Un fel de vibrații armonice propagate pe verticală în registre cromatice, grave sau, dimpotrivă, dinamice succesiuni de planuri iluminate de pasta unei palete mai calde, dominată de subtile treceri de culoare, structurează, ieșind pînă și din limitele tradiționale ale pînzei (artistul imaginează ample polipticuri și ancadramente, ele însele expresii ale unei voințe reformative ce-i susțin ambițiile estetice), un teritoriu al unei realități posibile și convingătoare.

Printre pînzele aflate în expoziție se află și o lucrare-argument, concepută în cea mai directă manieră figurativă. O notație de tip impresionist, trădînd un temperament febril și sensibil, reține cu precădere accentele armoniilor cromatice aflate în segmentul de realitate cercetat : un colț din ograda păsărilor, cu întreaga recuzită și atmosferă caracteristice. Modelul este introdus cu bună-știință și se vrea, în fond, cheia întregii serii de compoziții ce se ordonează în jurul unor simboluri comune, dar aureolate de tenta unei primordialități a conceptelor numite de artist : Semn, Prag, Urmă, Scară, Tîrn... De aici pornind, sensul descifrărilor acestei lumi, a meta-realității intocmite plastic și atît de colorat de Teodor Moraru, nu mai întîmpină nici o dificultate. Trebuie să ne supunem numai, răbdători, contemplației lucide, la care artistul ne provoacă și de această dată cu rafinată elocință.

Un contact mai superficial cu desenele expuse de **Olga Cizek** la „Cămînul artei" ne-ar cantona în impresia inexactă, că ne aflăm în fața unei artiste, ce vrea cu orice preț să ne convingă că și sărăcia mijloacelor și a expresiei plastice poate fi o virtute. Artista are vădite înclinații către reflexivitate și de aceea poate grafica ei este clădită pe dense spații de tăcere, prin care liniile despică imprevizibile planuri și trasee, al căror labirint nu face decît să accentueze miza interiorității depline a gîndirii plastice a artistei. Nu o populație de semne grafice distincte, nu personalizarea rigidă a limbajului folosit, nu articularea descriptivă a universului grafic, ce ni se propune, caracterizează creația artistei. Olga Cizek se dăruie liniei, în lunecarea ei subtilă și metaforic caligrafiată, cu aceeași voluptate cu care se lasă stăpînită de sublima alchimie a gîndului în vesnica lui explorare. Și aici avem de-a face cu imaginea unei meta-realități rodită din patima jocului inteligent al liniilor și al planurilor, caligrafiate de artistă ca într-o delicată broderie a visului năzuind să devină el însuși realitate.

Corneliu Antim

muzică

Recital

Două discuri Electrecord au fost gravate recent, ambele cuprinzînd lucrări pentru xilofon în interpretarea tinerei percuționiste Mirela Florescu, absolventă a clasei de percuție (profesor Viorica Siminescu) a Liceului de artă „Ion Vidu" din Timișoara. Discurile ne pun în prezența unui univers specific aparte („Cred că este vorba despre o descoperire a unei modalități de a palpa, cu o infinită tandrețe, fondul oniric al sensibilității românești. Instrumentul Mirelei încearcă să aducă la lumină ceva din glasurile tăinuite de milenii în sensibilitatea noastră pentru ca într-o zi, iată, să le ascultăm frapați de identitatea lor cu ceva foarte profund, prezent în eul nostru etic" — scrie, în prefața discului, Doru Murgu) ; insistînd aici asupra semnificației pragmatice muzicale, prima judecată va viza contextul repertorial în care se integrează piesele înregistrate. Repertoriul pentru xilofon este limitat, majoritatea pieselor fiind prelucrări ; amintim **Dans țărănesc** de C. Dimitrescu, **Dans rus** de A. Polonski, **Cerdaș de concert** de Gr. Dinicu — P. Vladigherov sau, pe celălalt disc, **Albina** de Franz Schubert, **Vals op. 18** de Fr. Chopin. Interesant apare deci caracterul particular pe care noile versiuni îl capătă ca rezultat al întîlnirii cu un instrument cu timbru particular. Există aici o primejdie ușor de observat : monotonia rezultată din alăturarea unor piese în aceeași culoare, ceea ce inițial era încitant, atrăgător, riscînd să devină tern, plicticos (același raționament poate fi valabil și pentru un recital de pian, de pildă ; firește, altele sînt posibilitățile și repertoriul acestui instrument-rege). Aici intervine calitatea deosebită a interpretării, prin varietatea nuanțelor, prin arcuirea firească, simplă a melodioaselor fraze muzicale în **Introducere și Rondo capricioso** de C. Saint-Saëns sau în **Scena pastorală română** de Petre Elinescu, prin varietatea dozărilor solo-instrument acompaniator sau orchestră evitîndu-se de departe monocromia sau artificialitatea. Mirela Florescu apare ca instrumentistă de excepție a cărei principală calitate artistică rezidă, cred, în inteligenta muzicală (completînd așadar cele scrise de Doru Murgu), consecvența tempilor, logica „de fier" a frazării, fiind elemente mai mult decît convingătoare ale versiunilor discografiate.

Concertul pentru orgă și orchestră este „cîntecul de lebădă" al deosebitului creator care a fost Liviu Glodeanu (piesă recent interpretată de orchestra RTV dirijată de Emil Simon, solist Florin Chiriacescu). Se ajunge, în această partitură, la capătul unui drum purtînd de la bun început amprenta simplității de scriitură, împinsă acum la ultimele consecințe. Totul primește o consistență minerală, întregul nesuportînd nici cea mai mică intruziune ; sînt aici valabile aceleași canoane guvernînd estetica capodoperelor renascentiste. Ceea ce particularizează creația ultimă a lui Liviu Glodeanu este dimensiunea de etos românesc, de clară descendență transilvană ; sobrietatea exprimării sonore, claritatea celor mai mici elemente expresive, înclinarea către proporție și armonie, eliminarea oricăror elemente ce ar dăuna consistenței întregului — acestea apar a fi consecințele particularizînd efectiv ultima creație a lui Liviu Glodeanu. Se desprinde aici o anumită nuanță dureroasă reținută însă, o culoare cenușie, minerală, ternă ; dimensiunea tragică se schițează din reținerea în exprimare, din concizia detaliului sonor, totul primind oarecum semnificații recapitulative, în mod cert, primind premoniții de operă de sfîrșit de drum creator, de adunare a tuturor celor deja (original) spuse, condensate acum în cîteva pagini unde sînt reținute numai elementele principale ale discursului sonor al lui Liviu Glodeanu. Concluzive sînt sonoritățile orgii tot așa cum concluzivă, în sensul decantării traiectelor sonore, este originala estetică a compozitorului român.

Viorel Crețu

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A «PROZEI SCURTE» ROMÂNEȘTI

ION AGÂRBICEANU

II. A „băsmui" în marginea realului (2)

De-a dreptul obsesivă, prezența „fiertatei" Ileana în viața însingurat-ului dascăl Vintilă este puternic stimulată de „poveștile", devenite amintiri, ce se înscriu pe axa biografiei în comun a celor doi bătrîni. Este de notat că din seria respectivelor „povești" se detașează îndeosebi acelea care o înfățișează pe „fiertata" în ipostaza de femeie simplă, cotropită, asemenea atîtor altor eroine din aceeași categorie ce împînzesc proza lui Agârbiceanu, de groaza mistică revelată prin aparițiile cvasicurente ale Necuratului. De data aceasta, prozatorul explorează cunoscutul eres popular în virtutea căruia diavolul „intră" în ființa anumitor animale domestice. „Îndrăcirea" acestora constă, deci, în nemaipomenitul lor neastîmpăr ; ceea ce atrage după sine chinuri disperate, enervări exasperante. Concret, imaginea de femeie care „vede" mereu diavolul a „fiertatei" Ileana se leagă de cele trei capre aflate în stăpînirea dascălului Vintilă. Cum zice Ion Negoițescu, descrierea celor trei biete viețuitoare (de luat în seamă fiind și numărul magic, 3, al acestora) „este menită să creeze un **stimmung** misterios-poetic" : „Curtea e mică — un cuib, — să încapă trei capre, una bălană, cu barbă mîndră, albă, a doua cu țintă neagră în frunte, cu petece de păună cernită pe trup. Asta-i «tărcata dracului». A treia are blana ruginie. Se pare că-i tot plouă, așa i-i de bolnavă privirea". Se înțelege, intrigă faptul că una din cele trei capre este supranumită „tărcata dracului". Misterul se dezleagă însă repede datorită dascălului Vintilă, care, la plîngerea paznicului („— Să vezi, dascăle Vintilă, aia tărcată îmi scoate sufletul. Am noroc că-i învățat cinele și mi-o întoarce el. Nu are stare nici pînă ai umple-o pipă de tabac"), derulează următoarea „poveste" : „— Să vezi, zice el, pe fiertata a băgat-o odată în toate groazele. Căzuse noaptea devreme, că dăduseră niște neguri de părea c-ai presărat cenușă prin aer. Eu, cum eram eu pe atunci, mai răsfoiam printr-o carte. Deodată, vine baba, sprintenă ca o fată mare, și trîntește ușa de gîndeai că vin tătarii. «Dascăle, am văzut pe dracu !» zice. «Bine că l-ai văzut», zic, și cetesc mai departe. Da, pot să scap de ea ? Nu și nu, că l-a văzut. Dacă nu cred, să mă duc să-l văd și eu, că e înaintea ușii. Atunci m-am uitat odată aspru la babă, am pus ochelarii pe carte și am ieșit. De-o proptea a gardului era un căpăstru, în el și-a fost încurcat coarnele tărcate ș-acum sărea de mama focului, să scape, și nu mai putea. Mă apropii eu ș-o descurc, iar baba, făcîndu-și cruce, fugi în casă. De atunci îi zicem noi «tărcata dracului»".

În timp ce căprarul Tănase **(Căprarul)** face figură de „mincinos" mucalit, dascălul Vintilă se impune prin atributul său de „om învățat", capabil a stabili corespondențe „basmice" inedite între lumea cărților și realitatea vieții sătești. Suferind, s-ar putea zice, de un adevărat complex al culturii, imaginativul dascăl ia în răspăr explicațiile date elevilor de învățător și vine cu punctele lui de vedere naiv fantasmagorice. Împătimitul „povestaș" își alină uritul însingurării fabulînd cu aplomb pe marginea identității **ad-hoc** stabilită de el între biblicul Moise, prezentat în manualul școlar, și Moișă, fost, pe vremuri, prăvălias al satului. Tehnica dascălului Vintilă se bizuie pe substituirea deliberată a gîndirii abstracte de către reprezentările realist-mitice cu trimiteri direct la existența fenomenală. Mistificînd cu bună știință (— I-am haideți, mama șobolanilor, să vă spun cine-a fost Moișă. De unde să știe dascălul vost" cine-i, dacă nici nu s-a născut pe cînd trăia Moișă ?"), eroul reduce totul la ceea ce, chipurile, „se vede" și „se știe" în perimetrul vieții din jur. Drept urmare, transferul identității mitice în cîmpul realului se produce pe loc („— Moișă ăla — cel din carte, n.n. — a trăit aici, la noi în sat. Eu îl știu cînd a venit, că era numai zdrențe. Avea un nas, uitați-vă numa la copilul cel mare al jupînului, — chiar așa avea nasul"). Argumentul forte invocat de dascăl constă în „povestea" vieții lui Moișă, negustorul, începînd cu momentul apariției lui în sat. Este o „poveste" care stă sub semnul nefirescului, la mijloc aflîndu-se ceva cu totul necurat, devreme ce bietul negustor se decide a locui într-o casă părăsită („S-a rugat el pe la toți creștinii să-i deie sălaș, da' cine să-și ieie năcazul în casă ? Dacă a văzut el că nu-l primește nime, a mers în casa părăsită. Că era aici o casă fără uși, fără ferești, în care n-a locuit pui de om, de cînd e lumea asta. Și s-a dus acolo fără să-i pese de vorbele oamenilor, care spuneau cîte minuni toate, de ce se petrecea în casa ceea. Și-a stat el acolo **trei săptămîni încheiate**, — s.n. — și n-a ieșit din casa ceea"). O asemenea cutezanță, firește, nu poate avea decît o singură explicație : Moișă se bucură de sprijinul Necuratului, este omul acestuia. Imaginea fabuloasă a celor ivite după claustrarea, timp de trei săptămîni, a lui Moișă în casa părăsită, spune totul în această privință : „Cînd a fost într-a patra săptămînă, — miră-te lume de ce n-ai mai văzut ! În locul casei celei părăsite, o casă nouă-nouță, de piatră, cu ferești ce străluceau cum-i argintul și cu table la ferești văpsite verde. În casă ? Bogățiile din lume și nu alta !" Furat de propria-i arguție, bătrînul Vintilă împinge „falsul" la limită. Răspunsul vizind întrebarea ce se pune în legătură cu procopseala lui Moișă („De unde să le aibă toate astea ?") vine și el la fel de prompt, dînd, totodată, prilej lui Vintilă de a se ilustra ca „povestaș" neîntrecut. Asemenea căprarului Tănase, dascălul nu ezită a-și aroga chiar funcția de martor ocular : „Lumea se crucea și nu înțelegea. Dar eu l-am păzit odată noaptea, să văd ce face. Și de ce-am văzut, mi s-a făcut părul măciucă. Din casa lui duceau niște trepte de piatră pînă-n mijlocul pămîntului. Și cît ce se așăzau creștinii bine, după ce-și găteau cu toții rugăciunile de sară, pe treptele acelea veneau din inima pămîntului patru harapi, negri ca tăciunele, numa dinții le sclipeau albi. Aduceau bogății noi : scurte de mătasă, rumenele și cîte minuni, iar înapoi duceau, învăluit în niște fețe albe, ceva ce se zbătea să scape și nu putea."

Nu este mai puțin adevărat că în acest punct, artisticește, dascălul Vintilă se arată totuși inferior căprarului Tănase, „povestaș" de o gratuitate sublimă peste tot. De data aceasta, autorul atribuie eroului funcții explicit educative, punîndu-l să denunțe (în chip oarecum sămănătoristo-poporanist) vicii sociale precum furtișagul, lăcomia, beția etc. Ca atare, învăluite în „fețele albe" s-ar afla sufletele celor care au cumpărat de la Moișă, omul diavolului ; într-o „ștergură" — după dezvăluirile aceluiași înger atotștiutor — este prins sufletul unui copil care, cu ouăle șterpelite din cuibar, „se ducea la jupînul să-și ieie gorgoane" ; „în năfrămuța cea neagră, pe care o duce harapul cel mai buzat" se zbate sufletul altui copil care „S-a fost învățat să tragă tabac, de părea că-i ficior june", iar în doi saci scoși dintr-un butoi mare cărat în spate de doi pitici „sînt sufletele oamenilor ce beu vinars". Ieșirea din strînsoarea unui asemenea ilustrativism bătător la ochi prin extrema lui naivitate hagiografică este aproape imposibilă ; de aceea, originalele însemne ale fantasticului bizuit pe „impurificarea" din unghi realist a miraculosului parabolic, în acest punct, sînt serios subminate. Totuși, finalul, amuzant prin grotescul întîmplării, salvează întrucîtva episodul, atenuîndu-i adresea didactică. Prăvălia lui Moișă, locul de pierzanie a sătenilor, este lichidată în chip spectaculos prin intervenția necruțătoare a lui Sfîntu Petru.

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Noul secretar al secției de poezie a Asociației Scriitorilor din București : Ioan Alexandru adresîndu-se publicului.

În deplasare : Traian Iancu „prelucrează" cu Laurențiu Fulga articolele revistei «Luceafărul».

Dialog între istoria literară și istoria diplomației : Aurel Martin și Mircea Malița.

CONDAMNAREA

În seara zilei cînd (în prezența consilierului principal) Maiorul ieșise cu fața curată — numai datorită inspirației de a împrumuta (mai mult cu forța) un tigru de la Grădina zoologică, unul dintre verii domnului Still îl aștepta pe acesta să sosească. Trecuse de orele douăzeci și trei, și nemaiavînd răbdare — vărul ieși în stradă, moment în care tocmai apăru Simion Still, care-i răspunse rubedeniei cu un mormăit la salut.

— Pot să-ți dau cîteva informații folositoare, mai ales în privința acelui motan...

— Te rog, te rog, se învioră domnul Still, dar de ce să vorbim în stradă ? Ia, vino, să stăm ca lumea de vorbă și să ne întremăm cu un păhărel de vin, că-i fi și matale obosit.

După ce intrară, consilierul fu obligat să pregătească singur ceva de mîncare, să coboare tot el să aducă vin din pivniță, în sfîrșit să facă toate oficiile de gazdă, pentru că atît soția cît și fiică-sa nu catadicsiră să se ridice din așternuturi. Fața domnului Still era marcată de un zîmbet strîmb.

— Ei, băiete, ia s-auzim ce s-a mai întîmplat ?

— Mi-am permis — fără să vă întreb, dragă vere — să fac pe detectivul în interesul dumneavoastră.

— Nu înțeleg ce interes am eu dacă matale îți vine să te ocupi de polițisme fără a fi angajat de nimeni, se prefăcu Still.

— Treceam într-o zi pe lîngă barieră și-mi zic : ce-ar fi să trec pe la vărul, dar dacă e cumva acasă ? ! Mai stăm și noi de vorbă. E drept că intrasem să beau o bere la Birt și n-aveam nici un ban în buzunar. Poate iau de la văru' o sută cu împrumut, și intru pe Salvării. Eram singurul om care circula în momentul acela pe stradă. Deodată îl văd pe marele motan strecurîndu-se printre cercevelele de la camera Norei ; încerc să intru — de teamă să nu i se întîmple nepoatei ceva, dar nu-mi deschide nimeni. Ce să fac și cum să fac, zic, să aflu ce se întîmplă, fiindcă citisem în ziare că Maciste a fost arestat, dar nicăieri nu se anunțase că ar fi fost eliberat. Nu e lucru curat, mi-am zis, trebuie să dezleg taina aceasta chiar azi. Putea fi ora zece cînd mă săgetă un gînd : ia să văd eu cum se mai prezintă casa bătrînului grefier, bietul răposat ! La domnul fotograf de peste drum nu se vedea nici o mișcare, așa că am putut intra liniștit. Astfel de șase zile stau și privesc, și privesc, și nu-mi vine a crede.

— Ce privești, omule, spune odată ! îl îndemnă gazda.

— Păi tocmai asta încerc, să spun. De șase zile, în fiecare dimineață Maciste intră în vilă și iese abia spre seară. Mi-am permis de cîteva ori să mă apropii de fereastra Norei, storurile erau trase, dar tot am putut observa cum dansa cu un tînăr.

— Și cum dansau ? întrebă consilierul, clocotind de furie.

— Ei, dansau și ei ca oamenii, dar mie-mi era jenă să întîrzii prea mult la fereastră și mă retrăgeam la timp în casa grefierului ; și bine făceam pentru că altfel m-ar fi surprins mama Norei cînd venea din oraș.

— Și ce-ai mîncat în tot acest timp ?

— După plecarea lui Maciste, mă duceam în fiecare seară la Birt și luam pe datorie de la doamna Elvira.

— La ce sumă ai ajuns ? întrebă Still, cu răceală.

— La o mie.

— Poftim două mii, spuse consilierul, și acum să mai bem un pahar cu vin ca la botul calului și să ne despărțim.

Simon Still se despărți de văru-său și plecă la birou, unde ajunse după orele douăzeci și patru. Dădu apoi și primi cîteva telefoane de mare importanță pentru ceea ce urma să i se întîmple marelui Maciste. Dimineața, cînd sosi la slujbă, Maiorul rămase foarte mirat de cererea ofițerului de serviciu ca șeful său să se legitimeze.

În aceeași clipă sosi și consilierul Still împreună cu judecătorul Pilatescu și cu alți doi magistrați. Domnul Still părea cum nu se poate mai bine dispus. Nu-i întinse mîna, însă îl felicită pe Maior pentru punctualitate.

— În dimineața aceasta vom avea mult de lucru, spuse consilierul. Vă rog să invitați sau să-i aduceți pe cei trei martori care și-au încasat premiile pentru prinderea motanului ! Trimiteți o mașină să-l transporte și pe bietul medicinist ! Publicul care va asista la proces nu trebuie să depășească numărul de treizeci de inși deoarece spațiul din fața celulei motanului este insuficient pentru un public mai mare.

— Pînă vor sosi martorii mă tem că va mai trece o vreme răspunse Maiorul, de aceea vă rog să binevoiți cu toții să poftiți în biroul meu.

— În biroul dumneavoastră nu avem loc pentru că o echipă specială cercetează benzile pe care s-au înregistrat telefoanele lui Maciste. Propun să așteptăm în sala de ședințe și dacă sînteți amabil am dori să nu vă îndepărtați nici o clipă de noi, propuse consilierul.

— Bine, dar felul de a vă purta cu mine chiar în incinta serviciului pe care-l conduc, echivalează cu o bănuială gravă. După cîte știu, încă n-am fost demis.

— Maiorule, nu e vorba de nici o demitere. Avem ceva de făcut, și lucrurile trebuie să decurgă în liniște și cu maximă urgență. Ordonă oamenilor dumitale să se îngrijească de sosirea martorilor ! Despre celelalte o să mai vorbim, continuă domnul Still, cu un calm care-l înfioră pe Maior.

Gheorghe Pituț

Jurilovca, mon amour...

Urmare din pag. I

altfel. Înviorează stuful, îl nuanțează, îi dă forme și contur, arhitecturi bizare tremurînd fantomatic în depărtări ce ni se par aproape.

Satul a rămas în urmă, cu casele lui din lemn, bizare și confortabile, cu micile saune azvîrlite în spatele curții, fiecare casă cu sauna ei, baie de abur răsărind din piatra fierbinte, răsfăț revitalizant pentru cine-l suportă.

Portița, (ce nume superb !) se arată departe sau aproape cu cherhanalele ei, cu magaziile ei, cu pustietatea ei aparentă.

Debarcăm și migrăm spre coliba paznicului Vavil, paznic de rezervație naturală, care timp de doi ani a cărat pămînt cu barca și materiale de construcție : lemn și cuie și fiare și ciment și dumnezeu mai știe ce, să-și ridice acolo o colibă, deși coliba e casă, să poată ierna în pustietățile albe, să țină de urît vidrelor șerpuitoare și bizamilor. Să iasă în primăvară sănătos și dezmorțit, să cerceteze cuiburile de păsări, să le numere ouăle, să se bucure de venirea zburătoarelor, el care le cunoaște de-acum pe unele dintre ele.

Cutare pelican se numește într-un fel, cutare lebădă altfel, el le știe și, poate, și ele îl recunosc cu circumspecția sălbăticiunii ostenită de nesfîrșite migrații.

Vavil e sobru și distant, preocupat și neutru, ospitalier altfel. E gata să ne servească un borș pescăresc spre disperarea mea. Subsemnatul nu mănîncă pește din **pricină de prostie,** vorba lui Fănuș Neagu, fiindcă, ardelean născîndu-mă, simt că mă înesc cu oasele numai privind solzii. Mărturisesc acum, că am făcut repetate evadări spre locanta pitorească a satului spre a-mi stîmpăra obișnuințele culinare cu omletă stropită cu boia.

Totuși, o spinare de crap lată cît o pînză de catarg, bine îmbibată cu usturoi, cu o gelatină tremurătoare sărind direct pe pîine, am ingurgitat-o cu maniere de orășan...

Vavil ne-a învățat că balta înseamnă totul pentru el, și nu numai pentru el. **Balta** la modul figurat. Ea oferă carne, apă, (bine fiartă și răcită), și un fel de pîine dintr-un fel de fructe asimetrice, clulini de baltă parcă, alcătuiri bizare în trei colțuri care, după fierbere, deghiocate de coaja pămîntie, au miezul dulce de castană coaptă pe jar.

Și aici sînt două familii de lebede care s-au împerecheat. Vavil le știe cuiburile și ele îl suportă în preajmă și-l acceptă.

Vavil e încruntat și posomorît. Își în pușca și suspină prelung și nu vrea să guste din votca pe care i-a întindem. El se va duce acum în pustietăți aurifere. Se va tîri printre cuțitele pinditoare ale stufului foșnind uscat. Nu va face nici un zgomot. Va pîndi așa cum face de zece ani ivirea ipotetică a unui dușman nedeclarat și, poate, imaginar...

Un somn bătrîn, un monstru al apelor hrăpăreț și șiret care înhață tot ce plutește. Mai ales pui de lebădă și pelicani. Clamp, clamp, deschide gura lui aparent știrbă, adîncă ; o prăpastie a foamei. Acolo, între buzele cu mustăți subțiri ca niște tentacule vii, l-a ochit odată Vavil.

A tras cu alice, două focuri una după alta, ochind calm, direct în țintă, dar monstrul a săltat deasupra apei surprins și furios, a trăznit o coadă grea și trufașă pe luciul de mătase stropindu-l în batjocură, a scos un icnet ciudat din branhiile mustind de melci și alge și, dus a fost.

Vavil oftează și-l înjură în două limbi, meșteșugit și cu răbdare. L-a ademenit și l-a văzut de multe ori. De-acum se cunosc. Aversiunea e „reciproca"...

Poate că pentru asta a cărat Vavil timp de doi ani pămînt cu barca lui din lemn gudronat, barca lui lungă cît monstrul acela hrăpăreț. Să-și ridice o casă, **o colibă** pe fîșia aceea de pămînt strînsă în chingi de ape, să ierneze acolo, să-l pîndească în nopțile cu lună năucitoare cînd iese cu gura la copcă, melancolic și flămînd.

Trebuie să fie bătrîn somnul acela cu gura mitraliată de alice. Dar și Vavil e bătrîn. Nu chiar atît de bătrîn cît să nu mai aibă răbdare.

Pleacă precipitat, simte în aer filfîit îndepărtat de păsări care grăbesc spre acest colț de rai românesc. Ele vin din adînc de uitare și depărtări, pe aceleași drumuri neînsemnate pe hîrțile cerului, să se prăsească aici, să-și crească puii aici, constante și credincioase.

Un vînt ciudat cu miros de baltă și sare năvălește peste Portița...

Pe canalele adormite, știuca vlăguită de icre picotește cu nasul în burta plăticii. Bibanul e slab ca un fachir și lacom ca un coyot. Linul scurmă mîlul în căutare de rimă șerpească și așteaptă să dea mugur salcia.

Roșioara e liberă și efemeră. Se zbenguie deasupra apei încălzindu-se la soare.

Plecăm în apus. Vavil nu s-a întors ! E undeva, pitulat între smîrcuri și ierburi ruginite pîndindu-și dușmanul.

Departe, foarte departe, se vede Jurilovca cu casele ei prăvălindu-se-n lac, cu turla bisericii răsucită în semeții de metal pe care soarele o nimbează dîndu-i străluciri de aur vechi.

În aerul de pislă, **enoții** tînguitori scîncesc disperați plîngîndu-și soarta, pe-o insulă subțire ca spinarea unui submarin în derivă.

NUMELE POETULUI

Cenaclul «Litera»

Am primit șase plachete de poezie tipărite de membrii Cenaclului „Litera" al tipografilor de la Combinatul Poligrafic „Casa Scinteii", două apărute în 1976, două în 1978, una în 1980, și una în 1983, redactate și prezentate grafic de animatorul cenaclului, tînărul Alin Boingiu, prezent în toate cele șase plachete și cu poeme evocatoare („Pe zăpada fierbinte căzură / Lîngă teatrul cu afiș național / O sută două cuvinte cu 'ură / O sută doi tipografi de cristal, // Sîngele lor ca cerneala mai roșie / Pe zăpada mai albă, pe jos, / A rămas și acum o statuie / Ca o stea pe un steag glorios." — (Evocare 13 decembrie 1918) ori notații sugestive și simbolice, sensibile transfigurări fulgurante ale trudei cotidiene pline de sens, ale trudei acelora care desăvîrșesc semantica lizibilă a lumii : „Scările au luat toată zarva / revistelor de dimineață... // Ziarele se răstoarnă rapid / în tumultul cuvintelor insignifiante / și se grăbesc să apară devreme... // Mîinile împărtășesc sensuri fluide / îmbibate de greutatea plumbului apăsător / care le-a făcut să vorbească. // Puțin mai devreme / scările urcau în acest labirint / ca un titirez. // Rostogolite pe valuri / în vîltoarea cuvintelor nedeslușite... / Pentru ca acum să coboare drept... / Înaintea luminii... peste lume... (Scările).

Gabriel Mureșan, Ștefan Radulescu, Toma Valeriu, Valentin Lupașcu, Andrei George, Ion Sava Mercore, Veronica Văcărescu, George Alex. Ioniță, Catrina Georgeta Gina, Valentin Rotaru, Mona Segal, Dana Mihăilescu, Nicolae Noja, Sofia Văcărescu, Dianu Rareș, Mioara Soalcă, Valeriu Burciu, Sandu Ștefănescu, scriu o poezie unanimistă („De aproape douăzeci de ani încoace / trăim stăpîni ca niciodată-n țară, / e glia sora celui ce o ară / și muncitorii fac mașini de pace. // Conducător atunci întîia oară, / noi am ales meleagurilor dace / un comunist integru și tenace / în lupta pentru a vieții primăvară. // Mulți ani cu sănătate viața fie-i / stejarului cu-esențe comuniste, / lui — care-a spus că-n veci o să existe / nestrămutată, legea omenirii. // Cu omenie azi conducătorul / ridică-n ranguri țara și poporul !" — (Sandu Ștefănescu, Cuvînt despre omenie) *cu destule accente personale în ordinea trăirii („Iartă-mă că am plecat, iubito, / Bănuiesc că te-a durut puțin, / Alta era viața care mi-am dorit-o / Chiar dacă și astăzi tot la tine țin. // Am plecat dintr-o prejudecată, / N-aș fi rezistat plecării tale / Nu e viață, viața-adevărată / Fără vise toate sînt banale. // Hoinăresc de atîta timp în lume / Dar în visul meu aceeași ești, / Poate ai acum alt nume, / Poate încă ma iubești. // Pe aici nu sînt femei ca tine / Dealtfel nici eu nu stau mai mult. / Sîngele mi s-ar bloca în vine / Fără o viață plină de tumult. // Aș dori ca drumurile mele / Să mă ducă înspre tine iar / Dar am soarta tristei rîndunele / Și mă odihnesc atît de rar. // Dacă rîndurile mele te găsesc acasă, / De mai stai acolo unde știu / Într-o seară blîndă și frumoasă / O să te mîngîie-un vînt pustiu." — (Ion Sava Mercore,* Scrisoare de la marginea vîntului), *diafană adesea („Trupul meu — bloc de marmură albă / Simte mușcătura daltei / care începe să doară. / Iată, s-a desprins brațul sting / Și pot să fac semne — cerînd ajutor / ceva începe să pîlpîie / în interior / gîndul în formă / în ochii goi / de statuie elenă / pot privi în mine, / O, doamne, golul se umple, / mă pasc." (Sofia Văcărescu,* Vis)... *Mulțumindu-le tinerilor noștri colegi pentru darul fragil și fermecător cu care ne-au îmbiat în această primăvară, îi invităm să participe în corpore la ședințele cenaclului nostru de poezie „Numele Poetului" spre a-și deprinde auzul cu vocile de mîine ale poeziei românești.*

Cezar Ivănescu

N.R. Manuscrisele trimise pentru această rubrică nu se înapoiază. Manuscrisele nedactilografiate nu se citesc.

DESCHIDEREA CENACLULUI «NUMELE POETULUI»

Vineri, 8 aprilie 1983, la sediul revistei Luceafărul, a avut loc într-o atmosferă sărbătorească deschiderea cenaclului NUMELE POETULUI, condus de poetul Cezar Ivănescu.

Au fost prezenți în calitate de invitați Nicolae Dan Fruntelată și Mihai Ungheanu.

În cuvîntul de deschidere, poetul Cezar Ivănescu a precizat că acest cenaclu va fi un laborator de creație destinat tinerilor poeți descoperiți de revista Luceafărul prin rubrica NUMELE POETULUI, avînd ca scop cunoașterea temeinică și redescoperirea istoriei, limbii și literaturii noastre în spiritul iubirii de patrie și în nici un caz repudierea unor scriitori sau manifestările ostile față de alte cenacluri, pe care nu-și propune să le concureze.

În ideea unei mai clare cunoașteri a scriitorilor din actuala formulă redacțională a revistei LUCEAFĂRUL cu ocazia ședinței inaugurale a fost prezentat colectivul de conducere. Astfel, criticul Artur Silvestri a vorbit despre activitatea de scriitor și traducător a lui Teodor Balș, secretar general de redacție (care fiind suferind nu a putut participa) și despre principalele trăsături ale personalității criticului literar Mihai Ungheanu, redactor șef adjunct. În continuare, tînărul scriitor Marius Petreșcu a dat citire eseului său asupra creației poetice a lui Nicolae Dan Fruntelată, redactor șef, eseu intitulat „Eu loculesc pe-o lamă de cuțit".

Au luat apoi cuvîntul cei doi invitați : Nicolae Dan Fruntelată apreciază popularitatea de care se bucură încă de la început cenaclul NUMELE POETULUI și îi urează succes deplin în continuare. La rîndul său, Mihai Ungheanu consideră îndreptățit ca acest cenaclu să evoluoze în continuarea firească și la nivelul celui mai valoros cenaclu de după război : „Nicolae Labiș".

Salutul frățesc al cenaclului de poezie aromînă „G. Murnu" a fost exprimat de poeta și traducătoarea Kirata Iorgoveanu, conducătoarea acestui cenaclu, care după prezentarea unui scurt istoric al grupării etnice aromîne, ce continuă să creeze în graiul strămoșesc, a citit poemul propriu în aromînă închinat lui Eminescu.

Prima parte a ședinței s-a încheiat cu prezentarea de către Nicolae Georgescu a unui scurt eseu asupra semnificației zilei de Vineri, ziua de tipărire a revistei Luceafărul și, totodată, zi aleasă pentru desfășurarea Cenaclului.

În a doua parte, poetul Cezar Ivănescu face o succintă prezentare a celor doi tineri poeți desemnați să supună discuției fragmente din creația lor în seara inaugurală : Dan David, care a debutat la Editura Eminescu în 1982 cu volumul „Eu vă iubesc pe toți" și Valeriu Stancu, care a debutat în 1981 la Cartea Românească, volumul său intitulîndu-se „Înfringerea somnului". Cei doi sînt deja autorii mai multor cărți, ce vor depăși, probabil cît mai curînd, etapa de manuscris și sînt, de asemenea, cititori avizați de literatură.

Dan David își începe lectura poemelor „hard-rock" prin poemul semnificativ intitulat „Vineri". La rîndul său, Valeriu Stancu dă citire unui amplu grupaj din versurile sale.

A treia parte a ședinței (la începutul cărcia, Voicu Olari prezintă, în afara discuțiilor, poemul său cu titlul „Execuția") este rezervată comentării lucrărilor ascultate. Conducătorul cenaclului, menționînd faptul că discuțiile din cenaclu nu pot schimba decisiv destinul literar al unor scriitori, atrage atenția celor care vor lua cuvîntul să scoată în evidență eventualele aspecte nereușite ale versurilor și să facă judecata de valoare, însă fără a se depăși limitele sistemului de referință în care se încadrează tipul de poezie respectiv, renunțîndu-se la stilul laudativ sau negativ formal, procedeu, se știe, destul de răspîndit în critica mai mult sau mai puțin pretențioasă.

Conformîndu-se în general acestei cerințe, participanții au luat cuvîntul.

Studentul Tiberiu Dăioni remarcă la Dan David naturalețea de limbaj și aerul de teatralitate, ce ține trează atenția ascultătorilor. Totuși, acestei poezii, spune el, i se poate reproșa că are o mică neînsemnată : șocul imediat, amuzamentul momentan al celor cărora le e citită. Torențialitatea versurilor riscă să cadă în orizontalitate. Odată însușite procedeele, s-ar putea scrie în acest mod la nesfîrșit, și de la un punct încolo fără să mai interesez pe nimeni La Valeriu Stancu vorbitorul depistează aceleași intenții lirice, mijloacele de realizare fiind însă altele. Poezia are un aspect artificial, o mișcare sinuoasă, uneori dificilă, farmecul venind din aerul cărturăresc.

Tiberiu Vișan, venit din Nordul Moldovei, mărturisește că poeții i-au sugerat două imagini bine conturate : Dan David pe cea a dionisiacului, iar Valeriu Stancu pe cea a apolinicului. În afara acestor scurte considerații, T. Vișan ține să mai adauge cîteva elemente, în completare, la semnificația zilei de Vineri (discernămînt al iubirii, zi a memoriei) precum și să recite un poem propriu închinat lui Eminescu, fapt pentru care este aplaudat de cei 80—100 de tineri scriitori prezenți.

Poetul Marius Petreșcu declară că versurile lui Dan David nu-ți dau prea mult timp de gîndire, avînd darul să asalteze, să terorizeze și chiar să îngrozească pe auditori, spre deosebire de cele ale lui Valeriu Stancu, care își dozează mai calm eforturile, realizînd o plăcută și liniștitoare ambianță lirică.

Gh. Bogorodea, psiholog din Tulcea, sancționează aspectul de exhibiționism și incoerență verbală pe care îl au uneori versurile celor doi autori.

Valeriu Mircea Popa, psiholog din București, este de părere că, la Dan David, verbalizarea excesivă are urmarea nefastă de a nu mai menține ponderea dorită a expresiei. La Valeriu Stancu (care a citit totuși prea mult) se pot remarca lucruri bine conturate pe lîngă mult balast, de care trebuie să se debaraseze în viitor.

Traducătoarea Muguraș Dobrescu evidențiază capacitatea poeziei lui Dan David de a exploata tot ce apare în cîmpul său vizual și se oprește asupra impresiei de lucru rotund, împlinit pe care Valeriu Stancu reușește s-o lase în poemele sale ample.

Lucian Grcia susține că există un singur sistem de referință, acela al valorilor estetice, și descoperă la Dan David, pe lîngă imagini excelente și unele fisuri, chiar de aspect formal. Pe Valeriu Stancu crede că îl „prinde" mai bine registrul clasic.

Ștefan Dumitru, poet din Pitești, vede în Dan David un posedat al expresiei iar pe Valeriu Stancu, în comparație, îl socotește mai profund, poezia lui dezvăluind și acel filon filosofic necesar.

Opinia Mariei Cerchez din Ploiești este că Dan David a fost avantajat de lectura orală a versurilor șale. Poezia lui Valeriu Stancu poate fi comparată cu o Galatee, și această Galatee îi joacă uneori feste poetului.

Pentru a nu se crea impresia că manifestarea s-a desfășurat într-o absolută și stranie sobrietate trebuie amintite momentele în care participanții au dovedit că au umor (unii excelînd la capitolul „involuntar" : prof. George Corobea), nelipsind nici epigramele (Mihaela Murariu Mîndrea) și nici poemele scurte (poetul Florentin Palaghia), elaborate spontan în cinstea celor doi autori.

Spre sfîrșitul dezbaterilor a luat din nou cuvîntul criticul Nicolae Georgescu care a semnalat unul din riscurile poeziei lui Dan David : platonarea. „Ploaia torențială a poeziei sale nu fertilizează, cade pe asfalt și se scurge". În privința lui Valeriu Stancu se poate zice că el își caută, mai întîi, un mediu propice de ascultători. Poezia sa trădează o căutare interioară, o simpatie reciprocă a cuvintelor, versurile organizîndu-se într-o curgere originală.

Conducătorul cenaclului, poetul Cezar Ivănescu, a încheiat discuțiile din ședința inaugurală, precizînd că Dan David și Valeriu Stancu sînt doi tineri scriitori importanți, formați. La Dan David trebuie prizată latura originală, acele aspecte care dau nota particulară, rară, românească a discursului său liric. Pe de altă parte Valeriu Stancu se distinge printr-o poezie camerală a interiorității, în acest plan apropiindu-se de unii poeți francezi și belgieni marcanți de azi, poezie care devine persuasivă și percutantă mai ales la o lectură întinsă cum a fost cazul în ședința respectivă.

Hero

Cenaclul de poezie NUMELE POETULUI. Vineri, 6 Mai, a.c., ora 17.00, la sediul redacției revistei „Luceafărul", București, Piața Scînteii, nr. 1, va avea loc cea de a treia ședință a Cenaclului de poezie NUMELE POETULUI condus de Cezar Ivănescu.

CERAMICĂ ȘI TAPISERIE FRANCEZĂ

● La Muzeul de Artă al R.S. România (strada Știrbei Vodă 1) poate fi vizitată începînd cu data de 5 mai 1983 expoziția : „Porțelan de Sèvres și tapiserii franceze din secolele XVIII—XX". Expoziție organizată sub auspiciile Consiliului Culturii și Educației Socialiste și Ministerului Culturii Franceze prezintă unele dintre cele mai reprezentative piese de porțelan de Sèvres din colecțiile franceze precum și tapiserii executate în cele mai vestite ateliere din Franța începînd din secolul al XIII-lea pînă în perioada contemporană cînd pot fi admirate tapiserii după cartoane ale unor artiști celebri ca Picasso, Lurcat, Miro, Matisse, Hartung.

Înscriindu-se în sfera schimburilor de valori culturale pe care țara noastră le promovează cu țări de pe toate meridianele globului, expoziția este o vie dovadă a relațiilor de colaborare și prietenie dintre cele două țări.

N. N. Rădulescu

ion nicolescu

BIJUTERII CHINEZE

(„Bijuteriile chineze" sînt parafraze originale ale unor texte din timpul dinastiei Tang puse mie la dispoziție, în română, de prietena mea Li You Giu, eminent om de cultură.)

Iarba

Oarba înaltă din stepe
nici nu sfîrșește și-ncepe
rară să stringă-n armură
lumina pustiului pură

nisipul invie sau viața
educă-mpotriva-i semeața
oștirea semințelor sorții
sfidînd ecuația morții

an după an neînvinsă
cine ești tînără însă
te-or întreba cei fricoși
ca o rochie cloș

În vizită la vechiul prieten din sat

Un vechi prieten m-a poftit
în casa lui îmbelșugată
păzită doar de infinit
și zvelți copaci ca o armată

ca marea-n brațe cu uscatul
ca noaptea-n pîrghii de lumină
în poala munților stă satul
iar noi la masa din grădină

am închinat și pentru lună
și pentru cinepă și vreme
voi reveni-n a noua lună
să vă contemplu crizanteme
înflorite.

Noapte de toamnă într-un sat de munte

A plouat în munți din nou
toamna-ntîrzie să vină
friguroasă ca un ou
cade luna
în pădurile de pini

ca o rugă de izvoare
ca un foșnet lin de bambus
se întorc de la spălat
fetele
ca pietrele

printre lotuși lunecă
bărcile pescarilor
de demult și-a scuturat
primăvara florile

dar eu Wang doresc
în munți să rămîn

Contemplînd piscul celor cinci moșnegi din munții Lushan

Piscul celor cinci moșnegi
străjuit de pini albaștri
ai putea oare să negi
că e-ndrăgostit de aștri
și că pietrele iubesc
imposibilul lumesc
adunînd într-un buchet
stelele ca un poet

cremenind cu-același rang
curgătoarea Jiujiang

oglindindu-se pe sine
valea clipelor senine

mi-aș dura-n Lushan culcuș
în splendoarea pinilor
dragoste veșnic urcuș
catastrofă-a inimilor

Instalarea în Sichuan a prefectului Du

Dacă ți-e zarea împotrivă
de tine țărmul alungindu-l
prieten bun îți este gîndul
singurătatea ta festivă

prieten bun îți este ciobul
de lună ce adoarme globul
cînd veșnicia te frămîntă
înfrîntă ca linia frîntă

cu prieteni valmă
și-n larg în marea
îndepărtare-ți pare zarea
la o palmă

Domnul meu de cînd ai plecat

Domnul meu de cînd ai plecat
suveica zace părăsită
un orizont ne-ndoplecat
mă-ncercuie ca o ispită

aud cum risipește timpul
averea clipelor nătîngul
și tinerețea mea ca mine-i
o lacrimă peste ruine

domnul meu de cînd ai plecat
mi se destramă firul vieții
în strălucirea lunii pline
la trecerea nopților

Mărturia unui ideal

Omul dăruit și consacrat unui singur gînd, acela al căutării și al scoaterii din uitare a celor trecute, dar păstrate în istoria adîncă a pămîntului autohton, omul acesta, Vasile Lucăcel, a fost întruparea și mărturia unui ideal de muncă. A fost, pînă în acea zi de 25 martie, din acest an, cînd dispariția lui fulgerătoare dintre noi a întristat pe toți care l-au cunoscut, căci a fost dintre cei puțini și aleși. Dintre cei puțini și aleși, deoarece Vasile Lucăcel a crezut în puterea de seducție în adevăr a tradiției căutînd, pentru înțelegerea rosturilor noastre istorice și culturale, nu doar argumentul relicvei materiale, ascunsă, pînă mai ieri, sub straturile de pămînt, dar, mai ales, expresia lui spirituală, de simbol și de continuă învrednicire în creație a unui popor. Poate că n-ar fi prea mult să spunem că în acest caz el continua acel spirit, statornic îndreptat spre începuturile noastre, insuflat culturii naționale de Școala Ardelcană și continuat apoi de școlile care se încuibau la Blaj, la Gherla, la Beiuș și acolo, în Țara Silvaniei, la Șimleu, și Zălau, de unde vine și unde a rămas, pînă în ultima clipă a vieții sale, Vasile Lucăcel.

A-i pune în lumină studiile făcute, aspirațiile sale, cele mai multe împlinite, năzuințele care i-au dirijat o activitate atît de recunoscută, nu numai local, am spune prea puțin. De aceea, vom spune că Vasile Lucăcel, ca inițiator și fondator al Muzeului Județean de istorie și de artă din Zalău, a revitalizat cercetările îndreptate — arheologic, istoric și artistic — asupra acestui colț de țară românesc, pentru că mărturiile de aici, scoase la lumină, aveau, pentru el, o dublă valoare și semnificație : locală și națională. Cercetările organizate de către el la Porolissum, la castrele de pe măguri, la cetățile dacice de la Marca, Șimleu și Românași, ca și în alte părți, cuprinzînd marginile acestui ținut de țară, erau, parcă, în așteptarea celui ce le-a îmbrățișat cu pasiunea lui, le-a străbătut, pas cu pas, și le-a trecut în neuitare, și ele ne apar azi tot ca o împlinire a unui ideal. Și ca să ajungă aici, Vasile Lucăcel, optimistul și omul veșnic surîzător, ca un semn distinct al personalității sale, în rîvna spre mai bine, a învins prejudecățile și inerțiile multora. A investit, pe lîngă o mare putere de muncă, și o mare credință în locurile acelea ce purtau nevăzute vestigii istorice. El le-a scos la lumină. Le-a dat dreptul de a se pronunța. Le-a introdus în conștiința celor ce nu le cunoșteau sau se îndoiau de existența lor. Acesta a fost Vasile Lucăcel, conducătorul, organizatorul și, mai ales, învățatul modest, care a imprimat un mod de a gîndi despre ceea ce avem de împlinit fiecare în locurile unde trăim și, uneori, ca și el, pentru care trăim.

Vasile Vetișanu

Simbol al unității de luptă al clasei muncitoare din România

Urmare din pag. I

clasei muncitoare, manifestele lansate cu prilejul zilei de 1 Mai exprimau și mai pregnant solidaritatea clasei muncitoare din România cu cauza generală de dezrobire a proletariatului. „Ziua de 1 Mai — se scria în manifestul Consiliului General al P.S.D.M.R. — trebuie să ia în fiecare an o însemnătate tot mai mare. În această zi, muncitorimea să arate că pricepe cît de nedreptățită este ea și ce trebuie să devie în viitor. În această zi, muncitorimea conștientă din lumea întreagă, într-un gînd și suflet să-și manifeste năzuințele ei de clasă".

Azi, cînd cuprindem în chenar înflorit orizonturile țării mereu înnoite, gîndim cu recunoștință la acele vremuri de luptă și speranță : „Luați parte odată cu mulțimea muncitorilor de peste tot pămîntul la sărbătoarea muncii... Ridicarea generală a traiului muncitorilor, înfrățirea internațională și pacea universală, iată ce sărbătorim de ziua muncii" — era chemarea lansată la 1 mai 1902.

Idealurile de pace și înțelegere internațională — ce amplă rezonanță au astăzi în politica internă și internațională dusă de statul și partidul nostru. Nu putem să nu aruncăm mereu și mereu punți între prezent și trecut gîndind la istoricul sărbătorii muncii și al păcii, pentru că istoria țării noastre este una, indivizibilă, cu construcții care vin din vechime către noi, construcții ale gîndului și ale luptei. Pe drept cuvînt arăta comunistul călit în bătăliile pentru dreptul de a munci liber în țară liberă, secretarul general al Partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Adevăratele începuturi ale Partidului Comunist Român, care continuă cele mai înalte tradiții de luptă ale poporului, își au rădăcinile implintate adînc în mișcarea muncitorească, socialistă din a doua jumătate a secolului trecut, coincid cu începuturile activității partidului muncitoresc călăuzit de teoria revoluționară marxistă".

Împlinim pe trepte mereu suitoare speranțele, visurile celor ce le-au sădit în sufletul și cugetul poporului român, ale celor ce au căzut ținînd strîns stîndardul de luptă al proletariatului, al partidului.

Ceea ce era, cu mai bine de nouă decenii în urmă, năzuință este azi izvorul nesecat al dinamismului societății noastre : unitatea de acțiune, unitatea de vederi și idealuri, democratic exprimată la locul de muncă și deopotrivă în conducerea treburilor obștești, de toți fiii patriei, fără deosebire de naționalitate : „Trebuie să vă uniți fără deosebire de rațe, căci toți îndurați nevoi și toți aveți același dușman" — era apelul lansat la 1 mai 1893.

În 1 mai 1894, Partidul unic al muncitorilor, condamna în numele poporului român procesul intentat de autoritățile austro-ungare fruntașilor memorandiști : a căror vină era că au îndrăznit să ceară, în virtutea dreptului istoric și în numele întregului popor român, dreptul la unitate națională și de stat. „Toți oamenii cinstiți și sinceri simpatizează cu asupriții. Purtarea stăpînirii maghiare este nedemnă, procesul intentat românilor este condamnabil din toate punctele de vedere".

Cu rădăcini adînci în realitățile social-politice ale țării în solul național, partidul muncitorilor din România și-a spus cuvîntul în toate marile probleme care frămîntau societatea românească de la începuturile veacului nostru, așa cum o va face cu consecvență în continuare, luînd poziție și preconizînd soluții originale, românești, corespunzătoare intereselor de clasă, aspirațiilor revoluționare ale proletariatului nostru. Iată pentru ce acest partid a acordat o înaltă importanță mișcării de eliberare națională a românilor aflați sub dominație străină, militînd pentru unirea de drept a tuturor românilor într-un stat liber și democratic. Era împlinirea „visării iubite" a tuturor celor ce se jertfiseră de-a lungul secolelor pentru acest ideal, înscris pe stîndardul revoluției de la 1848 și apoi pe cel al Unirii, pe redutele de la Plevna, Vidin și Smirdan. Un „strigăt al nedreptățiților și oropsiților, al celor săraci, fără drepturi, fără libertăți, al țăranilor și muncitorilor, al tuturor păturilor apăsate și batcojorite, care tind spre o viață mai bună, egalitate și dreptate", fusese scandat din mii de piepturi la 1 mai 1914, de către cei ce vor lupta pe cîmpiile Mărăștilor, Mărășeștilor și Oituzului pentru reîntregirea patriei străbune.

Noi, care scriem cronica muncii cu soarele griului, cît sîntem de aproape de înaintașii care luptau pentru ca : „Proletariatul român să se ridice ca un singur om, pentru ca prin puterea lui numerică, prin lupta lui, prin toate mijloacele legale sau revoluționare ce-i stau la îndemînă, să smulgă de la oligarhie cît mai multe drepturi și libertăți pentru dînsul și pentru poporul întreg".

«Avocat» al țărănimii

Urmare din pag. I

scrise ale vieții publice" din Occident (Franța), neînțelegînd că aceste „forme" sînt o expresie a stării de lucruri de acolo, unde acumularea „urieșească de averi, știință și industrie are un trecut foarte lung în urmă-i"... Așadar, faimoasa teorie a formelor fără fond, susținută de junimiști ca și de toți conservatorii, dar și de socialiști. C. Dobrogeanu-Gherea, chiar mai tîrziu, în **Neoiobăgia**, demonstra că la noi a fost „introdusă" întocmirea „politico-socială și juridico-socială din Occident" și asta fără a exista în țară „nici condițiile obiective, nici cele subiective" pentru aceste întocmiri ale „capitalismului". Noi „n-am avut o dezvoltare organică-socială din care să fi rezultat necesarmente instituțiile occidentale ce am introdus".

Este semnificativ că G. Călinescu, după ce constata că „Teoria compatibilității între fond și formă nu înseamnă decît înaintare științifică", ajungea să-l considere pe Maiorescu și Eminescu „niște conservatori progresiști, niște «materialiști», admițînd mișcarea reală, refuzînd doar saltul verbal peste fapte", sau „niște «liberali pozitivi», scutiți de excesele idealismului", în vreme ce „Conservatorii veritabili înțelegeau ca lucrurile să rămînă cum au fost sau cel puțin să progreseze imperceptibil de încet ca să nu clatine generațiile secolului lor".

Concepția eminesciană asupra progresului o vom discuta într-un capitol următor. Vom recunoaște însă încă de-acum că felul în care aceste teze generale sînt aplicate pe parcursul pasionatei sale activități gazetărești dezvăluie și implicații contradictorii, ce nu pot fi subapreciate. Nu intenționăm în studiul de față să ascundem niciuna dintre dilemele ideologice cu care se confruntă gîndirea poetului, cu condiția ca acestora să le fie restituite adevăratele și complexele semnificații, punîndu-se capăt procedeului comod al etichetărilor simplificatoare.

Iată, bunăoară, atitudinea față de moșieri, care reprezintă argumentul de căpetenie al celor ce văd în poet pe „avocatul feudalilor".

Nu se poate nega că întîlnim în articolele eminesciene și aprecieri binevoitoare, legate în special de presupusa atitudine paternalistă față de țărani. G. Ibrăileanu găsea o explicație sociologică generală : boierii din Moldova au avut și ei de suferit din cauza „formelor" importate din Apus, ruinîndu-se odată cu clasele mici și mijlocii, ceea ce a făcut să la ființă o simpatie reciprocă între cei care „au coexistat în timp".

Lucrurile stînd așa, cu toate acestea, cine cunoaște combustia interioară cu care Eminescu dezbate cele mai diferite pricini ale mizeriei țăranului, de la lipsa de pămînt, pînă la caracterul strîmb al legiuirilor agrare, și de aici la dubla apăsare a impozitelor și a îngerințelor administrației statului nu poate să nu se întrebe cum de a putut el ca, într-un fel sau altul, să nu menționeze și relele care veneau din partea marilor proprietari.

Să se fi făcut oare poetul vinovat de acest grav păcat al omisiunii ?

Ei bine, nu ! Iată, bunăoară, ce afirmă în suita de articole dedicate **Cestiunii israelite**, în care analiza, bazîndu-se pe statistici și catagrafii, structura socială a țării. Începe prin a arăta că Legea pentru tocmeli agricole din 1868, la care s-a adăugat și cea a Creditului funciar rural, au venit numai în ajutorul proprietarilor. „Pentru locuitorul sătean nu s-a făcut însă nimic", acesta e „la discrețiunea proprietarului, arendașului, a speculantului de la țară".

Mai departe, Eminescu este și mai vehement : „proprietarul sau arendașul nu s-au sfiit a impune locuitorului cele mai cinice condiții", țăranul ajungînd într-o stare mult „mai rea de cum fusese înaintea legii rurale". (Aprecierea se sprijină pe datele conținute în ancheta lui V.I. Ionescu : **„Agricultura din județul Mehedinți"**). Concluzia se impune de la sine : **„Astfel** dar clasa cea mai mare este supusă unor asemenea legi în folosul clasei proprietarilor, dar mai cu seamă a arendașilor".

Poetul nu șovăie să denunțe „exploatarea mizeriei sătenului" „de către arendași sau proprietari". Și asta unde ? În coloanele oficiosului partidului conservator !

S-ar putea însă pune întrebarea : de ce Eminescu nu și-a formulat aceste aprecieri critice asupra proprietarilor în mai multe articole ? Un motiv ar putea să constea și în posibilitățile totuși limitate de acceptare a unor astfel de atacuri în coloanele ziarului **Timpul**. Există însă și o altă cauză, mai de fond : în împrejurările de-atunci marile proprietăți nu reprezentau problema numărul unu a actualității sociale. O demonstrează G. Zane, în studiile sale. Astfel, în **D. Xenopol și ideile sale economice**, menționîndu-se faptul că „Mulți economiști din epocă n-au putut ignora rolul marii exploatări agricole în cadrul proprietății private pentru dezvoltarea economică a României", se sublinia : „Aproape întregul export al țării noastre era produs de munca țărănimii pe marile moșii. Cele două, trei și chiar patru milioane de tone de cereale exportate anual erau baza principală materială a României antebelice. De aceea, toți oamenii de seamă, ca N. Bălcescu, M. Kogălniceanu, I. Ghica, Radu Rosetti, au acceptat ideea că alături de mica proprietate trebuie menținută și o mare proprietate, modernizată și limitată".

Mai intervine apoi ceva : pe vremea lui Eminescu exista un mijloc de a se da pămînt țăranilor, fără a se pune în discuție direct proprietatea boierească : domeniile statului, statul care era cel mai mare proprietar al țării (Gherea în **Neoiobăgia** : „Căci statul era cel mai mare proprietar al țării — avea milioane de pogoane...") O împroprietărire în favoarea căreia, nu o dată, Eminescu pledează cu verbu-i incandescent.

Desen de Raoul Nicoară

CUMPĂNĂ

Poemul vacii în copilărie

Din balta obosită de-atîtea ierburi seara
turma de vaci trecea Dunărea înot spre sat.
Mugetul roșu al soarelui sătul
în asfințit
Coarnele lor deasupra apei —
șiruri de cocori planînd mai jos decît
fața pămîntului
tîrîndu-și ugerele pline
pe lîngă ochiul crapului uimit.
În fiecare curte așteptau cîte-o mamă
cu un vițel în brațe,
în fiecare curte așteptau copiii
cu cîte un vițel în brațe.
Cu cornul vaca deschidea poarta
și începea să lingă
un bot de vițel și-un obraz de copil ;
printre mîinile mamei ugerul el ningea
cald sub agud deasupra mesei.

George Alboiu

Permanența poeziei

Urmare din pag. I

din Lancrăm, „aplecarea firească și gustul pentru tot ce devine în patrie".

Cîntecul era „instrumentul" construcției în anticul mit al lui Amphion. Al înălțării cetății prin sunetele vrăjite ale lirei. La noi, cîntul izvorăște din străfundurile existenței și ale ființei noastre. El este, din cele mai vechi timpuri, tovarășul de muncă și visare al oamenilor trăitori pe meleagurile spațiului mioritic.

Da, cîntecul zilelor noastre este un cînt al muncii și-al creației conștiente de sine, puse, deopotrivă, în slujba înălțării patriei. Este o emanație a bogatei spiritualități a poporului nostru care, urcînd din baladele și doinele străbune, intonează uriașa cantată a plaiurilor românești, denumită atît de sugestiv și îmbietor sufletelor noastre Cîntarea României.

„Aurică copiliță, cîntă frunză verde, cîntă floarea cîmpului, cîntă floarea muntelui, cîntă nădejdea", îndemna autorul „Cîntării României" din celălalt veac — al pașoptiștilor, al Unirii Principatelor și-al războiului pentru Independență. Cîntarea României de astăzi este imnul dîrzeniei și iscusinței, al realizărilor dobîndite prin luptă și muncă fără preget. Este elogiul adus de întregul popor leagănului strămoșesc, patriei — tărîm inconfundabil la care, așa cum grăiește poetul, vulturul din tărîi caută ca la pămîntul său de naștere și căruia izvoarele și codrii cei veșnici foșnitori îi cîntă neîncetat laudă meritată.

Ca formă specifică a cîntecului, poezia capătă un tot mai accentuat rol social, afirmîndu-se ca e componentă a vieții noastre spirituale. Prezentă la toate sărbătorile de suflet ale poporului, ea se racordează la pulsul puternic al țării, al timpului. Un timp pentru care, spre a-l fixa în toată dimensiunea și semnificațiile sale, „Ar trebui — ca să folosim inspiratele versuri ale lui Ion Barbu — un cîntec încăpător, precum / Foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare". Către acest cîntec impunător converg izvoarele autohtone ale poeziei, țîșnind din adîncurile simțirii românești, din strunele miraculoase ale purtătorilor de liră, care dau armonie inefabilului „murmur de neam cîntăreț". Tot ce putem crede — cugeta autorul Mirabilei semințe *— este că ni s-a dat să luminăm cu floarea noastră de mîine un colț de pămînt". Extrapolînd, floarea este sufletul, poezia, arta noastră menită să imortalizeze prezentul, să dinamizeze, să propulseze spre viitor. Colțul de pămînt : patria noastră, România, vatră milenară de spiritualitate, de visare, iubire și cînt...*

Viața, cum este ea...

Urmare din pag. I

de pe șantierele risipite în toate zările. Bunul meu redactor de carte, avînd o experiență de-o viață la editură, m-a chemat apoi într-o bună zi și mi-a respins cartea **în bloc**, cu un singur argument — **nu i se părea convingătoare !**

Am luat-o sub braț și-am plecat acasă, mi-am revizuit însemnările, caietul și carnețelele, totul corespundea perfect, nu greșisem nici o noțiune tehnică, nu denaturasem nici un termen de specialitate, numele locurilor și ale oamenilor erau transcrise corect, pînă și felul sacadat de-a vorbi al inginerului Iunian D. Z. răzbătea limpede din „tonul" manuscrisului. La o altă lectură, mai în „silă" (cum mănînci din aceeași mîncare a patra zi), ceva mi s-a părut totuși suspect, ceva nu mi-a sunat nici mie bine și, mulțumind redactorului de carte pentru sinceritate, i-am fost recunoscător că nu mi-a publicat cartea. Era, într-adevăr, **trasă de păr** — și asta se simțea în capitolele pe care le scrisesem din povestirile altora, fără să văd nimic, fără să fac un singur pas pe șantiere !

Întîmplarea aceasta, strict autentică și strict personală, nu vrea să zică o „lecție" pentru mai tinerii mei colegi ; nu îndemn pe nimeni să-și ia carnetul de note și să plece în „documentare" înainte de a-și scrie romanul ! (Că eu, unul, nu mai scriu de atunci un singur cuvînt despre vreun constructor fără să-l văd cu ochii mei pe șantier — e cu totul altă poveste...)

Dar, de cîte ori vine vorba despre priza la realitate a literaturii, îmi amintesc cum efectiv am pierdut doi ani din viață, doi ani !, în care cîte nu aș fi putut face ! Și toate cuvintele pe care ni le adresează președintele țării în legătură cu cunoașterea și oglindirea vieții — viziunea superioară, cu deosebire, în care se subliniază rolul scriitorului în documentele Conferinței Naționale a P.C.R. din decembrie 1982 —, le interpretez fără să uit experiența acelei cărți, care ar fi putut fi o carte întreagă și adevărată dacă m-aș fi dus pe un adevărat șantier...

Pentru a fi fericit

Urmare din pag. I

și pînă nu izbutește nu se lasă. Prin 1968 se aduseseră la noi primele serii de strunguri cu comandă mecanică și program. Erau tipuri moderne, din import. Nimeni nu s-a încumetat să lucreze la ele. Marin Ioniță le-a cercetat, a studiat cartea tehnică și le-a pus la treabă. Se mindrea cu isprava lui, dar și noi ne mindream cu el.

Despre Marin Ioniță muncitorii de la „Aversa" spun că este un om aspru, dar tot ei spun că este un om bun. La prima vedere cele două noțiuni par a se contrazice, în fond însă, sînt atribute ale comunistului ce dovedește un înalt simț de combativitate, neîmpăcat cu cei ce-și fac lucrul de mîntuială. În adunările generale de partid, dar nu numai acolo, chiar la locul de muncă unde se hotărăște producția, ia poziție fermă față de lipsuri. De aceea nu miră pe nimeni că echipa condusă de el se află mereu în fruntea întrecerii.

Întîlnirea mea cu Eroul Muncii Socialiste i-a prilejuit o întoarcere în istorie : sînt 39 de ani de cînd mă aflu aici. La început n-au vrut să mă primească. Mi-aduc aminte, eram la poarta fabricii „Voinea", așa se numea „Aversa" pe atunci, nu-mi dădeam seama cum să fac. M-am gîndit, însă, că n-am ce pierde. Dacă se poate bine, dacă nu, nu. Meșterul s-a răstit la mine : ce vrei mă, piciule ? Ce să vreau, să lucrez aici. I-auzi la el, ce știi să faci ? Să muncesc. S-a uitat strîmb la mine, eram mic, nu împlinisem 14 ani. Am avut noroc, pe alții nu-i primise. Munceam din greu, cînd ajungeam acasă cădeam frînt de oboseală, nici mîncare nu-mi mai trebuia. Asta se-ntîmpla prin 1944. După naționalizare întreprinderea s-a extins, a început să producă pompe de diferite tipuri și dimensiuni, agregatele noastre sînt cunoscute nu numai în țară ci și peste hotare.

Marin Ioniță trăiește într-un adevărat cult pentru muncă. Așa au fost crescuți cei doi fii ai săi, ingineri, care își desfășoară activitatea tot la „Aversa".

Om de statură potrivită, cu privire ageră, cu vorba calculată, blîndă, dominat de un pronunțat spirit de acțiune, știe să dea faptelor sensul permanenței creatoare. „Trebuie să facem" este sintagma repetată frecvent în frazele sale, sintagmă pusă ca trăsătură de unire între vorbă și faptă. Sintagmă cu valoare de principiu așezat la temeiul vieții.

Un om a cărui viață se confundă cu viața uzinei reface unul dintre momentele existenței sale, un moment unic : Înaltul ordin de Erou al Muncii Socialiste mi-a fost înmînat în 1972 cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la înființarea uzinei. Cînd m-am aflat în fața secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, am simțit o emoție pe care n-o mai încercasem pînă atunci. Nu știu cum să spun, poate mă credeți, poate nu, dar parcă toată lumea se oprise în loc. Îi priveam chipul atît de drag, îi auzeam vocea atît de cunoscută și eram atît de aproape. Mă cuprinsese o bucurie fără margini. Primeam distincția chiar din mîna secretarului general. În noaptea aceea nici n-am dormit.

A respirat adînc și a continuat : la noi în întreprindere președintele țării a venit în cîteva rînduri. Totdeauna m-a impresionat modul de a pune problemele producției și productivității muncii, dar ce mă uimește este memoria sa excepțională, cunoaște în detaliu aspectele concrete de la „Aversa". De fiecare dată ne-a jalonat mari etape de dezvoltare, indicîndu-ne asimilarea unor noi produse, perfecționarea liniei tehnologice. Ni le-am însușit și de aceea ne înscriem printre unitățile de seamă ale patriei.

Marin Ioniță — un om al cărui criteriu de viață este munca, un erou pe timp de pace. Un om al cărui puls bate în munca de zi cu zi confirmînd o vorbă străveche : „omul sfințește locul", fiind marele făptuitor. La urma urmei — așa cum spunea — munca încorporează viața purtînd cu sine caratele hărniciei și progresului.

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE (XIV)

Campanii convenționale: „Prioritățile"

În privința ideilor despre cultură, consecvența grupului „Europei libere" se dovedește a lipsi cu desăvîrșire și o simplă comparație între propozițiuni promovate ieri și azi explică pe deplin o astfel de „mișcare" literară în derivă. Tot ceea ce întreprind „cei nouă" e însumat în nesfîrșite „campanii convenționale", în a căror valabilitate absolută probabil că nici ei nu cred în chip excesiv. A susține azi una și mîine alta, renegînd ceea ce ai promovat pînă atunci, nu contribuie din punct de vedere etic la întărirea creditabilității ci dimpotrivă o anulează : mentalitate inexplicabilă sociologic dacă nu am avea în vedere că grupul „Europei libere" nu e, în realitate, liber ci operează după comenzi. Un singur amănunt împiedică acest joc rațional cu ideile să se vadă mai bine și anume regimul oral al publicisticii „Europei libere". Vorba zboară, în adevăr, și pentru cetățeanul neatent la evoluția ideilor în timp inconsecvența, care altfel are nevoie de probe palpabile, nu iese atît de ușor la iveală. Din fericire, majoritatea membrilor grupului verificat se exprimă și în scris tipărind articolele citite la radio așa încît nimic nu împiedică, pe cercetătorul scrupulos, să scoată adevărul la suprafață. **Tehnica ștergerii urmelor**, prin evitarea scrisului care rămîne, nu a servit la nimic.

Una dintre cele mai stridente campanii convenționale purtate de „Europa liberă" prin anii '60 și pînă la 1977 a fost aceea a „priorităților culturale românești". O literatură importantă, cum este a noastră, are într-adevăr autori care ies din simplificatoarea reacție de mimetism față de „modelul străin", însă nu acest fenomen de originalitate absolută preocupa grupul celor nouă. El se străduiau, luînd și aderenți, să demonstreze că „anticipăm" pe alții și atîta tot. Despre priorități scria și Monica Lovinescu (în „Limite" 10/1972), à propos de D. Caracostea : „Nu avem pentru D. Caracostea o simpatie deosebită însă nu e mai puțin adevărat că el încetățenea la noi teoriile lui Leo Spitzer în vreme ce de pildă în Franța de-abia acum critica nouă le descoperă". Și Horia Stamatu se grăbea să descopere priorități : „În studiul său, Hașdeu, cînd nici vorbă nu era de Freud sau Jung, arată rostul visului în artă și locul lui în întregul existenței" completînd descoperirea cu o actualizare pe care o vom explica : „fără să fie spus pe nume, un „onirism avant la lettre" a jucat un rol capital, într-un limbaj al vremii în care trăim" („Limite", nr. 14/din 1973). Despre „absurd" era vorba tot în „Limite" (nr. 12/1973) ca despre un curent creat în România : „curentul absurd ale cărui începuturi, ca și acelea ale dadaismului, trebuiesc căutate în România". Nu altfel gîndea în „Ethos" II/1975 și D. Țepeneag pentru care «„Aventuri în irealitatea imediată" e un mic tratat de thanatologie care poate purta drept epigraf acest țipăt beckettian, dinaintea lui Beckett». Urmuz, intrat pe mina grupului verificat, devenea un stîndard valoros și un Andrei Bogdan (în „Ethos", II, 1975, pg. 180) susținea că „apariția fulgerătoare a lui Urmuz" ar fi un fenomen „miraculos", „anticipînd uneori experiențe similare ce se vor produce în mod independent pe alte meleaguri". Ideea nu era originală, autorul o luase de la Eugen Ionesco (din „Les lettres nouvelles", ianuarie-februarie 1965 pg. 71—73) unde era vorba de „precursori români ai suprarealismului". Dosarul „priorităților" legate de avangardă (ceea ce spune multe) se îngroșa vizibil. Un articol („Limite" nr. 19/1975) semnala că E. Relgis „reprezenta între 1910 și 1920, la noi, aceeași tendință cu poezia expresionistă din Germania". În programul „Caietelor Estului" (din nr. 1/1975) e specificată prioritatea avangardistă și a românilor : „S-a uitat că pînă la război — și chiar după — o bună parte din inițiatorii mișcărilor de avangardă veneau din Răsărit". Despre recepția prioritară vorbea, cu entuziasm, Virgil Ierunca (în „Limite", nr. 23/mart. 1977), văzînd într-un critic interbelic un „descoperitor de valori occidentale, încă neimpuse" în țara lor. Șerban Cristovici alătura pe Blecher lui Svevo și Babel, semnalînd că aceste „convergențe nu implică nici un epigonism" („Limite"/13 oct. 73). Prioritățile românești, din care grupul celor nouă părea să-și fi făcut, pînă în 1976—78, monopol, nu indicau însă sub nici o formă, un cît de mic interes obiectiv asupra destinului literaturii române, privită global și în specificitatea ei adîncă. Ori de cîte ori venea vorba de „priorități", grupul verificat vorbea de „avangardă", adică de un moment estetic cu respirație scurtă și pe canalul cărula nu se puteau promova niște valori majore : literatura română ar avea „priorități" însă de categoria „bizarului", a negativului, a incidentalului, acesta era, în fond raționamentul, eminamente depreciativ. Sub steagul așa-zisei „afirmări" nu creșteau decît exemple voit futile, utilizabile în chip interesat în operațiunea de reducere sistematică a originalității integrale a unei literaturi. Însă îndărătul acestei așa-zise idei culturale, în fond minimalizatoare, se vedea bine diversiunea politică, dezlegată chiar de Monica Lovinescu în prefața la „Unde scurte" („Limite", 1978, pg. 10—11) : o literatură de avangardă, „evazionistă", bizuită pe „aluzie, incifrare, ermetism" ar fi o literatură de revoltați, anticomunistă, pe care autoarea o saluta cu strigăte de fericire. Promovarea „priorităților" prin exclusivul canal avangardist era prin urmare o metodă de diversiune, fără legătură cu adevăratele idei culturale. Interesant este că, prin intermediul „priorităților" mai vechi, grupul verificat ar fi voit să substituie tradiția literaturii române printr-o falsă tradiție „avangardistă" pe care o încuraja ; cele mai bizare „priorități" (precum aceea de a face din Panait Istrati un precursor al dizidenței — ?! —, salutată de Virgil Ierunca) își găseau loc la „Europa liberă" cu condiția, desigur, să fie utile în operațiunile de diversiune.

Această campanie care se stingea lent, odată cu dispariția în România a unor fenomene de neo-avangardă (dintre „onirici" cei mai mulți vor ajunge chiar la „Europa liberă") a fost brusc întreruptă și uitată de grupul celor nouă în 1978 cînd, la București, a apărut o carte a lui Edgar Papu, „Din clasicii noștri". Acest volum care conținea analize, bizuite în principal pe ideea „priorităților", la opera lui Neagoe, Cantemir, Negruzzi, Eminescu, Blaga, exprimă sub termenul de „protocronism" o teorie originală despre literatura română unde intra, printre altele, și trăsătura pionieratului. Interpretat ca o polemică postumă cu „sincronismul" lui E. Lovinescu (deși nu aceasta era semnificația) „protocronismul" a fost de îndată supus unui atac vehement provenit din partea grupului „Europei libere". Intra aci, poate, și o iritare de descendent care prezervă teoriile tatălui (în cazul Monicăi Lovinescu, și ea, înainte de 1978, „protocronistă fără voie") dar e mai sigur că „Europa liberă" nu era de acord cu orientarea mai largă pe care „protocronismul" o revelase. A face din literatura română o unitate care s-a mișcat și specific, inventînd original, fără să preia mereu modele străine, a descoperi inițiative majore nu creații avangardiste futile, a descentraliza culturile și a corecta „mitul Europei" (de care grupul verificat s-a folosit din plin), a rupe „monopolul priorităților" nu putea să fericească pe aceia care, totuși, cu puțin timp în urmă făceau mare caz de „prioritățile" românești.

Nu întîmplător, „protocronismul" s-a transformat la „Europa liberă" într-un continuu obiect de minimalizare : i se neutralizase un canal de mistificație. Oricine are o părere contrară „Europei libere" devine, automat, „protocronist" ; protocroniști sînt pentru „grupul celor nouă" Paul Anghel (emisiunea din 24 aprilie 1982), Ion Gheorghe (28 august 1982), Zoe Dumitrescu Bușulenga, Egdar Papu (în 6 nov. 1982) dar și mulți alții. Interesant e că în vreme ce ridiculizează agonic pe „protocroniștii" români, Virgil Ierunca face și el „protocronism" dar în folos... francez, și nu altfel putem interpreta opinia lui (din „Limite" 32—33/nov. 81) despre Debussy : „un netăgăduit precursor al modernității". Ofensiva anti-protocronistă a celor care pînă ieri erau „protocroniști fără voie" pare să la înfățișări delirante, de unde nu lipsește nici o mistificație oricît de ridicolă. Pentru un Matei Cazacu („Limite" 34—35/iun. 1982) a lua distanță față de Occident ar fi totuna cu „proletcultismul" deși, să i-o spunem, este natural ca orice cultură să ajungă la un grad de specificitate care să-i asigure condiții egalitare ; specificizarea e interpretată, tot acolo, de V. Georgescu ca o probă de „fanariotism" ; orice idei despre originalitatea operei unor români ar fi absurde. Toate păcatele istorice par a se aduna, după „Europa liberă", pe capul acelora care vor să interpreteze corect cultura națională. Ceea ce e mai bizar e însă că în vreme ce asemenea teze sînt numite „proletcultiste", chiar acel Matei Cazacu nu se ferește să observe în „Viața la țară" „uimitoare asemănări" cu „Ghepardul" de Lampedusa. Aceste mișcări furioase ale gîruetei, orientată după cum bat vînturile diversiunii, și care ar voi să fie tratate drept „cultură" se dovedesc, în realitate, a fi simplă politică fără orizont, și încă o politică dintre cele mai întunecate.

Artur Silvestri

JORGE LUIS BORGES LA COLEGIUL FRANȚEI

Marele nostru cunoscător al vieții și al oamenilor, Caragiale, obișnuia să spună : vrei să vezi lucrurile exact, privește-le de aproape ; vrei să le vezi frumoase, privește-le de departe.

Sînt însă — rar, foarte rar — și excepții : Jorge Luis Borges. În cazul său, opera și figura, fascinația „ficțiunilor" și adevărurile omului nu se așează într-o regretabilă opoziție, ci într-o fericită conjuncție. Desigur, pentru cine știe să privească... Într-un articol publicat în Luceafărul *(22 IX, 1979) reprodus de* Correo le los Andes *din Columbia, am susținut că splendoarea narațiunilor borgeseane, conectate cu infinitul, moartea și eternitatea, nu sînt un simplu miraj ului tor, perfect cristalizat artistic, și că înainte de fascinație și după ea, prin implicație sau extrapolare, se află un Borges profund uman, delicat și generos, strălucitor și modest, ironic și naiv. Această imagine, care începe să apară în mod direct în ultimele sale scrieri, este confirmată captivant de recentul reportaj al lui Daniel Ribeiro pe care îl reproducem mai jos. Uneori, rar, foarte rar, lucrurile privite de aproape își păstrează — sau chiar își sporesc — frumusețea.*

Spuneți-mi Don Luis ca la Buenos Aires

Jorge Luis Borges, gigantul literaturii uitat de juriile premiului Nobel, a fost la Paris, timp de zece zile, oaspetele președintelui Mitterrand, a fost decorat cu legiunea de onoare și a ținut o „lecție" despre creația poetică la Colegiul Franței — o lecție pasionantă.

Acea lecție la cea mai înaltă instituție culturală a Franței a constituit un adevărat eveniment. Pentru a obține un loc, publicul s-a bătut cu ardoare. Destinul fiecărui retardatar, presat „cilindric" de mulțime, abia îi permitea să vadă pe maestru pe un ecran instalat într-o sală alăturată salonului principal, plină și aceasta pînă la revărsare.

Veteranii latino-americani în eternul lor exil, admiratorii și studenții se alăturau unei imense „curți" publicitare : fotografi, operatori de televiziune, „stelele" literaturii franceze, persoane oficiale... toți veniți să vadă și să asculte pe scriitorul argentinian în vîrstă de optzeci și trei de ani, orb, cu un baston negru și cu aerul obosit de greutatea celor opt decenii.

Fotografii îl mitraliau cu **flasheș** și J. L. Borges, cu privirea pierdută de mai bine de douăzeci de ani încît abia dacă deosebește ziua de noapte, într-un costum albastru deschis, elegant, cu un aer blajin, plăcut și cordial, a ținut prelegerea sa despre creația poetică. O adevărată lecție, cum am spus, din care merită să reținem cîteva extrase, revelatoare pentru personalitatea scriitorului, pentru luciditatea sa intactă, invulnerabilă.

Nu merit premiul Nobel...

Borges a fost, rînd pe rînd :

Umil : „Am început ca toți scriitorii tineri prin a fi un geniu, astăzi mă resemnez să fiu Borges".

Cordial : „Nu-mi spuneți **monsieur**, nici **señor**, astea sună ca senil sau senator".

Emoționant, răspunzînd întrebării despre ce continuă să scrie : „Sînt orb, sînt surd pentru muzică, nu am alte prilejuri să susțin o conversație, cea mai mare parte din prietenii mei au murit, mi-am petrecut întreaga viață scriind, ce pot să fac acum altceva decît aceasta ?"

Melancolic : „Voi sînteți încă amenințați de multe cărți pe care le veți scrie ; eu am atîtea lucruri de scris că mi-ar trebui mai mult de un an de viață... poate e exagerat, nu-i așa ?"

Ironic : „Papa este un important funcționar italian".

Ferm, cu privire la războiul pentru Malvine : „Nu știu dacă țările sînt în război, dar știu că guvernele sînt".

Sarcastic, despre premiul Nobel pe care nu l-a avut : „Cred că suedezii au avut dreptate să nu mi-l acorde, fiindcă nu îl merit".

Sau, în altă formă : „Suedezii sînt foarte raționali. Înainte se mulțumeau să consacre reputații. Acum vor să reveleze scriitori".

O creație poetică vine din memorie, adică din uitare

În fața publicului care asista la „lecția-conferință-dialog" și printre care se puteau vedea Henri Michaux, Raymond Aron, Michel Foucault, Jack Lang..., Borges a demontat cu propriile sale mîini statuia de marmură care i-a fost ridicată. Fascinați de autor, admiratorii săi entuziaști, încercau să descopere semnificațiile, să înțeleagă izvoarele creației sale, punîndu-i întrebări, multe din ele producînd complicații cu fiecare virgulă, accent sau termen.

Cineva l-a întrebat care este relația dintre creația în natură și creația poetică, la care scriitorul a răspuns puțin mihnit : „Din nefericire nu e nici una".

Borges mărturisește că nu are o deviză, că se recuză dacă e vorba de a da definiția poeziei și că nu a avut niciodată simțul esteticii. „Subiectul, tema este ceea ce mă preocupă, nu contrariul lor. Eu nu vreau, dar termin prin a le ceda, prin a scrie... Ca să am pace".

„O creație poetică vine din memorie, adică din uitare. Memoria alege ce uită. Dumnezeu a dat oamenilor nefericirea pentru ca generațiile următoare să aibă ceva de povestit. Nefericirea și eșecul sînt mai bogate în posibilități literare decît fericirea și victoria. Victoria duce la orgoliu, cealaltă dă de gîndit. Fericirea nu cere nimic. Nefericirea se vrea transformată în altceva. Este ideea paradisului pierdut".

J. L. Borges are înfățișarea și vocea dulce ; o singură dată a părut mai puțin calm : atunci cînd cineva l-a „acuzat" că locuiește într-un turn de fildeș. „Eu exist puțin, am mai puțină realitate decît un cîntăreț local. Nu sînt mai mult decît un scriitor. Aici, în Franța, am fost inventat de Roger Caillois".

Unul dintre admiratori i se adresează numindu-l „Jorge Luis". El răspunde suav și aproape afectuos : „Spuneți-mi Don Luis, ca în cartierul de sud din Buenos Aires".

Am o picătură de sînge portughez

Despre viața sa, spune că preferă să se gîndească la viitor, nu la trecut și că „doresc să trăiesc prezentul înconjurat de tineri care să-mi ierte îmbătrînirea".

Vorbind unui grup de prieteni, înainte de conferință, le spusese : „Sînt un european născut în exil, am o picătură de sînge indian, de care nu fac atîta caz, o picătură de sînge portughez, ascendenți francezi — Bentacourt — dar mulți poate apocrifi, și o picătură de sînge budaic. Ca toată lumea, mai multe picături".

Întovărășit devotat, mereu, de colaboratoarea sa Maria Kodama, Jorge Luis se arată fericit cu șederea lui la Paris. Aici, pe lîngă prelegerea ținută la Colegiul Franței, am fost primit la Academia de Științe Morale și Politice și de către François Mitterrand pentru a i se conferi titlul de comandor al Legiunii de Onoare.

Pretutindeni pe unde a trecut, a lăsat o abundență de fraze perfecte, cizelate, rostite întotdeauna cu simplitate, naturalețe, pertinență.

„Dumneavoastră sînteți gata pentru toate plecările", i-a spus o cunoștință apropiată, referindu-se la constanțele sale călătorii în străinătate".

„Da, a răspuns Borges, și pentru toate întoarcerile, mai ales dacă e vorba de Paris".

În cele zece zile petrecute în capitala franceză, J. L. Borges nu a făcut, desigur, să se oprească timpul, dar a lăsat în urma lui cîteva semne care nu vor fi uitate. Și de asemenea a lăsat imaginea sa, modestă și distinsă, timidă și ironică, bătrînă, tînără și lucidă : „Eu nu sînt decît un poet bătrîn și orb, deci abia pitoresc... Nu speram să fiu atît de cunoscut. Toate aceste persoane care mă cunosc... Mi se pare de necrezut. Toți acești prieteni vizibili și invizibili... Trăiesc o a doua bucuroasă copilărie".

Prezentare și traducere de Paul Alexandru Georgescu

REPERE

Lumină și ceață

Începutul anilor șaizeci a adus în poezia rusă un val de „tineri" cu glasul rezonînd, răsfrîngîndu-se în ecoul unor săli cu zeci de mii de spectatori, chiar atunci cînd nu-și doreau decît înginarea unei șoapte. Dacă temperamentul unui Evtușenko mai amintea de o îndepărtată vocație maiakovskiană, intelectualitatea lui Andrei Voznesenski sau arta reflexivă a Bellei Ahmadulina trimiteau mai degrabă la versurile lui Boris Pasternak sau ale Annei Ahmatova. Lirismul autentic își recucerea dreptul de cetate, într-un stil marcat de trăsăturile entuziasmului slav, cu forme de viață colectivă, plebiscitînd parcă valoarea, printr-un fel de ritual comunitar. Interesant este însă faptul că acești poeți au refăcut în cadre „noi" o legătură necesară cu marea istorie a literaturii și spiritului rusesc de la începutul secolului, cu patosul creativ al primelor trei decenii. „Marca Doamnă" a poeziei ruse, Ahmatova, aflată acum la o vîrstă venerabilă, este redescoperită, deodată cu linia ușor aristocratică a profilului său moral și artistic. Tendința aristocratică coexistă de altfel cu cea populistă, este ușor de observat, pentru că nobletea spiritului înseamnă întotdeauna iubire de popor, numai burghezia și excrescențele sale practică stilul îngîmfat, iar patriotismul este cu atît mai mult o caracteristică a claselor legitimiste. Folosim desigur accepții strict culturale ale termenilor, avînd în vedere un anumit sentiment al valorii și al continuității ei în conștiința unui popor. O asemenea tendință este descifrabilă în recenta antologie din creația Bellei Ahmadulina, publicată de editura „Univers", sub semnătura traducătorilor Passionaria Stoicescu și Andrei Ivanov : „Mi-e mai aproape vechiul stil, / și-mi pare limba lui măiastră. / El e adesea mai util / și mai modern ca vorba noastră". Într-o poezie de dragoste, o asemenea declarație conferă meditației valoarea unei aspirații spre umanitate tradițională, adică elaborată, cu norme stabile de viață sufletească și morală, opuse entropiei și haosului. De aici trebuie pornit, credem, și în înțelegerea aparentului conservatism al poeticii unor scriitori recenți de limbă rusă. Atitudinea lor sugerează dorința de a apăra ființa poeziei și natura morală a omului, amenințate de insurecții facile și de presiuni istorice. Rigoarea metrului și constringerile rimei sînt garanțiile paradoxale împotriva abuzului de viață netransfigurată, tot așa cum, dimpotrivă, într-o altă literatură ele pot deveni manifestarea stării de chietudine a spiritului mic burghez. Greșit ar fi să judecăm mecanic și să ne alienăm comunicarea cu poezia adevărată, care se revarsă peste tot în excepționalele poeme ale Bellei Ahmadulina și ale colegilor săi de generație. Passionaria Stoicescu și Andrei Ivanov au realizat o carte de poezie îndrăzneață, plină de sensuri și de frumuseți, neocolind dificultățile și refuzînd echivalențele comune, pentru a transcrie în schimb toata torpoarea spațiului fără limită a peisajului rusesc, cutreierată numai de mareele unui temperament pătimaș : „Din nou e toamnă, ca în neguri lungi / și către seară frigul e-năsprit / Grădina o străbat mistere-adînci / de parcă-un hoț în ea i-adăpostit. // N-am nici o teamă, chiar mă veselesc / că prin împrejurimi ar fi stafii. / În bunătatea toamnei care-o cresc, / pașii oricui doar pașii lui vor fi. (..) // Am ascultat grădina uneori / la geamul leșinosei veșnicii. / Și ai lui Pușkin ochi scăpărători / îmi ard obrajii pînă-n zori de zi". Referința la poetul cu sînge „arăpesc" este aici cum nu se poate mai potrivită. Cine este mai „rusesc" în poezie decît Pușkin, în ascendența căruia putem afla ecoul unei alte geografii.

Bella Ahmadulina este o poetă importantă, cu o apariție în românește care poate fi citită în modul cel mai profitabil, păstrînd fluența versului original și bogăția sa interioară. Condiția literară a unei asemenea opere sugerează o problematică apropiată de aceea a unor generații de la noi, în gravitatea și stringența cu care-și asumă destinul sînt pilduitoare : „Abia-n urmă voi ști să dau seamă, / învățată s-ascult veșnicii, / de-anonimele lucruri ce cheamă / acel duh pentru a le rumi. / Asta-s eu cu gîteală de floare / trup nurliu, ani trufași, fără ham / doar c-un zîmbet sînt morții datoare / și mi-e gura-nvățată să-l am".

Aurel-Dragoș Munteanu

BALCANICE

HASAN MERGEAN

Iusuf cel Tînăr

Lăsați-l în pace.
Sau mai bine gîndiți-vă
Iusuf cel Tînăr
Nu s-a născut într-un staul
Ci într-un vis.

Iusuf cel Tînăr
În tînăru-i sat
A adormit
Ascultînd
Ruga tînărului imam.

Plîngeți dacă vreți
Rîdeți dacă așa vi se cîntă
Ce importanță mai are
Moartea lui Iusuf cel Tînăr
Uitată a fost.

În românește de Dumitru M. Ion

REVISTA STRĂINĂ

● **TEATRUL** mare din Moscova va întreprinde un mare turneu în Europa occidentală, în cursul lunii mai, prezentînd la Festivalul de la Wiesbaden spectacolul **Romeo și Julieta**, pe muzică de Prokofiev, precum și **Spartacus**, cunoscuta lucrare a compozitorului armean Aram Haciaturian. Cronicarii subliniază faptul că teatrul aduce pentru prima oară în turneu propria sa orchestră, ceea ce va permite o estimare mai exactă a calității muzicale pe care o oferă celebra formație moscovită. Tot la Festivalul de la Wiesbaden va putea fi auzit Teatro San Carlo din Neapole care va juca **Puterea destinului** de Verdi și **Somnambula** lui Bellini. Între trupele mult așteptate se află și Teatrul de marionete al lui Serghei Obsraztov din Moscova.

● **EDITORUL** münchenez G. Henle va edita pentru prima oară un mare repertoriu al tuturor compozițiilor lui Brahms. Criticii muzicali compară această inițiativă cu celebrul repertoriu Köchel dedicat operei lui Mozart. Este rezultatul muncii de cercetare a canadiencei Margit L. McCorkle, extinsă pe parcursul a peste 15 ani. Cele 1 100 de pagini vor deține informații cvasicomplete asupra operelor compozitorului din Hamburg. Această lucrare monumentală este patronată de Universitatea British Columbia și a fost realizată cu sprijinul Consiliului pentru cercetări de științe sociale și umaniste din Canada.

● **O NOUĂ** lucrare dedicată lui Picasso a apărut recent la Editura Flammarion. Interesul mare rezidă în faptul că autorul, Roland Penrose, este el însuși o personalitate artistică de prim plan, un apropiat al marelui catalan și un cunoscător desăvîrșit al artei moderne. Georges Boudaille îl prezintă în următorii termeni : „Nimeni nu poate spune cîte cărți au fost publicate despre sau în legătură cu Picasso. Fără a mai socoti și pamfletele scrise împotriva sa. Numărul este atît de «enhorm» cum am putea spune, folosind o formulă a lui Raymond Queneau, încît nici un profesor de istoria artei n-ar îndrăzni azi să dea această problemă ca subiect de teză pentru unul dintre studenții săi, chiar cu titlul „Destinul critic al lui Picasso". (...) Ronald Penrose, care a trecut de 80 de ani, l-a cunoscut pe Picasso din 1935, datorită lui Paul Eluard, poet, scriitor, dar și pictor. Penrose a fost influențat în arta sa în mod esențial de către un alt mare prieten pe care l-a avut, Max Ernst, lăsîndu-se antrenat cu plăcere de curentul turbulent al suprarealiștilor și fiind marele organizator al expoziției istorice asupra realismului, deschisă la Londra în 1936".

● **CARTEA** lui Lionel Taccoen „Occidentul este gol" a stîrnit ample discuții, constituind un strigăt de alarmă în legătură cu marile crize care zguduie societatea capitalistă de azi. Autor al unei mai vechi lucrări, „Războiul energiei a început deja", Lionel Taccoen a fost considerat, pînă de curînd, un specialist în probleme care privesc opinia publică și societățile în curs de dezvoltare. **Occidentul este gol** poate fi de altfel rezumat într-o formulă pe care o revistă franceză a publicat-o drept motto al unei ample recenzii : „Occidentul nu mai stăpînește lumea. Lucrarea lui Lionel Teaccoen este un țipăt de alarmă : este timpul să încercăm a înțelege popoarele din lumea a treia".

● **FILOZOF ȘI ARHITECT** se intitulează lucrarea lui Daniel Payot, recenzată în următorii termeni de l'**Actualite littéraire** : „De ce figura arhitectului este atît de fascinantă pentru filozof ? Pare că referința gînditorului la arhitectură este frecventă și decisivă pentru concepția sa, cu atît mai mult cu cît o operă filozofică încearcă să ofere imaginea unei realizări depline. Daniel Payot studiază în această lucrare, prin lectura unor texte filozofice și tecretice, efectele unor asemenea referințe. Reprezintă oare arhitectura o lume a certitudinii, a stăpînirii și a puterii ? De la palate la catedrale, de asemenea de la piramide pînă la Turnul lui Babel, noi urmăm un itinerariu plin de dorințe și de rătăciri ale unui proiect filozofic".

● **FOARTE APRECIATĂ** de critică este scriitoarea Sadie Blue, pictriță din Boston, stabilită la Paris, unde a făcut scenografie și a început să scrie. Traducerea recentă în franceză de către Robert Azencott a romanului său **Introducerea trimițătorului** cunoaște un frumos succes de critică. Iată ce scrie Richard Crevier : „Primul roman tradus în franceză al scriitoarei americane, cu un atît de frumos pseudonim, este „negru" dar cu o scriitură „albă". Adică fără nici o umbră. Vom avea o idee exactă a scriituri lui Sadie Blue dacă o comparăm cu aceea a lui Beckett : aceeași factualitate gramaticală, același umor logic, aceeași lejeritate lipsită de subiectivitate. Lucrurile se întîmplă pur și simplu".

CHINA '82 (XIV)

„CHIROMANȚIE" LINGVISTICĂ

SPECTACOLUL LUMII

văzut de Ioan Grigorescu

Într-un restaurant din Shanghai am citit un anunț în chineză scris cu litere latine : „Women nen yong pu tong hua jie dai gu ke", ceea ce înseamnă : „Noi ne servim clienții în limba literară pekineză". Specialitatea „casei" : colțunași fierți în aburi și serviți în cutii patrate de lemn, cu salată din rizomi de lotus și compot din „urechi de argint din pomul dorului reciproc". Cred că trebuie să mă opresc puțin asupra acestor „urechi" înainte de a trece la limba chineză. Acestea nu sînt decît niște bureți străvezii, dulci, gelatinoși, culeși de pe trunchiul unui arbore ce nu crește decît în Taiwan și în sudul Chinei continentale. I s-a spus „pomul dorului reciproc" din motive lesne de înțeles. Metafora culinară implică un evident substrat politic. Dar, după colțunașii cu tocătură picantă, compotul de „urechi de argint" face deliciul meselor chinezești.

Imaginea devenită stereotipă despre chinezul de azi se reduce la cîteva trăsături schematice: interiorizat, enigmatic, mască a surîsului satisfăcut, uniformă cenușie, albastră sau kaki, limbă grea, scriere din cuneiforme incilcite. În restul lumii ni se pare că nu pot fi găsiți doi oameni identici. Aici sîntem înclinați să credem că un miliard de oameni sînt la fel. Schema continuă să opereze în pofida evidenței. Realitatea e alta. Nu există o mai mare diversitate de tipuri umane pe cuprinsul teritoriului unei singure țări. Chinezul mărunțel, sfios, cam xenofob, chinezoaica mignonă, mărunțindu-și pașii, sînt doar arhetipuri depășite. În competițiile sportive internaționale apar atleți de o invidiabilă robustețe și anduranță, iar generația tinerilor de astăzi este cu 15—20 de centimetri mai înaltă decît părinții ei. Pufoaica se duce la vechituri, așa cum s-au dus la noi cîndva paltonul pe „puncte", lodenul verzui și cocul împletit în vîrful creștetului. Fusta colorată, bluza decoltată, costumul „nemțesc", cravata revin în drepturile lor. Creatorul de mode francez Pierre Cardin a deschis cîteva „buticuri" în marile orașe ale Chinei, celebrul coafor Jacques Dessange a făcut o serie de demonstrații de „sculptură capilară" în părul unor tinere din Beijing și Shanghai urmărit cu osîrdie de o întreagă pleiadă de frizeri chinezi cărora le-a predat secretele artei sale. La Nanjing, capetele care se ofereau voluntar pe altarul din fața oglinzii făceau coadă în fața salonului unde Dessange își desfășura virtuozitatea.

Televiziunea transmite color reclame de cosmetice și de produse ale artei menajere. Pe străzile marilor orașe apar panouri publicitare de o forță sugestivă capabilă să rivalizeze cu cele din Tokio. „Hitaki", „Sheiko", „Swiss watches" și-au deschis reprezentanțe permanente în cîteva metropole. Cele mai sofisticate aparate de radio cu circuite integrate, stereo, casetofoane extraplate, magnetofoane „hi-fi" sînt expuse în mai toate magazinele universale. Prețurile, deși mi se par „prohibitive", înlătură, totuși, penibila senzație a „fructului oprit". Pe strada Nanjing din Shanghai sînt patru sute de magazine cu vitrine atrăgătoare și firme de neon. Zilnic, un milion de shanghaiezi și provinciali își fac cumpărăturile aici.

Cînd oamenii care își vorbesc nu se înțeleg datorită deosebirii dintre dialectele lor, atunci unul își întinde palma stîngă în fața celuilalt, și, cu arătătorul mîinii drepte, procedează la o enigmatică „chiromanție" lingvistică schițînd liniile încrucișate ale caracterelor scrierii chinezești, unică pe întreg teritoriul țării. „Dialectele" sînt adeseori limbi doar vag înrudite, deosebirea fonetică dintre ele fiind uneori la fel de mare ca, bunăoară, între română și portugheză. Cuvintele deosebite care exprimă aceleași noțiuni se scriu însă cu caractere unice, înțelese de toți cei alfabetizați. Scrierea reprezintă deci o formă de unitate națională mai amplă decît limbile vorbite.

Dialectul pekinez (numit „putonghua") — limba oficială în administrație, nu are comun cu dialectul care se vorbește la Canton decît neologismele, numerele, unitățile de măsură și unii termeni consacrați. Scrierea este însă aceeași. Cuvîntul „inimă" poate suna diferit, dar caracterul scris care redă noțiunea „inimă" este același. Așa s-a făcut ca scrierea ideografică chineză să fie preluată în secolul al șaptelea al erei noastre de către japonezi, deși limbile chineză și japoneză aparțin unor familii lingvistice total diferite. În fond, și Occidentul a preluat pentru scrierea numerelor așa-zisele „cifre arabe", modificîndu-le întrucîtva caligrafia și universalizîndu-le. Un român spune : „unu, doi, trei..." În vreme ce un maghiar va număra : „egy, kettö, harom...", dar și unul și altul, cînd vor scrie numerele pronunțate printr-o cifră vor înțelege același lucru. Așa este și cu scrierea chineză. Ea are „universalitate" pe întreg subcontinentul chinez. În vechime, chineza a fost un fel de „latină" a Orientului îndepărtat, devenind astfel nu prin fonetică, ci prin scrierea ideografică.

Ideea trecerii la o scriere cu litere latine prin generalizarea simultană a „pekinezei literare" întîmpină însă greutăți ce par, deocamdată, insurmortabile, în ciuda avantajelor evidente : o școlarizare mai simplă, o ridicare mai rapidă a nivelului cultural, o mai facilă comunicare cu exteriorul. Cert este că 95 la sută din populația Chinei aparține naționalității han, adică a chinezilor de baștină. Dar restul de „numai" 5 la sută reprezintă, oricum, 50 de milioane de suflete. Din cele 29 mari unități administrative, 21 sînt provincii, 3 municipalități cu rang de provincie (Beijing, Shanghai și Tianjin), iar 5 regiuni autonome : Tibetul, Mongolia interioară, Guangxizhuang, Xinjiang Weiwuer și Ningxiahuizu, locuite de minorități naționale răspîndite pe aproximativ 60 la sută din totalitatea teritoriului chinez. Recensămîntul oficial din 1982 indică existența a 65 de minorități etnice, dintre care cea mai numeroasă este constituită de Zhuangi (12 milioane), care locuiesc în sudul Chinei. Urmează huizuii cu 6,5 milioane și uigurii cu 5,5 milioane. Tibetanii, în număr de 3,5 milioane sînt împrăștiați pe o suprafață în exclusivitate montană de 1 200 km pătrați. Oameni ai înălțimilor adeseori inaccesibile, aceștia și-au păstrat religia și obiceiurile ancestrale. Suflare mare, probleme mari.

Desen de Gheorghe Gh. Ionescu

La Beijing, ca și la Shanghai se amestecă adeseori rasele, moravurile, limbile. Între pasagerii unui vas de croaziră care străbate calea navigabilă de la Shanghai pînă la confluența Huangpu-ului cu fluviul Yangtze, mi s-a spus că, la bord, existau reprezentanții a optsprezece etnii. După chipuri nu îi puteam diferența decît foarte vag. Mai distincte le erau costumele, mulți fiind îmbrăcați în portul lor național. Un mozaic de rase pe care numai o mare metropolă îl poate concentra. Vasele de croaziră de pe Huangpu oferă însă cel mai vast spectacol shanghaiez, 18 kilometri de maluri pînă la estuarul de la Wusong, copleșitoarea panoramă a orașului, danele portului, șantierele navale, molcomă defilare printre sutele de vapoare de pe marea arteră acvatică. Jonci și salpane purtîndu-și pînzele întinse pe nervuri de bambus ca niște aripi de uriașe păsări cenușii făcînd volte printre navele albe. Turiști. Provinciali. Emigranți veniți în vizită în patria-mumă. Cîteva „fețe palide" de occidentali, mitraliind cu declanșatoarele aparatelor fotografice vasta panoramă citadină. În salonul de pe puntea inferioară spectacol de circ pentru distinsul public călător. Clovni, acrobați, prestidigitatori. Într-un colț de pe puntea superioară, sub o prelată care îi apăra de ploaia mocănească, doi îndrăgostiți uitați de lume și uitînd de tot ce-i înconjoară. Fata își ține palma stîngă întinsă pe genunchiul băiatului și acesta, cu arătătorul mîinii drepte pare a-i schița liniile unor ideograme chinezești. Dar nu asta face. Fata rîde și tînărul îi urmărește liniile din palmă... Linia inimii, linia vieții, linia dragostei.....

SPORT

AMIABIL ȘI SFIELNIC

Nu e bine a fi amîndoi (amîndouă) deodată. Cel mai bine e să te faci că zici da și să ții mîna dreaptă în buzunar. Cînd se poate. Cînd nu se poate, dai cu zece deșe, dom'le. Ei, drăcia dracului ! Ne dăm pe după Dochina de la Șuțu (prinț, voievod, fanariot și neam prost). Nimic despre ce se întîmplă și un ciorap cu licurici. Eu sînt cu amîndouă mîinile de partea lui Adrian Păunescu. Din nenorocire nu sînt cu voi diamantele din Africa, Asia și inclusiv continentul european. N-avem tigri, n-avem șerpi boa, ci avem numai iluzii fotbalistice. Acolo unde trebuie să ajungem, văd că nu se poate. În primul rînd, din cauza noastră. Noi sîntem de aici, dar nu știm să potrivim fitilul la lampă (nr. 5, nr. 8, nr. 11 — lămpile). Ne apucă pandaliile și luăm toiagul osîndirii cînd pierdem. Nu ne întrebăm ce se face și se desface la Zürich. N-avem atîția bani. Și, mai ales, nu avem banii miliardarilor. Noi sîntem cinstiții și bunii fotbaliști ai Europei. Noi, mai întîi și la început și dintotdeauna, sîntem obligați să-i mulțumim lui Teașcă pentru că a făcut din Craiova un oraș european, apoi trebuie să ne curățăm de cocoșați, de barmanul de zi (ăla care pune var în informații) și să renunțăm la inginerii, de formula 2×3=4,15. Nu ne doare nici în cot. Noi mergem mai departe. Am fost eliminați prin regulament. Dac-ar fi să discutăm altfel, am fi alții. Noi ne supunem legilor. Dar noi sîntem datori să ne vedem de treabă.

Echipa **Universitatea** Craiova se întoarce la salahorie. Acolo unde fierb și se călesc jucătorii care bat Italia, Cehoslovacia, Suedia și Cipru. Să nu ne supărăm pe noi înșine. Mistificări au loc în toate timpurile și în toate locurile. Profitînd de înghesuială — meciul cu Italia și meciul Universității Craiova cu Benfica — unii jucători din campionatul (intern) își permit să rupă oase și să fure. Domnilor, vă atrag atenția, și genunchii și țîțele goale parcă e prea mult. Justiția e legată la ochi. Luați aminte la brusturi, la anii trecuți și la răbdarea noastră. Se cîntă prea mult la fierăstrău, dragi băieți. Pe vremea mea se tăia somnul (pește) în halele Brăilei și cu fierăstrăul și cu joagărul. După anotimp. Niciodată cu acordeonul. Voi vă jucați cu bibanii și, pe legea mea, treaba merge strună, observ că, pentru prima oară, se nasc nisetri. Mă mir că nu fată iepele delfini. Dar sînt prea mulți Solomoni pe lume și le înțeleg pe iepe. Îmi dați voie să nechez și eu ? Să nu fim dosădiți. Vînzările nu sînt arma secretă a iluziei. Chilipirul cumpărat se numește întoarcerea în moara frîntă. Mi-e dor de voi (cinstiți) cum mi-e dor de berze și păuni lunateci. Vă iubesc suprafiresc și n-are nici un haz să ne certăm. Sînteți plini de favoruri și de uger de ploaie. Să rămînă așa. Nimic mai mult, nimic mai alăturea. E încă bine să respirăm lapte.

Fănuș Neagu

P.S. Mi se scutură glicina de pe fața casei și-mi vine să plîng. Mai cu seamă că mi-a dat și frate-meu telefon că-n Cîmpia Brăilei nu plouă deloc și se îngălbenește grîul înainte de a se pîrgui.

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

L

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII